Høgskolen i Sør-Trøndelag
Avdeling Trondheim Økonomiske Høgskole
Jonsvannsvegen 82
7004 Trondheim

Telefon: 73 55 99 50
Telefax: 73 55 99 51
Webside: www.toh.hist.no

HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG 5
AVDELING TRONDHEIM ØKONOMISKE HØGSKOLE (TØH) 5
Kvalitetsreformen 5
STUDIEADMINISTRATIV INFORMASJON 6
Lover og reglementer 6
Studweb 6
Utdanningsplan 6
It's:learning 7
Studieavgiften 8
Studiebevis/semesterkort 9
Studiefinansiering 9
Studentutveksling 10
Åpningstider 10
Biblioteket 11
Studentsamskipnaden 11
Studentboliger 11
Helsetjeneste 12
LUCAS –forum for tilgjengelighet 12
PRAKTISKE OPPLYSNINGER 12
Formidling av informasjon 12
Epost 13
Grupperom 13
Bokskap 13
Telefon 13
Parkering 13
EKSAMENSINFORMASJON 14
Evalueringsformer 14
Tidspunkt for evaluering 14
Eksamensoppmelding 14
Trekk fra eksamen 15
Eksamensrettigheter 15
Særordninger til eksamen 15
Sensur 16
STUDIEPROGRESJON 18
Godkjenning av eksamen fra andre høgskoler/universitet 18
Vitnemål 18
STØH - Studentforeningen Trondheim Økonomiske Høgskole 19
BACHELOR I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON 20
VALGFAG Bachelorstudiene 2005-06 21
PROGRAMOMRÅDE - BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE 22
PROGRAMOMRÅDE - ORGANISASJON OG LEDELSE 24
PROGRAMOMRÅDE – SAMFUNNSØKONOMI 25
PROGRAMOMRÅDE - SPORT MANAGEMENT 25
BACHELORSTUDIET I REVISJON 26
FAGBESKRIVELSER - Bachelorstudiene 27
ANVENDT MIKROØKONOMI 29
ANVENDT STATISTIKK 29
ARBEIDSPSYKOLOGI 31
BEDRIFTSØKONOMI MED DRIFTSREGNSKAP 32

BESLUTNINGSPROBLEMER ... 33
ENDRINGSLEDELSE ... 34
ETIKK ... 35
FINANSIELLE EMNER ... 36
FINANSREGNSKAP ... 37
FORBRUKERATFERD ... 38
FORETAKSFINANS ... 39
FORETAKSSTRATEGI ... 40
INDUSTRIAL RELATIONSHIPS ... 40
INFORMATIKK – DATABASE ... 41
INNOVASJON OG TEKNOLOGILEDELSE ... 42
INSTITUTIONS AND ENVIRONMENTAL ECONOMICS ... 43
INTEGRERT BUDSJETTERING OG ØKONOMISK STYRING ... 44
INTEGRERT MARKEDSFØRING ... 45
INTERNATIONAL BUSINESS ... 47
INTERNATIONAL ECONOMICS ... 48
LEADERSHIP, COMMUNICATION AND COOPERATION ... 49
LOGISTIKK ... 50
MAKROØKONOMI ... 51
MARKEDSFØRING - GRUNNKURS ... 51
MARKEDSKOMMUNIKASJON ... 52
MATEMATIKK ... 53
MIKROØKONOMI ... 54
MODERNISERING AV OFFENTLIG SEKTOR ... 55
ORGANISASJON OG LEDELSE ... 56
PENGER, KREDITT OG VALUTA ... 57
PERSONALADMINISTRASJON I ... 58
PERSONALADMINISTRASJON II ... 60
PERSONLIG ØKONOMI ... 61
PRAKTISK ORGANISASJONSKUNNSKAP FOR STUDENTTILLITSVALGTE ... 62
PROSJEKTLEDELSE ... 63
REGNSKAP OG BUDSJETTERING I OFFENTLIG SEKTOR ... 64
REGNSKAPSORGANISASJON ... 65
REGNSKAPSTEORI OG KONSERNREGNSKAP ... 66
RETTSLÆRE ... 67
RETTSLÆRE REVISJON ... 67
REVISJON ... 69
SAMFUNNSVITENSKAPELIG METODE ... 70
SKATTERETT ... 71
SKATTERETT REVISJON ... 72
SPORT OG MARKEDSFØRING ... 73
SPORT ECONOMICS ... 74
STATISTIKK - GRUNNKURS ... 75
ØKONOMI OG PROFESJONELL LAGIDRETT ... 76
ÅRSREGNSKAP - REVISJON ... 77
ÅRSREGNSKAPET ... 78
MASTERSTUDIET I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON ... 79
FAGBESKRIVELSER – Masterstudiet i økonomi og administrasjon ... 82
BEDRIFTSRELASJONER OG INDUSTRIELLE NETTVERK ... 83
BEDRIFTSØKONOMIENS TEORETISKE FUNDAMENT ... 84

BESLUTNINGSANALYSE OG SELSKAPSFINANSIERING 86
DYNAMISK OG BALANSERT MÅLSTYRING 87
ENDRINGSPROSESSER I KOMPLEKSE ORGANISASJONER 88
FINANSIERINGSTEORI 89
INDUSTRIELL ORGANISASJON OG STRATEGI 90
KAPITALMARKEDER OG USIKKERHET 91
KUNNSKAPSLEDELSE 92
KVANTITATIV OG KVALITATIV METODE 93
LEDELSE OG LEDELSESTEORIER 96
LOGISTIKKLEDELSE 98
MARKEDSKOMMUNIKASJON 99
MARKEDSORIENTERING OG FORBRUKERFORSTÅELSE 100
MERKEVARELEDELSE 101
MULTIVARIATE STATISTISKE ANALYSER VED BRUK AV LISREL 103
ORGANISASJON OG LEDELSE 104
PROSJEKTLEDELSE 107
SKATTER, FORETAKSSTRATEGI OG RESTRUKTURERING 108
STRATEGI 109
UTVIKLINGSLEDELSE OG PLANLAGT ENDRING 110
ØKONOMISTYRING 112
SKRIFTLIGE AVHANDLINGER 115
BACHELOROPPGAVE 115
SEMESTEROPPGAVE 116
MASTERAVHANDLING 117
EKSAMENSPLAN 118
FAGLIG OVERLAPPING - Bachelorstudiene. 122
LOVER OG FORSKRIFTER 125
UTDRAG FRA LOV 12. MAI 1995 NR. 22 OM UNIVERSITETER OG HØGSKOLER 125
FORSKRIFT 134
NÆRMERE REGLER FOR EVALUERING 134
REGLER FOR KANDIDATER SOM SKAL TA INDIVIDUELL SKRIFTLIG EKSAMEN OG HJEMMEEKSAMEN 136
NÆRMERE REGLER FOR BEHANDLING AV KLAGER PÅ EKSAMEN 138
REGLER FOR BRUK AV KALKULATOR UNDER EKSAMEN 139
FORSKRIFT OM BACHELORGRAD VED HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG 139
SERVICEERKLÆRING FOR HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG 141

HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

Høgskolen i Sør-Trøndelag fikk sin nåværende struktur 1. august 1994 og består av sju avdelinger. Avdeling Trondheim Økonomiske Høgskole inngår som en av disse sju avdelingene.

AVDELING TRONDHEIM ØKONOMISKE HØGSKOLE (TØH)

Avdeling Trondheim Økonomiske Høgskole ble opprinnelig etablert i 1967. Avdelingen representerer den eldste av de gamle regionale høgskolene med studietilbud innen økonomi og administrasjon. Vi har i dag 900 heltidsstudenter ved avdelingen, samt deltakere på kveldskurs og eksternfinansiert virksomhet.

Avdelingen disponerer tidsmessige lokaler i nærheten av Trondheims tre største studentbyer. Vi har godt utstyrte forelesningssaler, lesesal, grupperom og bibliotek, hvilket er gode forutsetninger for et godt pedagogisk opplegg. Vi tilbyr undervisning på et høyt faglig nivå. Det legges vekt på omfattende teoretisk skolering, ofte i kombinasjon med praktisk problemløsning gjennom gruppearbeid og prosjektoppgaver. Vi forsøker også å utvikle studentenes personlige egenskaper slik at de er best mulig rustet til arbeidslivet.

TØH har en stabil og godt kvalifisert faglig stab som kontinuerlig arbeider med å videreutvikle høgskolens faglige og pedagogiske tilbud. Det vitenskapelige personalet henter også inspirasjon og ideer til nye fag gjennom forsknings- og undervisningssamarbeid med andre norske og utenlandske høgskoler og universitet. Dette kommer studentene tilgode bl.a. gjennom produksjon av lærebøker, kompendier og annet undervisningsmateriell.

Uteksaminerte kandidater fra vår avdeling er kvalifisert til stillinger i det private næringsliv og i offentlig forvaltning. Normalt finnes arbeidsoppgavene innenfor felter som salg og markedsføring, økonomistyring, samfunnsøkonomi, regnskap/revisjon, organisasjon og personaladministrasjon.

Kvalitetsreformen
Stortinget vedtok i juni 2001 en omfattende reform av høyere utdanning. Målene for denne kan oppsummeres i tre punkter:

- Kvaliteten på utdanning og forskning skal bli bedre
- Intensiteten på utdanningen skal økes
- Internasjonaliseringen skal økes

For nærmere informasjon se:
www.kvalitetsreformen.no

Etter at kvalitetsreformen ble innført, bruker vi nå bokstavkarakterer. Endringen av karaktersystemet er gjort for at det på sikt skal bli ett felles karaktersystem i hele Europa. Dette vil gjøre det lettere å sammenligne og å ta utdanninger på tvers av landegrenser.

Kvalitativ beskrivelse av karaktersystemet

Symbol	Betegnelse	Generell, kvalitativ beskrivelse av vurderingskriteriene
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Viser stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon som ligger over gjennomsnittet. Viser evne til selvstendighet.
C	God	Gjennomsnittlig prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder.
D	Nokså god	Prestasjon under gjennomsnittet, med en del vesentlige mangler.
E	Tilstrekkelig	Prestasjon som tilfredsstiller minimumskravet, men heller ikke mer.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller minimumskravet

STUDIEADMINISTRATIV INFORMASJON

Lover og reglementer
Endringer i Universitetsloven har berørt alle høgskoler og universiteter. Lover og reglementer er lagt inn på høgskolens hjemmesider, www.hist.no. Studenter er forpliktet til å sette seg inn i reglementer som gjelder for studiene.

Studweb
Avdelingen tok høsten 2002 i bruk studweb. Dette er en webløsning hvor studentene registrerer og vedlikeholder hjemsteds- og semesteradresser, oppmelding til eksamen, oppdatering av utdanningsplanen og annet. Her kan man få oversikt over de eksamener man har bestått og skrive ut uoffisielle karakterutskrifter. I tillegg kan studentene finne dato for hver eksamen, samt en oversikt over hvor man skal sitte. Mer informasjon finner du på våre nettsider. Betalt semesteravgift er en forutsetning for å kunne bruke studweb fullt ut. For å få tilgang til studweb må du ha en PINkode som finnes på giroen for studieavgiften. Dersom du har glemt eller mistet PINkoden og ønsker å få den tilsendt pr epost, kan du logge deg inn på studweb med fødselsnummer og klikke på "send PINkode".

Utdanningsplan
Som del av kvalitetsreformen skal alle studenter som er tatt opp til studieprogram på minst ett års varighet ha en individuell utdanningsplan, jf § 44B i Lov om universiteter og høgskoler.

Utdanningsplanen skal bekreftes av studentene gjennom studentweb. Alle studenter skal få tilgang til en standard utdanningsplan (normalt studieforløp) for det studiet de har startet på. I tillegg må du inn for å velge valgfag og spesialiseringsretning. Denne avtalen kan så eventuelt endres etter behov, dvs. individuell tilpassing av utdanningsplanen. Studenter som allerede er i gang med et studieløp vil kunne finne igjen resultatene fra sine allerede avlagte eksamener i tillegg til planer for framtiden.

Fra høsten 2005 **må du** som student bekrefte din individuelle utdanningsplan. Du må benytte StudWeb (http://www.hist.no/intern/studentweb/) for å bekrefte planen. Tjenesten vil være åpen fra studiestart, og siste frist for å bekrefte utdanningsplanen er satt til 1. september i høstsemesteret (og 1. februar i vårsemesteret). I StudWeb vil det ligge nærmere informasjon, en beskrivelse av den prosedyren du må følge for å gjennomføre bekreftelsen og opplysninger om hvem som kan hjelpe deg dersom du får problemer med bekreftelsen.

Det er helt avgjørende for å kunne fortsette studiene at du bekrefter din utdanningsplan innen den frist som er satt. Dersom du ikke bekrefter, vil du ikke bli registrert som student. Dermed vil du heller ikke kunne framstille deg til eksamen, gjennomføre praksis eller andre utdanningsaktiviteter.

Utdanningsplanene er todelte:

- En generell informativ del som er felles for alle studenter ved den enkelte institusjon. Denne skal informere studentene om lover og forskrifter i forbindelse med studie, eksamen, oppflytting til høyere årskurs osv. I tillegg skal studentene her få informasjon om for eksempel studentsosiale forhold. Dette gis i form av henvisning til websider.
- En spesifikk faglig del med den enkelte students plan. Den spesifikke planen vil i hovedsak være sammenfallende med studieprogrammets plan. Denne skal vise fagkombinasjonene studenter på de enkelte studiene skal ta, hvordan framdriften i studiet er i forhold til normert studieplan

Det skal være mulig innenfor visse regler å gjøre endringer i den spesifikke delen av utdanningsplanen.

It's:learning
Trondheim Økonomiske Høgskole starter høsten 2005 med læringssystemet it's:learning. Alle skolens studenter og forelesere har som mål å bruke dette læringssystemet i det daglige læringsarbeidet. Det betyr at både forelesere og studenter må tilpasse seg det nye systemet. It's:learning er en internett basert lærings- og kommunikasjonsplattform.

Det fungerer som et intranettsystem der individuelle passord og brukernavn muliggjør at den enkelte foreleser og student har sitt eget arbeidsområde. Den enkelte students foreleser i de ulike fag kommuniserer over plattformen og de kan arbeide sammen om faglige oppgaver som presenteres over plattformen. Passord blir tilsendt den enkelte over studwebmail ved forespørsel når utdanningsplanen er godkjent og semesteravgift er betalt.

Studentene får presentert hele eller deler av undervisningsopplegget i faget på plattformen. Alle studentenes arbeidsoppgaver, prosjekter, tilleggslitteratur mm kan være tilgjengelig for studenter overalt der det er tilgang til internett. Det er faglærer som legger inn undervisningsmateriell på plattformen. Alle besvarelser og forelesers kommentarer til disse, karakterer og andre typer evalueringer kan gjøres tilgjengelig for studenten, men bare i den enkelte students eget rom. Ingen andre enn foreleser kan komme inn på den enkelte students rom dersom han/hun ikke ønsker dette. Dette betyr at studenten kan få undervisningsdokumenter og annet materiell tilgjengelig på it's:learning. **Det er imidlertid viktig å påpeke at den enkelte foreleser har individuell tilpasning i forhold til hvordan han eller hun vil benytte it's:learning i undervisningen.** Det er ingen standard mal for hvordan verktøyet benyttes i praksis.

Som kommunikasjonsplattform er it's:learning til god hjelp i læringsarbeidet. Plattformen har en e-postfunksjon der elevene kan kommunisere med hverandre eller med foreleser.

It's:learning har en kalenderfunksjon som virker som et planleggingsverktøy for foreleser. Her bekjentgjøres fremdriftsplanene i faget slik at studenten kan planlegge sitt arbeide i god tid dersom de ønsker. Beskjeder, meldinger, huskelapper mm kan også legges på plattformen

slik at studentene raskt blir oppdatert både fra skolens administrasjon og fra de ulike faglærere. I tråd med studentens utdanningsplan kan den enkelte planlegge sitt arbeid på sikt slik det passer best for studenten.

Plattformen gir gode muligheter til egne arbeidsområder for studenter og forelesere. Her kan studentene selv avgjøre hvem som skal være med i de ulike prosjektområdene. Studentene i gruppen kan her redigere hverandres artikler, dermed får de et felles område de kan arbeide på uten nødvendigvis å måtte sitte sammen fysisk. Foreleser kan også være medlem i de ulike arbeidsområdene slik at man kan få en løpende oppfølging av studentarbeidene. I tråd med kvalitetsreformens intensjoner der mappeevaluering vektlegges i mange fag er dette en svært nyttig mulighet.

Systemet er meget enkelt i bruk men for de som har oppstartsproblemer vil det bli gitt noe opplæring og brukerstøtte. Nærmere informasjon om dette vil komme ved semesterstart.

Studieavgiften
Ved semesterstart vil alle studenter få en innbetalingsblankett for betaling av studieavgift med betalingsfrist 1. september 2005. Betalt studieavgift er en forutsetning for å få utbetalt studielån, og for å kunne melde seg opp til eksamen.

De som betaler via BrevGiro/PostGiro/Nettbank må huske på å krysse av på giroen for **Kvittering tilbake.** Dette for å få gyldig kvitteringsavtrykk på semesterkortet som følger med giro for studieavgift.

Studieavgiften for studieåret 2005/2006 er fastsatt til kr.1280,-. Ved innbetaling av studieavgiften vil alle studenter bli medlem i Studentsamskipnaden og studentforeningen STØH.

Av den obligatoriske studieavgiften på kr. 1280,- går kr. 760,- direkte til Studentsamskipnaden. Studentsamskipnaden er en lovfestet organisasjon som har til oppgave å ivareta studentenes velferdsbehov på studiestedet. Som registrert student ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, avdeling TØH blir du automatisk tilknyttet Studentsamskipnaden i Trondheim (SiT). Se **www.sit.no** for nærmere informasjon.

Kr. 265,- av studieavgiften går til KOPINOR. Forvaltningsorganisasjoner på opphavsrettens område opprettes der det er umulig eller uhensiktsmessig for den enkelte rettighetshaver å forvalte rettighetene selv. Fotokopiering o.l. til bruk innen utdanning, internt i virksomheter osv. er et slikt område. Den sentrale oppgaven for Kopinor er å kreve inn rettmessig betaling for kopiering og bruk av åndsverk. Mer informasjon finner du på: **www.kopinor.no**

Kr. 40,- går til SAIH (Studentenes og akademikernes internasjonale hjelpefond). Dette beløpet kan refunderes ved å sende inn anmodning om dette på egen blankett. Blanketten kan hentes i administrasjonen. Mer informasjon om SAIH og hjelpeprosjektene finner du på: **www.solidaritetshuset.org/saih**

Kr. 215,- av studieavgiften går til STØH, som er studentforeningen ved avdelingen. Informasjon om hvilke aktiviteter de tilbyr finner du på: **www.stud.toh.hist.no/stoh/**

Adresser
Studentene er selv ansvarlig for at avdelingen har rette hjemsteds- og semesteradresser. Adressene ajourføres via studentweb. Skriftlig informasjon til studentene i studieåret vil bli sendt

til semesteradresse og til hjemstedsadresse på sommeren. Feil adresse kan føre til at viktig informasjon fra avdelingen ikke når studenten i tide.

Studiebevis/semesterkort
Studenter som er tatt opp ved TØH får utstedt studiebevis i administrasjonen ved begynnelsen av studieåret. Studenter må forevise gyldig kvittering for betalt studieavgift for å få ut studiebeviset. Semesterkort følger med giroen. Studiebeviset brukes sammen med semesterkortet som legitimasjon ved eksamen. I tillegg brukes studiebeviset som utskriftskort/kopieringskort, som lånekort på biblioteket, samt at det gir rabatt på reiser o.l. Nærmere informasjon om tidspunkt for fotografering, utstedelse av studiebevis og annen nødvendig informasjon, oppgis ved studiestart.

Studiebeviset fungerer også som adgangskort. Studentene må bruke dette kortet/beviset for å komme inn i skolens lokaler etter ordinær åpningstid (se avsnitt om åpningstider). Studiebeviset er personlig og må ikke overdras/utlånes til andre. Det er ikke tillatt å slippe inn personer uten bevis. Studiebeviset SKAL bæres synlig til enhver tid.

Tapt studiebevis MÅ meldes til avdelingens administrasjon innen 1. virkedag, og en vil da kunne bestille nytt. Ved tap av bevis er prisen for et nytt kr. 100,-. Studenter som ikke melder om tapt bevis, mister retten til å kjøpe et nytt.

Misbruk av studiebevis (f.eks. det å låne bort kortet eller slippe inn personer uten tilknytning til avdelingen) medfører tap av retten til å ha dette. Studenter som utløser alarm p.g.a. misbruk av bevis, må selv dekke utgiftene ved dette.

Studiefinansiering
Du kan søke stipend og lån på www.lanekassen.no. Nettsøknader går direkte til Lånekassen. Så snart du har fått studieplass, kan du søke om stipend og lån. Frist for å levere søknad om stipend og lån for høsten/hele studieåret er 15.november, og for søknad som gjelder kun vårsemesteret er fristen 15. mars.

Unntak:
- For kurs i høstsemesteret som starter 1. oktober 2005 eller senere, er fristen 15. mars 2006.
- Søknad til kurs i vårsemesteret som starter 1. mars 2006 eller senere, må være kommet inn til Lånekassen før undervisningsåret/kurset er avsluttet.
- Søknad om sykestipend og fødselsstipend må være kommet inn til Lånekassen senest seks måneder etter at undervisningsåret/kurset er avsluttet.

Lånekassen sender gjeldsbrevet direkte til studenten, som undertegner gjeldsbrevet og sender det i retur til Lånekassen. Velger du å motta gjeldsbrevet elektronisk, må du ha et smartkort og en kortleser. Dette kan du kjøpe hos Norsk Tipping.

Lånekassen gjør tre kontroller før pengene settes på konto:
- Sjekker at studenten har signert det originale gjeldsbrevet enten på papir eller elektronisk.
- Sjekker med lærestedet at studenten er tatt opp og har rett til å gå opp til eksamen det aktuelle semesteret.
- Sjekker at studenten selv eier bankkontoen.

Alle studenter vil få stipend og lån fra Statens Lånekasse utbetalt månedlig ved overføring til bankkonto.

Omgjøring av lån til stipend
Når Lånekassen har mottatt eksamensdata fra Høgskolen som viser at studiepoeng er bestått, vil du få tilsendt brev som viser at lån er omgjort til stipend og opplysninger om hvilke emner som ligger til grunn for omgjøringen. Dette brevet vil du motta ca. 4-5 måneder etter at semesteret er avsluttet.

Dersom du tar om igjen en eksamen som ikke er bestått tidligere, vil du få omgjort lån til stipend når Høgskolen har rapportert dette til Lånekassen.

Kontaktinformasjon:
Internett: www.lanekassen.no

Lånekassen, Avdeling Trondheim:
Kassafonen/kundetelefon: 04545
Sentralbord/administrasjon: 22 72 67 00
Faks: 73 51 85 65
Adresse: Søndre gate 10, 7493 Trondheim

Studentutveksling
Alle studenter som ønsker det skal ha muligheten til å ta 1 eller 2 semester av sin påbegynte utdanning utenlands. Avdelingen har avtaler med flere utenlandske læresteder hvor vi administrerer søknadsprosedyren. Grunnleggende forutsetninger for å få godkjent et utenlandsopphold er at du har en tilfredsstillende faglig progresjon og har tilstrekkelige språkkunnskaper for å kunne studere i det aktuelle landet. Utenlandsoppholdet legges primært til 2. studieår for bachelorstudentene.

Det vil bli holdt informasjonsmøter for bachelorstudentene i begynnelsen av hvert semester med presentasjoner av de ulike tilbudene. Søknadsfristene er 15. februar for høstsemesteret og 15. september for vårsemesteret. For nærmere informasjon:
www.toh.hist.no/studier/internasjonal/

I det 3. semesteret på masterstudiet kan studentene ta et studieopphold ved et utenlandsk universitet, eller de kan velge godkjente fag fra NTNU eller ved HiST. Studiet kan i sin helhet gjennomføres i Trondheim, men vi legger opp til at det tredje semesteret kan tas i utlandet. Orientering om dette vil bli gitt i løpet av høsten. Se også
www.toh.hist.no/studier/internasjonal/ for nærmere informasjon.

Åpningstider
Ordinær åpningstid for huset (gjelder ikke datarommet):

kl. 07.00 - 18.00	mandag - torsdag
kl. 07.00 - 16.00	fredag

For studenter med adgangskort/bevis:

kl. 07.00 - 22.00	alle dager (lørdag og søndag inkl.)
kl. 07.00 - 23.00	alle dager i november og april og under eksamensperioden i desember og mai

f.o.m. 23.12.05 t.o.m. 02.01.06 STENGT
f.o.m. 12.04.06 t.o.m. 17.04.06 STENGT
1.og 17. mai 2006: Åpent fra 07.00 - 23.00 med adgangskort/studentbevis.

NB! Det tas forbehold om endringer.

I ferier rundt jul, påske og om sommeren er det reduserte muligheter til å benytte seg av alle skolens lokaler. Datarommet er stengt i sommerferien, dvs. stengt etter siste eksamen i juni og frem til semesterstart 17. august.

Administrasjonen

Ekspedisjonstid for studenter:

Mandag - fredag i tidsrommet 09.00 - 15.00.

Biblioteket

Biblioteket kan tilby et bredt spekter av nettbaserte tjenester samt en boksamling på ca 20 000 dokumenter. Alle pensumbøker finnes til utlån, samt et godt utvalg av litteratur som omfatter alle fagområder ved avdelingen. I tillegg kan vi tilby en rekke aktuelle fagtidsskrifter. Biblioteket har også en oppsamling av bachelor- og masteroppgaver tilgjengelig fra tidligere år, samt TØHs egen skriftserie (TØH-serien og TØH-notat).

Biblioteket har en rekke databaser tilgjengelig for søking etter informasjon og litteratur, blant annet ledende databaser innen det økonomiske fagområdet. Bibliotekets ansatte gir veiledning i informasjonssøk, og er behjelpelig med å skaffe litteratur til prosjektarbeid. Litteratur som ikke finnes ved biblioteket, kan bestilles inn fra andre bibliotek.

Studentene får lånerett mot fremvisning av gyldig studentbevis.

Bibliotekets hjemmeside finner du på **www.toh.hist.no/bibliotek**

Studentsamskipnaden
Studentsamskipnaden **www.sit.no** tilbyr sine studenter hybler/leiligheter, barnehageplasser, kantiner og helsetjenester.

SiT er engasjert i bokhandel (SiT TAPIR), forlag og reisebyråvirksomhet.
SiT gir også støtte til studentidrett, samt studentpolitiske og studentsosiale tiltak av mange slag.

Studentboliger
Studentsamskipnaden eier og driver et stort antall studentboliger i Trondheim. SiT driver også hybelformidling på det private markedet. Du kan søke på disse boligene hele året.
Interesserte må søke til: Studentsamskipnaden i Trondheim
Boligdivisjonen
Pb. 8070-Moholt
7449 TRONDHEIM
Tlf: 73 55 16 00

Eller via nett: **www.sit.no/Intramax/SiT/SiTBolig/Internett/**

Helsetjeneste
På helsetjenester betaler du vanlig honorar, men etter bestemte regler kan noen utgifter refunderes, se hjemmesidene til SiT.

Allmennmedisinsk avdeling holder til på Gløshaugen (Gløshaugen legesenter) og gir vanlige undersøkelser og behandling. I tillegg får du rådgivning og informasjon. Telefon: 73 59 32 80.

NB! For å kunne benytte Gløshaugen Legekontor eller andre legekontor må en få tildelt fastlege. Dette gjøres ved å ta kontakt med **Fastlegekontoret på 810 59 500**. Fastlege blir tildelt umiddelbart.

Psykososial avdeling er lokalisert i 2. etg. i senterbygget på Moholt studentby. Den kan hjelpe deg med andre problemer, f.eks. angst, depresjon eller problemer i forbindelse med studiesituasjonen o.l. Telefon: 73 55 16 60.

Sosionomtjenesten er samlokalisert med psykososial avdeling. Telefon: 73 55 16 60.

Refusjon av utgifter ved skade/sykdom og tannbehandling
Du kan du få refundert større utgifter til tannlege og helsetjenester.
Mer informasjon om dette og SiT generelt kan du få ved å kontakte Studentinfo (Studentsamskipnadens ekspedisjon) på telefon 73 59 32 50. Mer informasjon finnes på **www.sit.no**.

LUCAS –forum for tilgjengelighet
LUCAS er et samarbeid mellom NTNU, HiST, SiT og GNF (Gjensidige NOR Forsikring) som innebærer faglig utvikling, informasjonsutveksling og praktisk tilrettelegging for å gjøre høgere utdanning og deltakelse i arbeidslivet etter endt utdanning tilgjengelig for funksjonshemmede. LUCAS er et aktivt senter som har studenten i fokus fra søknadsprosess, gjennom studiet og ut i jobb. Mer informasjon finnes på
www.ntnu.no/studentservice/tilrettelegging/Lucas_senteret.htm

PRAKTISKE OPPLYSNINGER

Formidling av informasjon
All informasjon formidles gjennom studentenes e-post, It's:learning, via oppslag på tavlene i underetasjen og ved inngangsdøra, på web-siden (**www.toh.hist.no**) eller på monitorene i 1.-, 2.- og underetasjen. Informasjonen kan være om bl.a. endringer i forelesningsplan, eksamensavvikling, eksamensresultater, informasjon fra lånekassen osv. Studentene må selv holde seg orientert med hensyn til oppslagene.

All informasjon som henges opp utenfor tavlene uten tillatelse fra administrasjonen, blir fjernet. Studentforeningen disponerer fire store tavler. Studenter som ønsker oppslag av egen informasjon, må ta kontakt med Studentforeningen.

Epost
Ved studiestart vil du få utdelt en epostadresse ved HiST. Avdelingen vil kun bruke denne adressen til å sende deg ulik informasjon gjennom hele studietiden din ved HiST. Se også informasjon om It's:Learning på side 3.

Grupperom
Grupperom kan ikke reserveres av studenter. Det er kun administrasjonen og fagpersonalet som kan reservere disse i undervisningssammenheng. Skal grupperom nyttes, må det være av minst tre personer. All lesing henvises til vår lesesal. Grupperommet kan kun forlates en halv time i forbindelse med lunsj.

Bokskap
Det er anledning til å leie bokskap. Leien er satt til kr. 100,- pr. studieår. Studentene må selv skaffe seg hengelås. Det vil bli foretatt jevnlig kontroll av bokskapene. Studenter som bruker skap uten først å ha inngått leiekontrakt med avdelingen mister retten til å leie skap, og låsen vil bli klippet av vaktmester. Leieforholdet vil opphøre ved semesterslutt dersom administrasjonen ikke blir varslet skriftlig våren 2006 om videreføring av leieforholdet. Ved videreføring for leie av bokskap, må innbetalingen av leien for neste studieår betales før semesterslutt 17. juni. Administrasjonen vil merke skapet slik at låsen på skapet ikke vil bli klippet av vaktmester.
Søknadsskjema for leie av bokskap fås ved henvendelse til administrasjonen i 3. etg.

Telefon
Kortapparat finnes i underetasjen. Telefonkort fås kjøpt i bokhandelen SiT TAPIR Fagbokhandel. Utenforstående som skal ringe til studenter ved skolen i arbeidstiden, må ringe Studentforeningen på tlf. 73 94 39 54. Studentforeningen vil da kontakte studenten, enten direkte eller ved oppslag på informasjonstavlen i underetasjen under "telefonbeskjed" eller på oppslagstavle ved inngangen til datarommet i 2. etasje. Skolens administrasjon formidler kun nødtelefoner til studentene.

Parkering
Parkeringsmulighetene er begrenset ved avdelingen. Parkering er tillatt kun mot parkeringsbevis på oppmerkede og anviste plasser reservert for studenter. Det utstedes langt flere parkeringsbevis enn det antall plasser som er tilgjengelig for studenter. Det betyr at parkeringsbevis ikke gir rett til parkeringsplass, men kun mulighet til å gjøre bruk av parkeringsplass hvis slike plasser er ledige.

Parkeringsbevis selges og administreres av studentforeningen STØH. Salget vil foregå fra STØHs kontorer i 2. etasje.

NB! Parkering på plasser som ikke er reservert for studenter, medfører bot og evt. borttauing for bileiers regning!

"Skikk og bruk"
Avdelingens kantine skal benyttes når mat og drikke inntas. Det er ikke tillatt å spise og drikke i verken undervisningsrom, grupperom, lesesalen, datasalen eller i biblioteket. Kopper og kar må ikke tas med ut fra kantina. Det er ikke tillatt å flytte om på den møblering som er i rommene. Vi oppfordrer ellers til vanlig skikk og bruk.

EKSAMENSINFORMASJON

Som student må du sette deg inn i lover og regler som gjelder for eksamenskandidater. På høgskolens og avdelingens web-sider er alle gjeldende reglement tilgjengelig, bl.a. følgende som gjelder forhold under eksamen:

- Lov om universiteter og høgskoler.
- Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Nærmere regler for evaluering.
- Eksamensregler for eksamenskandidater
- Nærmere regler for behandling av klager på eksamen.
- Regler for bruk av kalkulator under eksamen

Evalueringsformer
Det enkelte fagets evalueringsform kunngjøres i fagets kursbeskrivelse. Studentene vil bli evaluert på grunnlag av enten en skriftlig eksamen, muntlig eksamen eller en mappe bestående av skriftlige og/eller muntlige prestasjoner.

Mappeevaluering, presisering:
Mappeevaluering betyr at det gis en totalkarakter på alle bilagene som inngår i mappen. Det kan oppgis en veiledende prosentvis vekting for hvert enkelt bilag og det er ikke krav om at karakterer på enkeltbilag skal oppgis. Studenten kan få ikke bestått på et eller flere bilag uten at en får ikke bestått på hele mappen. Dersom studenten stryker på mappen, må alle bilagene i mappen gjøres på nytt ved en ny/utsatt eksamen. Unntaket er dersom det bestemmes at ny/utsatt eksamen skal ha annen form enn ved avsluttende eksamen. Endret evalueringsform ved ny/utsatt eksamen kunngjøres senest 3 uker etter oppmeldingsfristen.

Klage på mappeevaluering: Da det er gjort en samlet vurdering av bilagene, må det klages på alle bilagene i mappen. Dersom flere studenter har vært sammen om ett eller flere av bilagene, så må samtlige være enige i at det klages.

Eksamensformer
Skriftlig eksamen kan gis i form av individuell eksamen, hjemmeeksamen i gruppe eller individuelt, eller som et skriftlig arbeid gjort i gruppe eller individuelt (eks. paper, bachelor/masteroppgave). Muntlig eksamen gis i form av en individuell eksamen, eller i form av en muntlig presentasjon/besvarelse/samtale gjort i gruppe eller individuelt.

Tidspunkt for evaluering
Det arrangeres avsluttende eksamen ved utgangen av det semester undervisningen i faget blir avsluttet. Eksamen avvikles normalt i desember og mai. I tillegg arrangeres det ny/utsatt eksamen i juni og august etter bestemte regler, jfr. eksamensreglementet.

Eksamensoppmelding
Studentene må være tatt opp på det aktuelle studiet/faget, ha levert og godkjent alle eventuelle obligatoriske øvinger og ha betalt semesteravgift for å kunne melde seg opp til eksamen.

Avsluttende eksamen.
Studentene må selv melde seg opp til eksamen i de fagene de skal ta eksamen i. Oppmeldingsfristen for avsluttende eksamener er 15. september for høstsemesteret og 15. februar for vårsemesteret. Oppmelding til avsluttende eksamen skjer via Studweb.

Ny/utsatt eksamen.
Oppmeldingsfristen for ny/utsatt eksamen er 15. februar og 1. juli. Eksamensdatoer vil bli offentliggjort etter oppmeldingsfristen. Oppmelding til ny/utsatt eksamen skjer via Studweb. Det gjøres oppmerksom på at kun de studenter som har strøket eller hadde gyldig fravær ved avsluttende eksamen har anledning til å avlegge ny/utsatt eksamen.

Obligatoriske innleveringer/øvinger.
Disse må være innlevert og godkjent før en kan fremstille seg til eksamen. Oversikt over hvilke fag som har obligatoriske innleveringer finner du under fagbeskrivelsene til hvert enkelt fag.

Kontroll av oppmelding.
Studentene må selv kontrollere at de er oppmeldt til eksamen i de aktuelle fagene. Kontroller at eksamensoppmeldingen er registrert i studweb. Dette gjøres ved å gå inn på eksamensoppmelding under innsyn i studweb.

Privatister
Privatister må være tatt opp på det aktuelle faget og ha betalt avgift som privatist, jfr. eget reglement. Privatistene kan sjekke via Studweb om de er oppmeldt til eksamen og hvor de skal sitte, men har ikke tilgang til å melde seg opp via Studweb. Eksamensresultater sjekkes også i studweb. PINkode finner du på giroen.

Trekk fra eksamen
Dersom en student ønsker å trekke seg fra en eksamen må det skje senest 2 uker før eksamensdato. Trekk fra ordinær og ny/utsatt eksamen skal gjøres via studweb.

Eksamensrettigheter
Studenter kan fremstille seg til samme eksamen tre ganger. I særlige tilfeller kan det etter søknad gjøres unntak for dette.

Særordninger til eksamen
Studenter som av helsemessige årsaker har behov for spesielle ordninger ved den praktiske gjennomføringen av eksamen, må hvert semester innen fristen for eksamensoppmelding, henholdsvis 15. september og 15. februar, søke om dette (1. juli for ny/utsatt eksamen fra vårsemesteret). I tilfeller der behovet for særskilt tilrettelegging oppstår etter oppmeldingsfristen, skal studenten snarest mulig oppsøke administrasjonen. Tidspress kan gjøre at tilretteleggingen ikke kan gjennomføres.

Krav om særordninger ved eksamen skal dokumenteres med legeattest fra inneværende studieår, som normalt skal legges ved søknaden hvert semester. For kroniske lidelser kan det imidlertid etter forespørsel gjøres unntak fra dette. Det er en forutsetning at legeattesten inneholder en konklusjon om hvilke behov studenten har. Konklusjonen skal gjøre det mulig for administrasjonen å bestemme hvilke tiltak som skal iverksettes.

Eksamenspensum
Studiehåndboken inneholder beskrivelse av alle fag ved avdelingen og angir også eksamenspensum. I spesielle situasjoner kan det bli nødvendig med pensumendringer i et fag før neste versjon av studiehåndboken. Av den grunn presiseres det at alle som er oppmeldt til evaluering i et fag, selv er ansvarlig for å holde seg orientert om gjeldende eksamenspensum i

faget. Dette er særlig viktig å passe på for studenter som ikke regelmessig følger undervisningen i faget.

Sensur
Eksamensresultater kunngjøres via studentweb så snart de foreligger.

Begrunnelse
Etter at sensuren har falt, har studentene rett til å få en begrunnelse for vedtaket. Fristen for å be om begrunnelse er 3 uker fra sensuren ble offentliggjort. Det er faglærer som avgjør om han/hun vil gi begrunnelsen skriftlig eller muntlig.
Spørsmål om begrunnelse på eksamensresultat må leveres skriftlig.

Klage
Eventuell klage på sensuren må rettes skriftlig til administrasjonen innen 3 uker fra kunngjøring av det forhold som begrunner klagen. Klage på eksamensresultat må leveres på eget skjema som fås i administrasjonen. Dersom det klages på en karakter etter at vitnemål er utstedt, må dette vitemålet returneres sammen med klagen.

Fusk
Fusk betyr at man bevisst handler i strid med retningslinjene for den enkelte eksamen.

Eksempler på slike tilfeller:

- å benytte eller ha tilgjengelig ulovlige hjelpemidler ved den bestemte eksamen eller prøve
- feilaktig bruk av tillatte hjelpemidler, f. eks. mangelfulle kildehenvisninger
- presentere andres arbeid som sitt eget
- ureglementært samarbeid mellom kandidater eller grupper
- urettsmessig å ha skaffet seg adgang til eksamen
- på andre måter handlet slik at det urettsmessig kan gi fordeler ved eksamen/prøve.

Reaksjonsformer på fusk
Å fuske til eksamen innebærer et tillitsbrudd overfor høgskolen og er usolidarisk i forhold til medstudentene. Både av hensyn til fremtidige arbeidsgivere, høgskolens omdømme og medstudentene må fusk møtes med sterke reaksjoner. Reaksjonsformer er fastlagt i lov om universiteter- og høyskoler (uhl), kap. 4: *Studentenes rettigheter og plikter*.

Ifølge uhl § 4-7 kan fusk eller forsøk på fusk medføre at eksamen blir annullert. I § 4-8 er det også hjemlet en strengere tilleggsreaksjon, som innebærer at studenten blir utestengt fra institusjonen i inntil ett år. En slik utestenging vil medføre at studenten også fratas retten til gå opp til eksamen ved andre institusjoner under loven i tilsvarende periode.

Kort om saksgangen i fuskesaker
Fuskesaker fremmes vanligvis av avdelingen der studenten avlegger eksamen. Oppdages det fusk eller er mistanke om fusk ved skriftlig eksamen, skal studenten snarest varsles om dette. Eventuelle ulovlige hjelpemidler blir fratatt studenten. Studenten får fullføre eksamen, og vil deretter bli nærmere orientert om forholdet. Foruten å få komme med en muntlig forklaring skal studenten ha anledning til å avgi en skriftlig forklaring innen en nærmere angitt frist.
Når det oppstår mistanke om fusk ved hjemmeeksamener el. likn., skjer det oftest i forbindelse med sensur. Også da skal studenten varsles og få anledning til å gi en forklaring.

Når det reises sak om fusk, skal sensur holdes tilbake inntil saken er avgjort.

Dersom det reises sak om utestenging, skal studenten informeres om retten til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson (uhl § 4-8 femte ledd).

Alle saker som reises angående fusk/forsøk på fusk ved eksamen eller prøve, skal sendes høgskolens klagenemnd for avgjørelse.

Både vedtak om annullering av eksamen og om utestenging kan påklages. Departementet er klageinstans.

Bestemmelser om fusk i regelverket
Universitets- og høgskoleloven

§ 4-7. Annullering av eksamen eller prøve
1. Styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf § 5-1, kan annullere eksamen eller prøve eller godkjenning av kurs hvis studenten
a) ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende kurs eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
b) har forsøkt å fuske eller forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.
2. Styret eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, kan annullere godskriving eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.
3. Vedtak om annullering etter første eller annet ledd kan påklages til departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd.
4. Adgangen til annullering foreldes ikke.

§ 4-8: Utestenging og bortstenging
3. En student som har opptrådt slik som beskrevet i nr. § 4-7 første eller annet ledd, kan ved vedtak av styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, utestenges fra institusjonen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.
4. Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes med minst to tredelers flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans.
5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestenging er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter første ledd nr. 1 er gitt. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.

Eksamensforskrift for Høgskolen i Sør-Trøndelag
§ 16: Fusk og forsøk på fusk
Fusk og forsøk på fusk behandles etter § 4-7 og 4-8 i loven. Dette innebærer at følgende reaksjoner kan gjøres gjeldende for eksamenskandidater som fusker eller forsøker å fuske til eksamen:
- annullering av vedkommende eksamen eller prøve jf. § 4-7
- utestenging fra høgskolen og andre institusjoner under samme lov i inntil ett år, jf § 4-8

Styrets klagenemnd fastsetter reaksjonsformen ved fusk eller forsøk på fusk. Studenter som får annullert eksamen etter § 4-7, har ikke adgang til å fremstille seg til utsatt eller ny eksamen.

STUDIEPROGRESJON

Godkjenning av eksamen fra andre høgskoler/universitet

Dersom studenter tidligere har tatt eksamen i fag som tilsvarer fag ved avdelingens studier, kan det søkes om fritak. Søknad fylles ut på eget skjema som finnes i administrasjonen. Attesterte kopier av karakterutskrift/vitnemål, samt kursbeskrivelser må foreligge i søknaden. Frist for søknad om fritak er 20. september for fag i høstsemesteret og 20. januar for fag i vårsemesteret.

Avbrutte studier

Studenter som slutter uten å fullføre planlagte studier, må gi skriftlig melding til administrasjonen.

Permisjon

Studenter som av ulike tungtveiende grunner må avbryte studiet for kortere eller lengre tidsrom, kan søke om permisjon. Søknaden sendes med dokumentasjon (f.eks. legeattest) til administrasjonen ved avdelingen. Tungtveiende grunner kan være alvorlig sykdom, graviditet, utdanning ved en annen høgskole/universitet som skal inngå i graden, militærtjeneste eller andre vektige grunner.

Vitnemål

Vitnemål for fullført bachelorstudiet blir utstedt automatisk og blir sendt til hjemstedsadresse. Man får kun vitnemål fra en spesialiseringsretning. Fag utover 180 studiepoeng vil bli med på vitnemålet som tilleggsfag.

Vitnemål for fullført masterstudium vil bli utstedt automatisk. Man får kun vitnemål fra en fordypningsretning. Fag utover 120 studiepoeng vil bli med på vitnemålet som tilleggsfag.

De studentene som tidligere har fått utstedt et høgskolekandidatvitnemål fra avdelingen må levere dette tilbake dersom de skal få utstedt et bachelorvitnemål.

Dersom du har forbedret karakter må det gamle vitnemålet returneres før avdelingen utsteder nytt vitnemål.

Fullføring utover normert studietid

De studenter som ikke har fullført studiet etter normert studietid må gi administrasjonen beskjed dersom de ønsker å fullføre studiet. Administrasjonen må kontaktes i begynnelsen av det semesteret eksamen skal avlegges. Se for øvrig informasjonen om individuelle studieplaner og studentweb.

STØH - Studentforeningen Trondheim Økonomiske Høgskole

Studentforeningen ved TØH er en av Trondheims mest aktive studentforeninger. Omtrent en fjerdedel av studentene engasjerer seg og jobber aktivt for å skape et best mulig faglig og sosialt miljø på skolen. STØH er ledet av et styre på sju personer som står for den daglige driften, og under styret er det mange utvalg med et bredt tilbud av ulike aktiviteter.

STØH ønsker å engasjere flest mulig studenter og arrangerer derfor årlig en lang rekke varierte aktiviteter og arrangementer. Om det er aksjer, fest, ski eller sport som er din hovedinteresse, så har vi et tilbud til deg.

Alt det som skjer på skolen kan du lese om i studentforeningens egen avis, Tøhsa. De dokumenterer alt som skjer av happenings på TØH, om det er skitur til Åre, Vinterkonferanse eller noen av de mange festene.

Med jevne mellomrom avholdes det bedriftspresentasjoner og diverse seminarer. Her har skolens studenter en unik mulighet til å skaffe seg nye kontakter og verdifull kunnskap. Deltar du på aksjeseminar eller børskurs får du en grei innføring i aksjemarkedet og gode tips om investeringer. Dersom man ønsker å koble litt av i læringsprosessen kan det gjøres med litt fysisk aktivitet. STØH har blant annet egne fotball- og håndball lag som trener et par ganger i uka.

Det levende studentmiljøet som er på TØH hadde ikke eksistert uten engasjerte og motiverte studenter. Men studentene engasjerer seg heller ikke dersom de ikke får noe igjen for det. Som aktiv i STØH får du mange nye venner og skaper mange nye relasjoner som vil være nyttige i framtiden. Du får førstehåndskunnskap om hvordan en organisasjon fungerer i praksis og muligheten til å være med å sette dagsorden og påvirke din egen studiehverdag.

Som ny student på TØH vil du bli godt kjent med studentforeningens aktiviteter og tilbud allerede de første ukene. Da arrangeres det fadderuke som skal gjøre det lettere for nye studenter å bli kjent både med hverandre, og med det faglige og sosiale tilbudet på skolen. Du vil da stifte bekjentskap med blant annet skolens eget utested, den legendariske Tøhnna, få være med på rebusløp rundt i Trondheim og du har en egen fadder som vil kunne svare på alle mulige spørsmål du måtte ha om skole, fag og andre praktiske ting.

Ønsker du mer informasjon kan du finne det på www.stud.toh.hist.no

Velkommen skal du være!

BACHELOR I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON

Studiet går over 3 år og er på totalt 180 studiepoeng som er satt sammen av emner innenfor bedriftsøkonomisk analyse, samfunnsøkonomi, administrasjonsfag, metodefag og andre støttefag. Samlet utgjør dette en solid basis innenfor det økonomisk-administrative fagområdet. Det 3-årige bachelorstudiet i økonomi og administrasjon har faglig fordypning innenfor følgende programområder; bedriftsøkonomisk analyse, organisasjon, markedsføring og sport management og samfunnsøkonomi..

Studiemodell for bachelorstudiet i økonomi og administrasjon

<table>
<tr><th colspan="2">1. studieår</th><th colspan="2">2. studieår</th><th colspan="2">3. studieår</th></tr>
<tr><td>1. semester</td><td>2. semester</td><td>3. semester</td><td>4. semester</td><td>5. semester</td><td>6. semester</td></tr>
<tr><td rowspan="2">BØA1001
Bedriftsøkonomi med driftsregnskap
10 sp</td><td rowspan="2">BØA1002
Finansregnskap
10sp</td><td rowspan="2">BØA2001
Finansielle emner
10sp</td><td>ORG2002
Foretaksstrategi
7,5 sp</td><td>MET3001
Samf.vitenskapelig metode
7,5sp</td><td>INT3001
Etikk
7,5sp</td></tr>
<tr><td rowspan="2">JUR2001
Rettslære
7,5 sp</td><td colspan="2" rowspan="3">Programområde: 45 sp

Bedriftsøkonomisk analyse
Markedsføring
Organisasjon og ledelse
Samfunnsøkonomi
Sport management</td></tr>
<tr><td rowspan="2">ORG1001
Organisasjon og ledelse
10sp</td><td rowspan="2">MRK1001
Markedsføring
7,5 sp</td><td>ORG2001
Arbeidspsykologi
5 sp</td></tr>
<tr><td rowspan="2">SMØ2001
Makroøkonomi
7,5 sp</td><td rowspan="2">22,5 sp</td></tr>
<tr><td>SMØ1001
Mikroøkonomi
7,5 sp</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>MET1001
Matematikk
7,5 sp</td><td>MET1002
Statistikk
7,5sp</td><td>Valgfag</td><td colspan="3"></td></tr>
</table>

Studiet tar primært sikte på å gi studentene grunnleggende innsikt i det økonomisk-administrative fagområdet, og en kjerne av bedriftsøkonomiske fag gir studentene en klar orientering mot bedriftsøkonomiske problemstillinger. Det legges vekt på å vise økonomiske og politiske prosesser i samfunnet, samt hvordan samfunns- og næringsliv reguleres av lover og regler. Studiet gir også innsikt i strukturelle prosesser som eksisterer i forskjellige typer av organisasjoner. Studentene skal gjennom studiet øve opp evnen til kritisk og systematisk tenking og forståelse for økonomiske problemstillinger. For å gi best mulig forutsetninger for de analytiske delene av studiet, får studentene grunnleggende innsikt i matematiske og statistiske metoder.

VALGFAG Bachelorstudiene 2005-06

Studenter har 22,5sp i sitt andre studieår til rådighet til å velge innenfor valgfagsporteføljen ved avdelingen. I tredje året varierer det med hvor mange studiepoeng studentene har til valgfag.

Valgfag Bachelorstudiet 2005-06

KODE	FAGNAVN	SP	STUDIEÅR	SEMESTER
BØA3030	Økonomi og profesjonell lagidrett	7,5	Kun 3 kull	Høst
BØA3040	Regnskapsteori og konsernregnskap	7,5	2+3	Høst
INT2015	Prosjektledelse	15	2+3	Høst
MET2010	Anvendt statistikk	7,5	2+3	Høst
MRK2010	Markedskommunikasjon	7,5	2+3	Høst
MRK2015	Industrial Relationships	7,5	2+3	Høst
MRK2020	International Business	7,5	2+3	Høst
ORG2010	Leadership, cooperation and Communication	7,5	2+3	Høst
ORG3010	Personaladministrasjon I	7,5	2+3	Høst
ORG3020	Modernisering av offentlig sektor	7,5	2+3	Høst
SMØ2010	International Economics	7,5	2+3	Høst
SMØ2015	Institutions and environmental economics	7,5	2+3	Høst
SMØ3010	Sports Economics	7,5	Kun 3 kull	Høst
SMØ3020	Anvendt mikroøkonomi	7,5	2+3	Høst
BØA2010	Innføring i skatterett	15	2+3	Høst/vår
BØA2020	Beslutningsproblemer	7,5	2+3	Vår
BØA2032	Årsregnskapet	7,5	2+3	Vår
BØA3020	Integrert budsjettering og økonomisk styring	7,5	Kun 3 kull	Vår
DAT2010	Informatikk - database	7,5	2+3	Vår
INT2010	Logistikk	7,5	2+3	Vår
INT3010	Innovasjon og teknologiledelse	7,5	2+3	Vår
MRK3020	Sport og markedsføring	7,5	Kun 3. kull	Vår
SØK1103	Samfunnsøkonomi og prosjektvurdering	7,5	SØK valg	Vår
SØK2003	Internasjonal økonomi	15	SØK valg	Vår
SØK2005	Finansmarkeder	7,5	SØK valg	Vår

For de som skal ta en bachelorgrad i revisjonsfag må følgende fag tas i 2. studieår (ingen frie valgfag):

BØ2002 Regnskapsorganisasjon 5 sp (erstatter ORG2001 Arbeidspsykologi)
BØA2032 Årsregnskapet 7,5sp
BØ2032 Skatterett 15 sp

Studenter som skal ta spesialisering i samfunnsøkonomi må ta MET2010 Anvendt statistikk is 2. studieår

For de andre spesialiseringsretningene er det ikke noen føringer på hvilke valgfag man må ta men kun anbefalinger:

Anbefalinger til valgfag i 2. studieår

Bedriftsøkonomisk analyse:

Finansiell styring
BØ2010Skatterett (15sp)
BØA2032 Årsregnskapet 7,5sp

Økonomisk styring
BØA2032 Årsregnskapet 7,5sp

Markedsføring
MRK2015 Industrial relationships 7,5sp

Opptakskrav til 3. års spesialisering studieåret 2006-07 :

Studenter som er tatt opp til Bachelorstudiene ved avdelingen må ha oppnådd minst 97,5 studiepoeng (sp) før 15. juli før de kan begynne på spesialiseringsretningene i 3. studieår. Av de 97,5 sp må 60 sp være fra de obligatoriske fagene i 1. og 2. studieår. Studenter som kan dokumentere gyldig fravær ved vårens eksamen/evaluering (2. studieår), eller har særskilte grunner for å avvike fra dette kravet, kan etter søknad innen 15. juli gis dispensasjon fra dette kravet og begynne på bachelorstudiets 3. år.

Bachelorutdanningene kvalifiserer for opptak til masterstudier i innenfor økonomi og administrasjon.

PROGRAMOMRÅDE - BEDRIFTSØKONOMISK ANALYSE

ØKONOMISK STYRING

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
BØA3010 Foretaksfinans 7,5 sp	AF3010 Semesteroppgave 7,5 sp
Valgfag 7,5 sp	BØA3020 Integrert budsjettering og økonomisk styring 7,5 sp
Valgfag 7,5 sp	Valgfag 7,5 sp

Økonomisk styring er nødvendig for å ha kontroll med bedrifters ressursforbruk (private og offentlige), og for å styre bedriftene mot økonomiske mål. En stor del av arbeidet med økonomisk styring består i å utarbeide relevant beslutningsinformasjon, og å bruke denne

informasjonen til å skape verdier. Studiet i økonomisk styring tar sikte på å gi studentene kunnskaper som setter dem i stand til å treffe økonomiske beslutninger for å lede bedriftene frem mot oppsatte mål. Budsjettet er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å måle og påvirke de økonomiske resultatene i bedriften. Studiet gir også kunnskap om styringsverktøy av ikke-finansiell karakter i form av balansert målstyring. Retningen vil passe for studenter som ønsker å arbeide med bedriftens langsiktige og kortsiktige økonomistyring. Langsiktig styring omfatter produksjonsplanlegging og investeringspolitikk. Kortsiktig styring av bedriftens virksomhet innenfor året tar utgangspunkt i regnskap og budsjett.
Studenter som tar sikte på autorisasjon som regnskapsførere, kan velge denne spesialiseringen innenfor retningen økonomisk styring. Disse studentene må da ta valgfagene Årsregnskapet og Skatterett.

FINANSIELL STYRING

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
BØA3010 Foretaksfinans 7,5 sp	AF3010 Semesteroppgave 7,5 sp
SMØ3015 Penger, kreditt og valuta 7,5 sp	BØA3025 Personlig økonomi 7,5 sp
Valgfag 7,5 sp	Valgfag 7,5 sp

Studiet i finansiell styring har som mål å øke forståelsen for de tradisjonelle bedriftsøkonomiske emnene. Studentene gis kunnskap om finansiell økonomi og om finansmarkedets struktur og virkemåte. Studiet skal gi det teoretiske grunnlaget som skal til for å mestre et bredt spekter av arbeidsoppgaver i en bedrifts økonomi- og finansfunksjoner. Det egner seg for studenter som tar sikte på jobber innen bank, forsikring, porteføljeforvaltning, kapital- og valutamekling samt finansiell rådgivning. Spesialiseringsretningen bør også ha interesse for de som ønsker å fortsette sitt økonomistudium da det gir dypere innsikt i sentrale områder av bedriftsøkonomien.

PROGRAMOMRÅDE – MARKEDSFØRING

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
MRK3015 Forbrukeradferd 7,5 sp	INT3010 Innovasjon og teknologiledelse 7,5 sp
MRK3010 Integrert markedsføring 15 sp	
AF3000 Bacheloroppgave 15 sp	

Formålet med spesialiseringen i markedsføring er å gi studentene en faglig og personlig utvikling gjennom teoretisk fordypning og praktisk problemløsning. Aktuell markedsføringskunnskap ut over grunnkursnivå settes inn i et integrert bedriftsøkonomisk perspektiv, der en i størst mulig grad vil utvikle den faglige innsikt gjennom praktisk problemløsning i en reell bedriftssituasjon. PBL (problem-basert læring) vil derfor være den grunnleggende læringsmodellen, og det vil bli etablert et samarbeid med en bedrift som bacheloroppgaven skal forankres i. De andre obligatoriske fagene i retningen vil i større grad følge tradisjonelle læringsopplegg. Det forutsettes at studentene har en høy grad av egenaktivitet og gruppearbeid, som skal utvikle studentenes evne til samhandling, refleksjon og kritisk tenkning.

PROGRAMOMRÅDE - ORGANISASJON OG LEDELSE

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
ORG3010 Personaladministrasjon I 7,5 sp	ORG3015 Personaladministrasjon II 7,5 sp
ORG3020 Modernisering av offentlig sektor 7,5 sp	ORG3025 Endringsledelse 7,5 sp
AF3000 Bacheloroppgave 15 sp	

Spesialiseringsfagene utgjør en obligatorisk fagblokk innen spesialområdet organisasjon og ledelse. Gjennom fagblokken skal studentene tilegne seg yrkeskompetanse og/eller grunnlag for videre studium. Spesialiseringsfagene skal gi studentene innsikt og kompetanse i nye organisasjonsformer i det offentlige. Studentene skal videre gis innsikt og kompetanse i endringsledelse innenfor offentlig og privat virksomhet. Gjennom innføring og utdyping av

personaladministrasjon, skal fagblokken i tillegg bidra med analyseverktøy relatert til behovet for nye organisasjonsformer og endringsledelse.

I SAMARBEID MED NTNU

PROGRAMOMRÅDE – SAMFUNNSØKONOMI

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
SØK2001 Offentlig økonomi og økonomisk politikk 15 sp	SØK1003 Innføring i makroøkonomisk analyse 15 sp
SMØ3020 Anvendt mikroøkonomi 7,5 sp	SØK2500 Semesteroppgave 7,5 sp

Studentene må ta Anvendt statistikk i 2. studieår

Samfunnsøkonomi er vitenskapen om samfunnets bruk av knappe ressurser. Formålet med denne spesialiseringen er å gi studentene økt innsikt i hvordan samfunnets ressurser anvendes og hvordan ressursanvendelsen kan effektiviseres. I tillegg til å kvalifisere for Masterstudier i økonomi og administrasjon vil studenter med denne spesialiseringsretningen være kvalifisert for opptak både på Master i samfunnsøkonomi og Master i finansiell økonomi ved NTNU. Spesialiseringen er et samarbeid med Institutt for samfunnsøkonomi, NTNU. Undervisningen vil delvis foregå på NTNU og veiledere på bacheloroppgaven vil tildeles der.

PROGRAMOMRÅDE - SPORT MANAGEMENT

5. semester	6. semester
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode 7,5sp	INT3001 Etikk 7,5sp
BØA3030 Økonomi og profesjonell lagidrett 7,5 sp	MRK3020 Sport og markedsføring 7,5 sp
SMØ3010 Sport economics 7,5 sp	AF3000 Bacheloroppgave 15 sp
IDR1007 Idrett og samfunn 7,5 sp	

Spesialiseringen i Sport Management gir spesialkompetanse til personer som ønsker å arbeide med økonomiske og administrative problemstillinger som er aktuelle innen "idrettsverdenen". Dette gjelder for den private og offentlige sektoren i direkte tilknytting til idretten. Likeså kan studieretningen være nyttig for personer som kommer til å arbeide innen næringer som har

indirekte kontakt med idretten, eksempelvis sponsorbedrifter. I studiet analyseres faktorer som påvirker pengestrømmene innen idrettsverden – både når det gjelder verdien og fordelingen av dem. Det er dessuten et mål å bidra til en økt forståelse av idrettens samfunnsøkonomiske betydning. Teorier som studentene lærer i de generelle økonomisk- administrative fagene anvendes på problemstillinger som er relevante for aktørene innen idretten. I tillegg får studentene også innføring i teorier som er spesielt relevante innen idrettens verden.

BACHELORSTUDIET I REVISJON

Revisorstudiet tar sikte på å gi studentene teoretiske kunnskaper i økonomi og revisjonsfag på et nivå som gjør dem skikket til å utføre revisjonsoppgaver i private bedrifter og i offentlig forvaltning. Studiet skal også gi studentene det teoretiske grunnlaget som fordres for å bli tatt opp som student på Master i regnskap og revisjon - Høyere revisorstudium ved Norges Handelshøyskole eller Handelshøyskolen BI.
Departementet fastsatte en ny rammeplan for revisorstudiet 25. juni 2003.

Studiemodell for bachelorstudiet i revisjon

<table>
<tr><td colspan="2">1. studieår</td><td colspan="2">2. studieår</td><td colspan="2">3. studieå</td></tr>
<tr><td>1. semester</td><td>2. semester</td><td>3. semester</td><td>4. semester</td><td>5. semester</td><td>6. semester</td></tr>
<tr><td rowspan="2">BØA1001
Bedriftsøkonomi med driftsregnskap
10 sp</td><td rowspan="2">BØA1002
Finansregnskap
10sp</td><td rowspan="2">BØA2001
Finansielle emner
10sp</td><td>ORG2002
Foretaksstrategi
7,5 sp</td><td>BØA3045
Skatterett revisjon
20 sp (+ 5 sp)</td><td>BØA3035
Regnskap og budsjett i off. sektor
5 sp</td></tr>
<tr><td rowspan="2">JUR2001
Rettslære
7,5 sp</td><td rowspan="2">BØA3040
Regnskapsteori og konsernregnskap
7,5 sp</td><td rowspan="3">REV3025
Årsregnskap revisjon
15 sp</td></tr>
<tr><td rowspan="2">ORG1001
Organisasjon og ledelse
10sp</td><td>MRK1001
Markedsføring
7,5 sp</td><td>BØA2002
Regnskapsorg
5 sp</td></tr>
<tr><td rowspan="2">SMØ2001
Makroøkonomi
7,5 sp</td><td rowspan="2">BØA2032
Årsregnskap
7,5 sp</td><td rowspan="2">JUR3001
Rettslære revisjon
15 sp (+ 7,5 sp)</td></tr>
<tr><td>SMØ1001
Mikroøkonomi
7,5 sp</td></tr>
<tr><td>MET1001
Matematikk
7,5 sp</td><td>MET1002
Statistikk
7,5sp</td><td colspan="2">BØA2010
Innføring i skatterett
15 sp</td><td colspan="2">REV3015
Revisjon
20 sp</td></tr>
</table>

Første studieår er felles for begge bachelorstudiene, i andre studieår må følgende valgfag tas:.

BØ2002 Regnskapsorganisasjon 5 sp (erstatter ORG2001 Arbeidspsykologi)
BØA2032 Årsregnskapet 7,5sp
BØ2032 Skatterett 15 sp

I tredje studieår er alle fag obligatorisk og for å oppnå graden Bachelor i revisjonsfag kreves karakteren C eller bedre i følgende fag:
REV3015 Revisjon 20 sp
REV3025 Årsregnskap revisjon 15sp
JUR3001 Rettslære revisjon 15sp
BØA3045 Skatterett revisjon 20sp

Bevilling som registrert revisor gis av Kredittilsynet

FAGBESKRIVELSER - Bachelorstudiene

Fagoversikt
Fagbeskrivelsene er satt opp i alfabetisk rekkefølge. Vi gjør oppmerksom på at det kan forekomme endringer, særlig med hensyn til pensumlitteraturen og evalueringsformene.

Informasjon om hjelpemidler til eksamen
Under overskriften "Eksamen/Evaluering" i fagbeskrivelsene på de følgende sider har vi påført opplysninger om tillatte hjelpemidler til eksamen. Ingen hjelpemidler betyr kun skrive og tegnesaker (IKKE kalkulator). Dersom det er tillatt med kalkulator vil dette være oppført.

Forklaring på forkortelser på studier brukt i fagbeskrivelsene:

1. studieår:		Obligatoriske fag 1. året i bachelorstudiene
2. studieår:		Obligatoriske fag 1. året i bachelorstudiene
3. studieår:		Obligatoriske fag 1. året i bachelorstudiene
FIN	:	Spesialisering i Finansiell styring.
ORG	:	Spesialisering i Organisasjon og ledelse.
MF	:	Spesialisering i Markedsføring.
REV	:	Spesialisering i Revisjonsfag.
SØK	:	Spesialisering i Samfunnsøkonomi.
SM		Spesialisering i Sport Management
ØS	:	Spesialisering i Økonomisk styring

Fagkode	Fagnavn	Studie-poeng	Side
AF3000	Bacheloroppgave	15	115
AF3010	Semesteroppgave	7,5	116
BØA1001	Bedriftsøkonomi med driftsregnskap	10	32
BØA1002	Finansregnskap	10	37
BØA2001	Finansielle emner	10	36
BØA2002	Regnskapsorganisasjon	5	65
BØA2010	Skatterett	15	71
BØA2020	Beslutningsproblemer	7,5	33
BØA2032	Årsregnskapet	7,5	78
BØA3010	Foretaksfinans	7,5	39
BØA3020	Integrert budsjettering og økonomisk styring	7,5	444
BØA3025	Personlig økonomi	7,5	61
BØA3030	Økonomi og profesjonell lagidrett	7,5	76
BØA3035	Regnskap og budsjett i offentlig sektor	5	64
BØA3040	Regnskapsteori og konsernregnskap	7,5	66
BØA3045	Skatterett revisjon	20	72
DAT2010	Informatikk - database	7,5	41
IDR1006	Idrett og samfunn	7,5	NTNU
INT2010	Logistikk	7,5	50
INT2015	Prosjektledelse	15	63
INT3001	Etikk	7,5	35
INT3010	Innovasjon og teknologiledelse	7,5	42
JUR2001	Rettslære	7,5	67

JUR3001	Rettslære revisjon	15	67
MET1001	Matematikk	7,5	53
MET1002	Statistikk	7,5	75
MET2010	Anvendt statistikk	7,5	29
MET3001	Samfunnsvitenskapelig metode	7,5	70
MRK1001	Markedsføring	7,5	51
MRK2010	Markedskommunikasjon	7,5	52
MRK2015	Industrial Relationships	7,5	40
MRK2020	International Business	7,5	47
MRK3010	Integrert markedsføring	15	45
MRK3015	Forbrukeradferd	7,5	38
MRK3020	Sport og markedsføring	7,5	73
ORG1001	Organisasjon	10	56
ORG2001	Arbeidspsykologi	5	31
ORG2002	Foretaksstrategi	7,5	40
ORG2010	Leadership Cooperations and Communication	7,5	49
ORG2015	Praktisk organisasjonskunnskap for studenttillitsvalgte	7,5	62
ORG3010	Personaladministrasjon I	7,5	58
ORG3015	Personaladministrasjon II	7,5	60
ORG3020	Modernisering av offentlig sektor	7,5	55
ORG3025	Endringsledelse	7,5	34
REV3015	Revisjon	20	69
REV3025	Årsregnskap revisjon	15	77
SMØ1001	Mikroøkonomi	7,5	54
SMØ2001	Makroøkonomi	7,5	51
SMØ2010	International Economics	7,5	48
SMØ2015	Institutions and environmental economics	7,5	43
SMØ3010	Sports Economics	7,5	74
SMØ3015	Penger, kreditt og valuta	7,5	57
SMØ3020	Anvendt mikroøkonomi	7,5	29
SVSØ250	Bacheloroppgave i samfunnsøkonomi	7,5	NTNU
SØK1003	Innføring i makroøkonomisk analyse	15	NTNU
SØK1103	Samfunnsøkonomi og prosjektvurdering	7,5	NTNU
SØK2001	Offentlig økonomi og offentlig politikk	15	NTNU
SØK2003	Internasjonal økonomi	15	NTNU
SØK2005	Finansmarkeder	7,5	NTNU

ANVENDT MIKROØKONOMI

Fagansvarlig:	Jan Tore Solstad
Foreleser:	Jan Tore Solstad
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk SØK, valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	SMØ3020 A

Mål
Å gi studentene en innføring i hvordan mikroøkonomi kan anvendes på konkrete problemstillinger og hvordan markedet fungerer i tilfeller der frikonkurranse-forutsetningene ikke er oppfylt. Spesielt fokuseres det på hvordan et marked med få aktører virker. Dette innebærer utstrakt bruk av spillteoretisk analyse for å gi økt innsikt i konkurranseforholdene mellom strategisk tenkende aktører.

Undervisningsform
Forelesninger og gruppearbeid

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Spillteori
Priskonkurranse
Auksjonsteori
Strategiske bindinger
Koordinert atferd

Pensumlitteratur
Sørgard, Lars. 2003. *Konkurransestrategi - eksempler på anvendt mikroøkonomi,* 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
Artikkelsamling

ANVENDT STATISTIKK

Fagansvarlig:	Randi Hammervold
Foreleser:	Randi Hammervold
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk SØK, valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MET2010

Mål
Kurset bygger på grunnkurset i statistikk. Et sentralt mål i dette kurset er å anvende grunnleggende statistiske metoder med bruk av statistisk programvare (Excel og SPSS). Det legges stor vekt på oppgaveløsning og fortolkning av modeller innen økonomisk / administrative problemstillinger. Dette gir studentene bred erfaring innen både teori og anvendelser av generell hypotesetesting, variansanalyse og multippel regresjonsanalyse.

Undervisningsform
Forelesninger, gjennomgang av oppgaver og obligatorisk øvingsopplegg.

Forkunnskaper: Kurset bygger på kursene MET1001 og MET1002 eller tilsvarende.

Evalueringsform
Forutsetning for å gå opp til eksamen er at obligatorisk øvingsopplegg er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret.
Antall og tidspunkt for innlevering kunngjøres ved studiestart.
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator. Formelsamling utlevert ved eksamen.

Emneoversikt
Repetisjon av konfidensintervall og hypotesetesting i målemodellen. T-tester.
Opplæring i bruk av programvare Excel og SPSS.
Mer om hypotesetesting.
Sammenligning av to grupper i målemodellen.
To grupper i binomisk modell.
Kjikvadrattester og kontingenstabeller. Anvendelser med bruk av programvare.
Variansanalyse.
F-tester. En-faktor og to-faktor modeller.
Anvendelser med bruk av programvare.
Korrelasjons- og regresjonsanalyse.
- Lineær regresjon med en regresjonsvariabel. Minste kvadraters metode.
- Lineære regresjonsmodeller med flere regresjonsvariabler.
- Konfidensintervall og hypotesetesting for regresjonskoeffisientene.

T-tester og F-tester.
Korrelasjonsanalyse.
Litt om: Ikke-lineær regresjon. Multikollinearitet. Autokorrelasjon.
Residualanalyse.
Anvendt regresjons- og korrelasjonsanalyse med bruk av programvare.
Tidsrekkeanalyse ved regresjon. Prediksjon med anvendelser.
Ikke-parametrisk statistikk.
- Tegntesten. Wilcoxons ett-utvalgstest. Wilcoxons to-utvalgstest.

Pensumlitteratur
Hagen, Per Chr. Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk / Per Chr. Hagen. - 4. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2003.
Wonnacott, Thomas H. Introductory statistics / Thomas H. Wonnacott, Ronald J. Wonnacott. - 5th ed. - New York : Wiley, 1990.
Randi Hammervold*: En kort innføring i SPSS 12.0*. TØH 2005.
Randi Hammervold: *Statistiske funksjoner i Excel*, TØH 2005.
Randi Hammervold: *Oppgavesamling*, TØH 2005.

Anbefalt støttelitteratur
Sannsynlighetsregning og statistikk med anvendelser / Jostein Lillestøl. - 5. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 1997.
Markedsanalyse / Geir Gripsrud, Ulf Henning Olsson. - 2. utg. - Kristiansand : Høyskoleforlaget, 2000.

ARBEIDSPSYKOLOGI

Fagansvarlig:	Heidi Aakre Faradonbeh
Foreleser:	Heidi Aakre Faradonbeh
Studiepoeng:	5 – obligatorisk 2. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	ORG2001

Mål
Gi studentene, grunnlag for å tenke kritisk omkring praktiske problemer som oppstår i arbeidslivet. Ved gjennomgang av arbeidspsykologiske modeller og teorier har kurset det formål å skape bedre forståelse for hvordan kunnskap om arbeidspsykologi kan brukes til å øke produktivitet og effektivitet, trivsel og arbeidsglede på arbeidsplassen.

Undervisningsform
Forelesninger og oppgaver.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen.

Emneoversikt
Emosjoner
Personlighet
Beslutninger
Kreativitet
Læring
Holdninger og jobbtilfredshet
Gruppepsykologi

Pensumlitteratur
Kaufmann og Kaufmann: ”Psykologi i organisasjon og ledelse”, 3. utgave, 2003.
Kompendium

Anbefalt støttelitteratur
Robbins, S. (2003).: ”Organizational behaviour, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
Heider, F. (1985): “The psychology of interpersonal relations, New York: Wiley.
Russell, J.A. (2003): “Core affect and the psychological construction of emotion”. Psychological Review, 110, 145-172.
Brief, A.B. & Weiss, H.M. (2002): “Organizational Behviour: Affect in the work place. Annual Review of Psychology, 53, 279-307.
Hellesøy, O.H. (2002): “Stress og mestring hos ledere”. I: Skogstad & Einarsen (red), ”Ledelse på godt og vondt”. Bergen: Fagbokforlaget.
Pervin & John (2001): Personality. Theory and Research. New York: Wiley.
Tuckman, B.W. (1965): “The developmental sequence in small groups.”. Psychological Bulletin, 63, 384-399.

BEDRIFTSØKONOMI MED DRIFTSREGNSKAP

Fagansvarlig:	Morten Kringstad og Knut Eriksen
Foreleser:	Morten Helbæk og Knut Eriksen
Studiepoeng:	10 – obligatorisk 1. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA1001

Bedriftsøkonomi med driftsregnskap består av en bedriftsøkonomidel og en driftsregnskapsdel.

Mål
Bedriftsøkonomidelen skal gi grunnleggende kunnskaper i bedriftsøkonomisk teori og metode, samt innsikt og trening i bruk av sentrale bedriftsøkonomiske modeller og analysemetoder.

Driftsregnskapsdelen tar sikte på å gi innsikt og forståelse for ulike modeller for driftsregnskap, samt å gi forståelse for økonomistyring ved hjelp av driftsregnskap. Kurset skal også gi grunnlag for å kunne analysere hvilke data fra driftsregnskapet som er relevante og irrelevante i ulike beslutningssituasjoner.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppeøvinger, gjennomgang av oppgaver.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Bedriftsøkonomidelen behandler følgende emner:
Det økonomiske modellbegrepet
Kostnads- og inntektsteori
Markedsformer og markedstilpasning
Kostnad, volum og resultatsammenhenger
Lønnsomhetsanalyse
Bedriftsøkonomiske beslutningsproblemer
Styring av kapitalbindingen av omløpsmidler
Introduksjon til investeringsanalyse

Driftsregnskapsdelen behandler følgende emner:
Produktkalkulasjon og kostnadsbasert prissetting
Normalkostregnskapet
    Selvkost- og bidragsmetoden
Kostnadsstandarder
Standardkostregnskapet
    Selvkost- og bidragsmetoden
Avviksanalyser
Aktivitetsbasert kalkulasjon

Pensumlitteratur
I *bedriftsøkonom*i er følgende pensum:

Boye, Knut. Kostnads- og inntektsanalyse / Knut Boye. - 8. utg. - [Oslo] : Universitetsforlaget, 2004.
Boye, Knut: Kostnads- og inntektsanalyse. Oppgavesamling. Tano Aschehoug, siste utgave.
Boye, Knut: Kostnads- og inntektsanalyse. Løsningsforslag. Tano Aschehoug, siste utgave.

I *driftsregnskap* er følgende pensum:
Hoff, Kjell Gunnar. Driftsregnskap og budsjettering / Kjell Gunnar Hoff. - 4. utg. - [Oslo] : Universitetsforl., 2005.
Hoff, K. G: Driftsregnskap og budsjettering. Oppgaver og løsningsforslag. Universitetsforl., 2005.

Anbefalt støttelitteratur
Sending, Aage. Driftsregnskap og budsjettering / Aage Sending. - Bergen : Fagbokforl., 2003.
Hoff, Kjell Gunnar. Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse / Kjell Gunnar Hoff . - 5. utg. - [Oslo] : Universitetsforl., 2005.

BESLUTNINGSPROBLEMER

Fagansvarlig:	Morten Kringstad
Foreleser:	Morten Helbæk
Studiepoeng:	7,5 – valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA2020

Mål
Kursets mål er å skape grunnleggende forståelse for kvantitative bedriftsøkonomiske beslutningsproblemer. Det legges vekt på å videreføre kunnskapene fra statistikk og bedriftsøkonomiske fag fra tidligere semester for å kunne trekke korrekte beslutninger for ulike beslutningsproblemer. Studentene skal oppøves til en intuitiv forståelse av problemstillingene, slik at de læres opp til å stille kritiske spørsmål fremfor å akseptere alle fremsatte teorier. Dataverktøy i form av Microsoft Excel vil bli benyttet aktivt i kurset.

Undervisningsform
Forelesninger.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator og formler som vedlegges eksamenssettet.

Emneoversikt
Regnearkmodeller
Lineær programmering med sensitivitetsanalyse
Heltalls- og målprogrammering
Ikke-lineær programmering
Transport- og tilordningsproblem
Nettverksmodeller
Prosjektstyring
Beslutningsanalyse
Simulering
Prediksjon

Lagerstyring

Modellverktøy
Microsoft Excel

Pensumlitteratur
Taylor, Bernard W. Introduction to management science / Bernard W. Taylor III. - 8th ed. - Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall, c2004.

ENDRINGSLEDELSE

Fagansvarlig:	Kjell Banken
Foreleser:	Kjell Banken
Studiepoeng:	7,5 – Obligatorisk ORG
Semester:	Vår
Kurskode:	ORG3025 A

Mål
Å gi studentene forståelse for hvordan endringsarbeid og endringsprosesser er store utfordringer for ledelsen av bedriften. En viktig del av kurset er å se på hvordan de strategiske spørsmålene skal håndteres og hvordan planleggingen og gjennomføringen av selve endringsarbeidet skal gjøres. Kurset tar opp dilemmaer som kan oppstå, både av praktisk og etisk art, når vi skal ta hensyn til bedriftens overlevelse og den enkelte ansattes arbeidsplass og trygghet.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppeøvinger, studentpresentasjoner og plenumsdiskusjoner.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen.

Emneoversikt
Omstillingsbehov – utfordringer ved endringer i rammebetingelser
Strategier for endringsledelse – metoder og modeller
Ledelse av endringer - bedriftens målbilde ved endringer
Endring i bedriftskultur, bedriftsprofil og verdiskapningens betydning
Innovasjonsledelse
Verdibasert ledelse
Spilleregler i endringsprosesser - konflikt og maktkamp
Styrets arbeid i omstillingsprosesser
Suksessfaktorer for endringsledelse
Ledelse i helhetlig perspektiv

Pensumlitteratur
Kotter, John P. Leading change / John P. Kotter. - Boston, Mass. : Harvard Business School Press, c1996.
Banken, K. og Solberg, S.L. Markedsplanlegging – fra visjon til kundetilfredshet Tapir akademiske forlag 2002
Banken: Artikkelsamling i Endringsledelse 2005

Anbefalt støttelitteratur
Cummings, Thomas G. Organization development and change / Thomas G. Cummings, Christopher G. Worley. - 7th ed. - Cincinnati, Ohio : South-Western College Publ., c2001.

ETIKK

Fagansvarlig:	Frode Nyeng
Foreleser:	Timelærere
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	INT3001 A

Mål
Avklare hva som kjennetegner moralske problemer, og derigjennom skape forståelse for hvordan økonomien og det økonomiske fagområdet har en moralsk berettigelse og kan være gjenstand for moralske vurderinger. Studentene skal, ved å lære seg de mest sentrale etiske begreper og metoder/teorier, kunne foreta etikkfaglige vurderinger som skaper økt forståelse for fordeler og ulemper ved bruken av økonomiske modeller.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid og diskusjon av utdelte oppgaver. Godt utbytte av faget forutsetter gode forberedelser til forelesningene og aktiv deltagelse i diskusjonene.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Ingen.

Emneoversikt
Faget har to tematiske hoveddeler:

Del 1: Generell moralfilosofi/etikklære. Omfatter en tematisk innføring i de ulike etiske teorier, metoder og begreper (med fokus på nytteetikk, pliktetikk, dydsetikk, diskursetikk og nærhetsetikk).

Del 2: Markedsideologi, næringsliv og økonomisk teori i lys av de moralfilosofiske teoriene og betraktningsmåtene skissert i 1). Omfatter emner som:
- Drøfting av menneskets rasjonalitet og fornuftige valg
- Innføring i begrepet Næringslivsetikk
- Miljøproblemer, bedriftsøkonomiske kalkyler og moralske valg
- Markedet som moralsk problem
- Negativ og positiv frihet – liberalisme og fellesskapsetikk
- Forbrukersamfunnet som moralsk og politisk utfordring
- Økonomisk vekst og livskvalitet

Pensumlitteratur
Nyeng, Frode. Etikk og økonomi : en innføring / Frode Nyeng. - Oslo : Abstrakt forl., c2002.
Kompendium/Artikkelsamling (ca. 250 s.)

Anbefalt støttelitteratur

Nyeng, Frode. Etiske teorier : en systematisk fremstilling av syv etiske teoriretninger / Frode Nyeng. - Bergen-Sandviken : Fagbokforl., c1999.

Wyller, Truls. Etikkens historie : en systematisk framstilling / Truls Wyller. - [Oslo] : Cappelen akademisk forl., c1996.

Kritik af den økonomiske fornuft : en antologi / redigeret af Carsten Fenger-Grøn og Jens Erik Kristensen. - København : Hans Reitzel, 2001.

Jakobsen, Ove. Miljø, myter og markedsføring / Ove Jakobsen og Jan Mehlum. - Oslo : Ad Notam Gyldendal, 1992.

Ariansen, Per. Miljøfilosofi : en innføring / Per Ariansen. - Oslo : Universitetsforl., c1992.

Etzioni, Amitai. The moral dimension : toward a new economics / Amitai Etzioni. - New York : Free Press, c1988.

Daly, Herman E. Det fælles bedste : en økologisk økonomi for fællesskab og fremtid / Herman E. Daly & John B. Cobb, Jr. ; oversat af Ole Lindegård Henriksen. - [Højbjerg] : Hovedland, 1991.

Kant, I.: Grunnlegging av moralens metafysikk. I: *Moral, politikk og historie – et utvalg av Kants praktiske filosofi*. Universitetsforl., 1983.

Aristoteles. [Ethica Nicomachea. Norsk] Etikk : et hovedverk i Aristoteles' filosofi, også kalt "Den nikomakiske etikk" / Aristoteles ; oversatt og med innledning av Anfinn Stigen. - 3. utg. - [Oslo] : Gyldendal, 1999.

Anderson, Elizabeth. Value in ethics and economics / Elizabeth Anderson. - Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1993.

Blindheim, Trond. Forbrukeren : helt, skurk eller offer? / Trond Blindheim, Thor Øyvind Jensen og Frode Nyeng. - 2. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2000.

Marnburg, Einar. Etikk i næringslivet : en teoretisk og empirisk studie av individets, organisasjonens og utdanningens betydning for atferd i etiske konfliktsituasjoner / Einar Marnburg. - [Oslo] : Tano Aschehoug, c1998.

FINANSIELLE EMNER

Fagansvarlig:	Jan Warø
Foreleser:	Knut Eriksen / Jan Warø
Studiepoeng:	10 – obligatorisk 2. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA2001

Mål

Kurset skal gi innsikt i prinsipielle problemer i tilknytning til anskaffelse og anvendelse av kapital, samt forholdet mellom de enkelte kapitalanvendelser og former.

Forkunnskaper

Kurset bygger på grunnkursene i bedriftsøkonomi 1. og 2. semester samt grunnkursene i matematikk, statistikk og mikroøkonomi

Undervisningsform

Forelesninger, gruppearbeid og gjennomgang av oppgaver

Evalueringsform

Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Kalkulator og rentetabeller.

Emneoversikt
Budsjettering av kontantstrømmen for investeringer
Beregning av sluttverdi, nåverdi, annuitet og effektiv rente
Investeringskalkyler
Beregning av lånekostnad
Kalkyler med skatt
Kalkyler med prisstigning
Beregning av avkastningskrav for investeringer
Styring av kapitalbindingen i omløpsmidler
Budsjettering

Pensumlitteratur
Boye, Knut. Finansielle emner / Knut Boye. - siste utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c2002.
Hoff, Kjell Gunnar, Driftsregnskap og budsjettering med oppgavesamling, siste utgave
Utdelte notater og oppgaver

Anbefalt støttelitteratur
Brealey, Richard A. Fundamentals of corporate finance / Richard A. Brealey, Stewart C. Myers, Alan J. Marcus. - 4th ed. - Boston, Mass. : McGraw-Hill/Irwin, c2004.

FINANSREGNSKAP

Fagansvarlig:	Trond Kristoffersen
Foreleser:	Trond Kristoffersen
Studiepoeng:	10 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA1002 A

Mål
Formålet med kurset er å gi studenten en grunnleggende innsikt i finansregnskapets oppbygging og rammebetingelser, herunder grunnleggende bokføringsprinsipper og vurdering, rapportering og analyse av økonomisk informasjon.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppeøvinger, gjennomgang av oppgaver.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Formål og brukere av regnskap
Dobbelte bokholderis prinsipp
Periodisering av inntekter og kostnader
Avslutning av regnskapet
Presentasjon av resultatregnskap og balanse
Vurdering av sentrale regnskapsposter
Resultatdisponering i aksjeselskap

Regnskapsføring av skatt
Kontantstrømoppstilling
Innføring i konsernregnskap
Regnskapsanalyse

Pensumlitteratur
Kristoffersen, Trond: Årsregnskapet - en grunnleggende innføring. – 2. utgave 2005. Fagbokforlaget .
Kristoffersen, Trond: Årsregnskapet - en grunnleggende innføring. Oppgavesamling med løsninger. – 2. utgave 2005. Fagbokforlaget.

Anbefalt støttelitteratur
Eklund, Trond. Regnskapsanalyse med årsoppgjør : aktiv bruk av regnskapet / Trond Eklund og Knut Knutsen. - 7. utg. - Oslo : Gyldendal akademisk, 2003.
Ottesen, Lars. Innføring i eksternregnskap / Lars Ottesen og Alf H. Øyen. - 4. utg. - Oslo : Gyldendal akademisk, 2004. (boka dekker kun grunnleggende regnskapsføring

FORBRUKERATFERD

Fagansvarlige	Morten William Knudsen
Forelesere:	Morten William Knudsen
Studiepoeng:	7,5 – obligatorisk MF
Semester:	Høst
Kurskode:	MRK3015

Mål
Gi en oversikt over sentrale teorier innenfor forbrukeratferd. Kurset vil først gi en gjennomgang av forbrukeratferd som etablert fagområde. Deretter vil det ta for seg ulike perspektiver som dels utdyper og dels er kritisk til fagområdet. Et viktig mål er at studentene skal tilegne seg kunnskap om forbrukeren for å kunne delta i debatten som pågår om forbruk og kunne ta markedsføringsbeslutninger basert på innsikt om forbrukeren. Faget har et bredt tverrfaglig perspektiv basert på disipliner som kognitiv psykologi, sosialpsykologi, sosialantropologi, sosiologi, økonomi og filosofi. Faget vil således fremstå som både et kunnskaps- og refleksjonsfag.

Undervisningsform
Forelesninger og plenumsdiskusjoner.

Evalueringsform
Forutsetning for å gå opp til eksamen er at obligatorisk øving er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret. Gruppene kan bestå av 3 studenter.
Tidspunkt for innlevering kunngjøres ved studiestart.
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
Introduksjon
Konsumenten som individ
Konsumenten som sosialt vesen
Konsumentens beslutningsatferd

Ulike perspektiver på forbrukeren

Pensumlitteratur
Schiffman & Kanuk: Consumer behaviour. 8.utg. Prentice Hall 2004
Alt stoff behandlet i forelesningstimene.

FORETAKSFINANS

Fagansvarlig:	Hans Marius Eikseth
Foreleser:	Hans Marius Eikseth og Jan Warø
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk FIN og ØS
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA3010 A

Mål
Gi økt forståelse for og innsikt i sentrale problemstillinger innen finansierings- og investeringsteori

Forkunnskaper
Kurset bygger på første og andre års obligatoriske fag i bedriftsøkonomi, samfunnsøkonomi, matematikk og statistikk.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid og gjennomgang av oppgaver.

Evalueringsform
Det vil i løpet av semesteret bli avholdt to prøver som må begge må bestås for å få gå opp til avsluttende eksamen. Første prøve i første halvdel av september og andre i siste halvdel av oktober.
Avsluttende eksamen er en individuell, skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator og rentetabeller.

Emneoversikt
Verdifastsettelse
Risiko og avkastning
Markedseffisiens
Dividendepolitikk og kapitalstruktur
Opsjoner
Gjeldsfinansiering
Risikostyring

Pensumlitteratur
Brealey, Richard A. Principles of corporate finance / Richard A. Brealey, Stewart C. Myers. - 8th ed. - Boston, Mass. : McGraw-Hill/Irwin, c2005.
Boye, Knut. Finansielle emner / Knut Boye. - 13. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c2002.
Utdelte notater, artikler og oppgaver

FORETAKSSTRATEGI

Fagansvarlige	Arve Pettersen og Trond Stiklestad
Forelesere:	Arve Pettersen og Trond Stiklestad, gjesteforelesere
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 2. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	ORG2002 A

Mål
Gi oversikt over forskjellige tradisjoner innenfor faget strategisk ledelse. Gi grunnlag for støtte til systematisk analyse og vurdering av strategiske handlingsmuligheter for bedrifter. Mer spesielt gi kunnskap for å kunne gjennomføre en "rasjonell" strategisk bedriftsanalyse i praksis.

Undervisningsform
Forelesninger og plenumsdiskusjoner.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
Strategisk analyse
Alternative strategisyn
Strategimodeller
Strategiformulering
Iverksettelse av strategi

Pensumlitteratur
Johnson & Scholes:Exploring Corporate strategy, Prentice Hall, 2005
Alt stoff behandlet i forelesningstimene.

Anbefalt støttelitteratur

Strategi som konkurransefortrinn / Göran Roos, Georg von Krogh og Johan Roos (red.) - Bergen-Sandviken : Fagbokforl., c1997.
Porter, Michael E. Competitive advantage : creating and sustaining superior performance / Michael E. Porter. - New York : Free Press, c1985.

INDUSTRIAL RELATIONSHIPS

Lecturer:	Espen Gressetvold
Credits:	7,5 ECTS credits, elective 2.and 3. year students
Semester:	Autumn
Code	MRK2015

This course serves as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objective
The course will provide knowledge about industrial relationships, how these develop and are interconnected in a network.

Tuition
Lecturing. Student presentations.

Evaluation
Compulsory term paper, conducted in groups.

Individual, written examination (4 hrs)

Contents
- Understanding business markets.
- Relationships and suppliers.
- Relationships and customers.
- Development of relationships.
- Industrial networks.

Syllabus literature
- Ford, D., L.-E. Gadde, H. Håkansson & I. Snehota (2003): *Managing Business Relationships, Second Edition*, Chichester, Wiley.
- Gressetvold, E. (2005): *MRK2015 Industrial Relationships – Articles, TØH – Trondheim Business School, HiST*.

INFORMATIKK – DATABASE

Fagansvarlig:	Johan Børre Melsom
Foreleser:	Johan Børre Melsom
Studiepoeng:	7,5 – valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	DAT2010

Mål
Kursets mål er å gi studentene en grunnleggende innføring i semantisk datamodellering, og kompetanse i bruk av et system for lagring, gjenfinning og rapportering (database) på PC. Kurset skal også gi studentene innsikt i kompetansebehov, kompleksitet og arbeidsmengde ved konstruksjon av et datasystem, gjennom praktisk bruk av database i et større obligatorisk oppgave.

Undervisningsform
Kurset gjennomføres ved forelesninger, demonstrasjoner og praktisk arbeid/øving på PC. I tillegg gjennomføres et obligatorisk gruppebasert oppgave (2-3 personer). Anvendt databasesystem er Microsoft Access for Windows.

Eksamensform
Mappeevaluering bestående av en individuell skriftlig eksamen på 4 timer og gruppebasert oppgave. Begge vil veiledende telle omtrent likt.
Hjelpemidler til individuell eksamen: Ingen – om nødvendig blir kommando/funksjons-oversikt o.l. utdelt.

Emneoversikt
Generelt om informasjonssystemer og konstruksjon av slike.
Datamodellering og databasekonstruksjon. Teori og øving.
Databasesystemer.
Bruk av databasesystemet Access for Windows.

Pensumlitteratur
Bostrøm, Edgar. Datamodellering : praksis og teori med oppgavesamling
- Metodedata, c1999.
Bertheussen, Bernt. Access 2003 innføring
- EDB kunnskap
Web-publiserte notater, forklaringer, øvinger og eksempler

Anbefalt støttelitteratur
T. Connolly, C. Begg: Database Systems: A Practical Approach to Design, Implementation and Management
- Addison-Wesley, 3. ed. 2002

INNOVASJON OG TEKNOLOGILEDELSE

Fagansvarlig:	Espen Gressetvold
Foreleser:	Espen Gressetvold, Roger Sørheim
Studiepoeng:	7,5 – Obligatorisk MF, Valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	INT3010

Mål
Kurset skal gi innsikt i innovasjonsprosesser, med vekt på både teoretisk og praktisk forståelse av utvikling av produkter – samt forståelse av markedets betydning i den sammenheng. For å forstå innovasjonsprosesser i bedrifter er det nødvendig med både innsikt i intra- og interorganisatoriske forhold.

Det vil bli fokusert på innovasjonsprosessen slik den foregår internt i en bedrift, samt hvordan bedriftssamarbeid med både kunder og leverandører kan stå sentralt.

Undervisningsform
Forelesninger, studentpresentasjoner.
Obligatorisk semesteroppgave, gruppevis gjennomføring.

Evalueringsform
Forutsetningen for å gå opp til eksamen er at obligatoriske innleveringer er godkjente og innleverte på de angitte tidspunkt i løpet av semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering kunngjøres ved studiestart.

Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Alle bøker og notater tillatt.

Emneoversikt
Innføring i innovasjon

Perspektiver på innovasjon
Innovasjonsprosessen
Innovasjon og nettverk
Samarbeid ved utvikling og kommersialisering av ny teknologi
Teknologibedrifter – utfordringer
Utvikling av forretningsplan for et nytt produkt
Evaluering av innovasjonsprosesser, suksessfaktorer

Pensumlitteratur
Cooper, R. G. (2005): *Product Leadership: Pathways to Profitable Innovation, Second Edition*, Basic Books, New York.
Gressetvold, E. (2006): *Artikkelsamling i Innovasjon og teknologiledelse, TØH – Trondheim økonomiske høgskole, HiST*.

INSTITUTIONS AND ENVIRONMENTAL ECONOMICS

Lecturer	Jan Tore Solstad
Credits:	7,5 ECTS credits – elective 2. and 3. year students
Semester:	Fall 2005
Code:	SMØ2015

General
Institutions and Environmental Economics is a 7,5 ECTS credit course serving as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objective
The course is intended to help the student develop an understanding of the important role played by institutions in the economics of the environment. To do this, the course is organised around the three main concepts of *value*, *behaviour* and *property rights*. Various problems of environmental management are approached by emphasising the institutional concepts of value and behaviour, or in other words, by emphasising the economics of property rights.

Tuition
Lectures.

Evaluation
Individual written exam

Contents
Natural resource and environmental management
The concept of value
The concept of behaviour
The economics of property rights

Syllabus literature
Collection of articles

INTEGRERT BUDSJETTERING OG ØKONOMISK STYRING

Fagansvarlig:	Torbjørn Trælnes
Foreleser:	Torbjørn Trælnes
Studiepoeng:	7,5 - 3. studieår: obligatorisk ØS, valgfag 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA3020 A

Mål
Gi innsikt og kunnskaper i budsjetteringsteori og ferdighetstrening i modellutvikling med Excel regneark. Budsjetteringsteorien fokuserer på hvilke muligheter ledelsen har for å måle og påvirke de økonomiske resultatene i en bedrift ved hjelp av budsjettmål, prestasjonsmåling og belønningssystemer.

Forkunnskaper
Kurset forutsetter grunnleggende kunnskaper i Excel, regnskapsforståelse og budsjettering og fører studentene videre gjennom et prosjektarbeid og videregående teori innenfor økonomisk styring og budsjettering.

Undervisningsform
Forelesninger, prosjektarbeid (grupper) og veiledning under arbeid ved PC.

Eksamensform
Forutsetning for å gå opp til eksamen er at det obligatoriske gruppebaserte prosjektarbeidet og obligatoriske øvinger er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret. Prosjektet består av at studentene på gruppenivå skal utvikle en integrert budsjettmodell i Excel. Antall og tidspunkt for innlevering av obligatoriske øvinger vil bli opplyst ved semesterstart.

Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Emneoversikt
Praktisk budsjettarbeid:
Integrert budsjettering
Modellutvikling i Excel
Delbudsjetter
Resultat-, likviditets- og balansebudsjetter
Langsiktige budsjettmodeller og verdsettelse
Budsjettanalyse

Teori innenfor økonomisk styring og budsjettering:
Inntekts-, utgifts- og profitt sentra
Kortsiktig budsjettering og ressursallokering
Kostnadsfordelinger og kalkyler
ABC
Kostnadsbaserte beslutninger
Prestasjonsmåling og internprising
Balansert målstyring
Agentmodellen og belønningssystemer
Strategisk økonomistyring

Pensumlitteratur
Robert S. Kaplan, Anthony A. Atkinson.. *Advanced Management Accounting* , - 3rd ed. - Upper Saddle River, N.J., Prentice Hall, 1998.
Hoff, Kjell Gunnar. *Driftsregnskap og budsjettering* - 3. utg. ,Oslo, Universitetsforl.aget, 2002. Kapitler om økonomistyring og budsjett.
Utdelte artikler og forelesingsnotater.

Anbefalt litteratur
Simon Z. Benninga, Oded H. Sarig.. *Corporate Finance : A Valuation Approach* , New York, McGraw-Hill, 1997.
Kjell Gunnar Hoff og Per Aksel Holving. *Balansert målstyring : Balanced Scorecard på norsk*, Oslo, Universitetsforlaget, 2002.
Bertheussen, Bernt. Excel 97 i praksis : Programmering *med Visual Basic for Applications,* Tromsø, EDB kunnskap, 1997.

INTEGRERT MARKEDSFØRING

Fagansvarlige:	Roar Kvam og Trond Stiklestad
Forelesere:	Faglærere og gjesteforelesere
Studiepoeng:	15 – Obligatorisk MF
Semester:	Høst/Vår
Kurskode:	MRK3010 A

Mål
Kurset Integrert Markedsføring skal gi studentene grunnleggende og aktuelle kunnskaper i markedsføringsteori ut over grunnkursnivå. Arbeidet med Bachelor - oppgaven inngår som en integrert del av dette kurset. Dette gir studentene anledning til å anvende innlært teori og arbeidsmetodikk på praktiske problemstillinger. Det legges vekt på å oppøve studentenes samarbeidsevne, trene dem til å arbeide under press og oppøve evnen til muntlig og skriftlig fremstilling.

Undervisningsform
Undervisningsopplegget er basert på såkalt "problembasert læring" (PBL), dvs. at realistiske problemer styrer læringen. Et hovedelement i opplegget er et praktisk samarbeid med en bedrift. Bachelor- oppgaven forankres i dette bedriftssamarbeidet. Med utgangspunkt i en overordnet problemstilling - som er utarbeidet av bedriftens ledelse i samarbeid med faglærerne - skal studentene på gruppebasis utarbeide egne operasjonelle problemstillinger som skal gi løsningsbidrag til den overordnede problemstillingen. Se også beskrivelse Bacheloroppgave.

I et slikt samarbeid vil bedriften gi fra seg sensitiv informasjon og det er viktig at studentene behandler informasjonen på en konfidensiell måte. Studentene må derfor overfor samarbeidsbedriften undertegne et taushetsløfte. Den endelige prosjektrapporten presenteres ovenfor bedriften på et felles avslutningsmøte.

Gruppearbeid og bedriftssamarbeid er en viktig del av kurset, og det forutsettes et kontinuerlig og aktivt engasjement/medvirkning fra studentene. Opplegget vil omfatte faglig og praktisk veiledning fra faglærerne, men studentene vil i stor utstrekning måtte tilegne seg kunnskapene på

egen hånd. Studentene skal gjennomføre flere obligatoriske muntlige og skriftlige presentasjoner både når det gjelder teori og prosjektgjennomføring.

Evalueringsform
Forutsetningen for å gå opp til eksamen er at obligatoriske presentasjoner og innleveringer er gjennomført og godkjent på de angitte tidspunkt i løpet av semesteret. Skriftlig eksamen er individuell, de øvrige evalueringene er på gruppebasis.
Antall og tidspunkt for innlevering kunngjøres ved studiestart.
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
De emner som tas opp på kurset vil bli påvirket av den overordnede problemstillingen som blir utarbeidet. Generelt vil følgende emner bli tatt opp til behandling:
Strategi og markedsplanlegging
Tjenestemarkedsføring
Forbrukeratferd
Markedskommunikasjon
Relasjonsmarkedsføring
Internasjonal markedsføring
Informasjonsteknologi i markedsføringen
Prosjektarbeid

Pensumlitteratur
Litteraturen er under vurdering – endelig pensumliste foreligger ved kursstart

Støttelitteratur
Litteraturen er stadig under vurdering – endelig liste foreligger ved kursstart

Jacobsen, Dag Ingvar. Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode / Dag Ingvar Jacobsen. - Kristiansand : Høyskoleforlaget, 2000.
Solomon, Michael/ Bamossy/ Askegaard: Consumer Behavior – a European perspective / Michael Solomon, Gary Bamossy and Søren Askegaard , 2nd ed.- Upper Saddle River, NJ : Prentice-Hall, 2002.
Wood, Marian Burk. The marketing plan : a handbook / Marian Burk Wood. - Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, c2003.

Kursets praktiske vinkling gjør at metodekunnskap er en viktig forutsetning for å oppnå gode resultater. Lærdommen fra kurset MET3001/ME310 Samfunnsvitenskapelig metode er derfor særdeles viktig.

I tillegg kommer spesiallitteratur som gruppene arbeider med - tilpasset gruppenes problemstillinger.

INTERNATIONAL BUSINESS

Course coordinator	Roar Kvam
Lecturer:	Roar Kvam
Credits:	7,5 ECTS credits – elective 2. and 3. year students
Semester:	Autumn
Code	MRK2020 A

This course serves as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objective
The aim of the course is to introduce the students to the concept of international business, how it works and the theories of international business. To give the students an understanding of the critical elements involved in doing business with foreign countries.

Prerequisite
Good command of English language, basic course of Marketing.

Tuition
Lectures, group work, student case and article presentations, classroom discussions and company visits.

Evaluation
Individual, written examination, lasting for 4 hours, at the end of the semester counts for 75%, The examination is based on the textbook syllabus and additional material referred to. A term paper on group basis to be handed in at the middle of the semester counts for 25%.

Contents
The basis for International Business
Process of internationalisation
Entry strategies
The European market
Collecting information
Financing and currency
The risks
Culture
International marketing
Investment strategy
Control strategy

Syllabus literature
Ball, Donald A. International business : the challenge of global competition / Ball, McCulloch. - 9th ed. - Boston : Irwin/McGraw-Hill, c2004.

Recommended literature
Collection of articles on International business

INTERNATIONAL ECONOMICS

Course coordinator	Knut B. Sivertsen
Lecturer:	Knut B. Sivertsen
Credits:	7,5 ECTS credits – elective 2. and 3. year students
Semester:	Autumn
Code	SMØ2010

This course serves as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objectives
Create an understanding of international trade relations and the underlying theory of international trade, balance of payments, and foreign exchange. Norway's open economy may serve as an introductory example of crucial factors deciding the competitiveness of nations in world markets

Tuition
Interactive written and oral exercises, classroom discussions, student presentations, and assigned homework will be a major part of the program. All classroom activities are carried out in English. In order to take maximum advantage of the program the students should be aware that:
prior to entering this program they should have a good command of the English language, i.e. be able to express themselves intelligibly both orally and in writing, and
be prepared for a high frequency of attendance and the carrying out of assigned homework.

Evaluation
The students must pass two individual written tests:
Mid-Term Test: based on material discussed in class (2hrs).
Final Examination: based on the outlined textbook syllabus and additional material referred to or discussed in class (4hrs).
Final grade will be influenced by Mid-Term Test, Final Examination and class performance.

Contents:
International economics, i.a.
Norway's position
International trade relations
International monetary relations
Details will be announced at a later date.

Syllabus literature
Carbaugh, Robert J.: *International Economics* 9th ed; South-Western Pub.;2004.
Selected texts for written and oral exercises.
Information about supporting literature will be given at the start of the fall semester.

LEADERSHIP, COMMUNICATION AND COOPERATION

Course coordinator:	Hilde Fjellvær
Lecturer	Hilde Fjellvær
ECTS credits:	7,5 – elective 2. and 3. years students
Semester:	Autumn
Corse code:	ORG2010

This course serves as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objectives
The purpose of this course is to broaden students' understanding of processes related to leadership, communication and cooperation in organizations. Based on selected readings and lectures as a background for case discussions, role-play and exercises the course aims for students to experience and participate in a group development process, and thereby develop their understanding of the complicated processes members of any group experience.

Required background
Students are expected to have as a minimum an introductory organization course as background. Norwegian students specializing in organization will have priority subject to previous grades.

Course description
The course will consist of a combination of lectures, case discussions, group assignments, role-play/exercises and student presentations of course material. All classroom activities will be in English. Students must be able to express themselves in English both orally and in writing.

Active student participation in exercises and through discussions and presentation of literature is expected.

There will be a limit of 20 students admitted to the course. Admittance according to an optimal mix of students. Third year students will have priority over second year students.

Evaluation form
Class participation, presentations, and group assignments will make up approximately 40% of the final grade.
A three hour individual written exam will count for approximately 60% of the final grade.

Themes covered
- Leadership
- The individual
- Group processes
- Communication
- Co-operation
- Conflict

Literature
Vecchio, Robert P.: Organizational Behavior. Core Concepts. Thompson (2003)
Compendium consisting of selected readings.

LOGISTIKK

Fagansvarlig:	Kjell Banken
Forelesere:	Rolf Aarland og Kjell Banken
Studiepoeng:	7,5 – Valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	INT2010 A

Mål
Logistikk er med på å gi bedriften økt lønnsomhet og bedre tilfredshet for kundene. Kurset har som mål å få fram hvordan bedriften bør gå fram for å få logistikken inn som en naturlig del av organisasjonen, sammen med tradisjonelle funksjoner som strategi og ledelse, motivasjon, kundeorientering, bedriftskultur, kvalitetsstyring, kompetanse og opplæring. Modeller for hvordan verdikjeder kan effektiviseres samtidig med at det er fokus på leveringsservice overfor kundene behandles. Det er hovedvekt på hvordan logistikk og verdikjedeeffektivitet kan bedre bedriftens økonomiske resultater og konkurranseevne.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppeøvinger.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Verdikjeder og konkurransekrefter
Kunde – og markedsorientert logistikk
Logistikkstyring i verdikjeden
Økonomisk tilnærming mot logistikk
Økonomiske verktøy og metoder
Suksessfaktorer for logistikkprosjekter
Fallgruver ved logistikkprosesser
Logistikkregnskap og andre logistiske måltall
Logistikkforbedring gjennom prosesseffektivisering
Logistikkens strategiske betydning
IT – E- business og logistikk
Infrastruktur og samferdsel – rammebetingelser for logistikk
Trender, nasjonalt og internasjonalt innen logistikk

Pensumlitteratur
Banken, Kjell. Logistikk, ledelse og marked / Kjell Banken og Rolf Aarland. - 2. utg. - Bergen : Fagbokforl., 2003.
Banken, K. og Aarland, R.: *Artikkelsamling 2006*. TØH.
Utdelt materiale.

MAKROØKONOMI

Fagansvarlig:	Leiv Opstad
Foreleser:	Leiv Opstad
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 2. studieår.
Semester:	Høst
Kurskode:	SMØ2001 A

Mål
Gi studentene innsikt i hvordan den økonomiske politikken kan utformes med sikte på å nå bestemte økonomisk/politiske mål.

Undervisningsform
Forelesninger og gruppearbeid.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Innføring i begrepene i nasjonalregnskapet
Inntektsteori
Makroøkonomiske modeller
Økonomisk politikk
Koplingen mellom penge-, finans- og valutapolitikk
Inflasjonsmål
Anvendelse av den økonomiske teorien på norske forhold

Pensumlitteratur
Bredesen, Ivar. Hjelper til Makroøkonomi / Ivar Bredesen, Anders Dedekam jr. - siste. utg. - Bergen : Fagbokforl.,.
Dedekam, Anders, jr. Makroøkonomi : samfunnsøkonomi og økonomisk politikk / Anders Dedekam jr. - siste. utg. - Bergen : Fagbokforl.
Det vises for øvrig til forelesningsplanen.

MARKEDSFØRING - GRUNNKURS

Fagansvarlig:	Trond Stiklestad
Foreleser:	Trond Stiklestad og gjesteforelesere
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	MRK1001 A

Mål
Kurset tar sikte på å tilføre studentene sentrale basiskunnskaper gjennom en bred presentasjon av markedsføring som fagområde, utvikle studentenes forståelse for de tema som presenteres og å utvikle studentenes evne til å anvende kunnskapene på realistiske markedsføringssituasjoner. Det vil også bli lagt vekt på å utvikle en markedsorientert holdning hos studentene. Realisering av disse målene betyr at studentene ved kurset slutt skal kunne gjengi og forklare teorien samt løse praktiske markedsføringsproblemer.

Undervisningsform
Forelesninger, diskusjoner og case

Evalueringsform
Forutsetning for å gå opp til eksamen er at eventuelle obligatorisk gruppeøving er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret. Gruppene kan bestå av 3-5 personer.

Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
Kurset er vinklet ut fra et planleggingsperspektiv og målet er å vise hvordan vi kan gå frem når vi skal planlegge en virksomhets markedsføringsaktiviteter og utvikle en strategisk markedsplan for en bedrift:
Interne og eksterne analyser – fra informasjon til handling
Kunden i sentrum - kundetilfredshet
Utvikling av bedriftens målbilde; visjon, forretningside, styringsmål
Bedriftskultur - markedsorientert lederskap
Bedriftens profil
Bedriftens produkt-markedsstrategi
Bedriftens distribusjonsstrategi – veien fram til forbrukeren
Bedriftens prisstrategi
Bedriftens salgs- og kommunikasjonsstrategi
Bedriftens relasjonsstrategi

Pensumlitteratur
Framnes, Runar og Hans Mathias Thjøme, *Markedsføringsledelse*, 6. utg., Universitetsforlager, 2001. Forelesningsnotater lagt ut på fagets side

Anbefalt litteratur
Framnes, Runar og Arne Stokke Johnsen, *Oppgavesamling Markedsføringsledelse*, 6. utg. Universitetsforlaget

MARKEDSKOMMUNIKASJON

Fagansvarlig:	Arne Morten Ulvnes
Foreleser:	Arne Morten Ulvnes
Studiepoeng:	7,5 - Valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MRK2010 A

Mål
Kurset tar sikte på å gi en studentene en bred innføring i kommunikasjon som en viktig del av markedsførerens verktøy, såvel som en innføring i ulike kommunikasjonsteorier. Gjennom å fokusere på massekommunikasjon såvel som personlig kommunikasjon, kommunikasjon mellom avdelinger og mellom bedrifter er det et mål at studentene skal utvikle et helhetssyn på kommunikasjon i et markedsføringsperspektiv. Likeledes vil studentene tilegne seg kunnskaper om annonsøren og dens samarbeidspartnere samt andre aktører i reklamebransjen.

Det vil bli lagt vekt på å utvikle en kommunikasjonsforståelse hos studentene for at ulike måter å kommunisere på kan gi ulike resultater for bedriften.

Undervisningsform
Forelesninger og diskusjoner.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
Hva er kommunikasjon?
Markedskommunikasjon
Reklame, PR, SP
Personlig salg og personlig kommunikasjon
Intern kommunikasjon i bedriften
Business to Business kommunikasjon
Reklamebransjen og relasjoner mellom annonsør og reklamebyrå

Pensumlitteratur
Helgesen, Thorolf, *Markedskommunikasjon - Prinsipper for effektiv informasjon og påvirkning*, 6. utg. Cappelen økonomiske forl. 2004, Oslo

Artikkelsamling, Ulvnes 2005.

MATEMATIKK

Fagansvarlig:	Jan Tore Solstad
Forelesere:	Jan Tore Solstad, Kåre Bjørvik
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MET1001 A

Mål
Kurset skal gi studentene nødvendige kunnskaper for å kunne gjennomføre en matematisk analyse som siden skal anvendes til å drøfte økonomiske problemstillinger. Det legges vekt på å fremme forståelsen av matematikkens grunnbegreper, å oppøve evnen til logisk tenkning, og å øke regneferdigheter gjennom trening i oppgaveregning.

Undervisningsform
Forelesninger og gruppearbeid. Det vil også bli supplerende forelesninger ukentlig. Her legges det vekt på eksempelgjennomgang og oppgavetrening, samt repetisjon av mer elementær matematikk som ikke dekkes i de ordinære forelesningene. Dette er et tilbud til dem som føler at de har mangelfulle forkunnskaper i matematikk.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator og læreboka (Risnes, M.: Matematikk med anvendelse i økonomi).

Emneoversikt
Funksjoner av en variabel
Derivasjon
Anvendelser av derivasjon. Maksimums- og minimumsproblemer
Implisitt derivasjon, differensial og elastisiteter
Eksponensial- og logaritmefunksjonen
Vekstmodeller
Finansmatematikk
Funksjoner av flere variable
Maksimums- og minimumsproblemer for funksjoner med flere variable
Integrasjon

Pensumlitteratur
Risnes, Martin. 1998 *Matematikk med anvendelse i økonomi,* 6 utg. Oslo: Universitetsforlaget.

MIKROØKONOMI

Fagansvarlig:	Harry Arne Solberg
Foreleser:	Timeforeleser
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	SMØ1001 A

Mål
Kursets formål er å skape en forståelse av grunnleggende mikro- og markedsøkonomiske problemstillinger. Det legges vekt på å trene studentene i systematiske analyser av konsumenter og bedrifters atferd i ulike markedsmessige situasjoner, ved å vise hvordan samspillet mellom etterspørsel- og tilbudssiden bestemmer markedsprisen og omsatt kvantum.

Undervisningsform
Forelesninger og gruppeøvinger.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Innføring i konsument- og produksjonsteori
Generell markedsteori
Markedsformer (frikonkurranse, monopol og noen oligopolmarkeder)

Pensumlitteratur
Pindyck, Robert S. Microeconomics / Robert S. Pindyck, Daniel L. Rubinfeld. - 5th ed. - Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall, c2001.
Grønn, Erik. Mikroøkonomi : formler og oppgaver : løsningsforslag / Erik Grønn. - 5. utg. - Oslo : Cappelen akademisk, 2001.

Anbefalt støttelitteratur
Dedekam, Anders, jr. Mikroøkonomi / Anders Dedekam jr. - Bergen : Fagbokforl., c2002.
Ringstad, V.. Mikro- og markedsøkonomi. - 5. utg. - [Oslo] : Cappelen, 2002.

MODERNISERING AV OFFENTLIG SEKTOR

Fagansvarlig:	Synnøve Hitland
Forelesere:	Synnøve Hitland
Studiepoeng:	7,5 – Obligatorisk ORG , valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	ORG3020 A

Mål
Målet med faget er å gi en innføring i modernisering av offentlig sektor, samt bakgrunnen til fornyelsesbehovene. Faget tar også sikte på å gi en oversikt over offentlig forvaltning på sentralt og lokalt nivå samt forholdet mellom politikk og administrasjon.

Undervisningsform
Forelesninger og oppgaver

Evalueringsform
Forutsetningen for å gå opp til eksamen er at obligatoriske øvinger er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering kunngjøres ved studiestart.

Individuell skriftlig eksamen på 4 timer
Hjelpemidler på eksamen: Ingen

Emneoversikt
New Public Management i praksis
Privatisering og konkurranseutsetting
Økonomisk effektivisering av offentlig sektor
Nye utfordringer til ledelse og organisering
Offentlig politikk og forvaltning
Det offentlige og markedet
Ulike styringslogikker i offentlig sektor

Pensumlitteratur
Modernisering av offentlig sektor: new public management i praksis / Tor Busch ... [et al.] (red.). - Oslo: Universitetsforl., c2005.
Christensen, Tom *Forvaltning og politikk* Oslo: Universitetsforl. , c2002
Moland, L og Bogen, H *Konkurranseutsetting og nye organisasjonsformer i norske kommuner* Fafo-rapport 351
Kompendium i *Modernisering av offentlig sektor ORG3020*, Høsten 2005.
Oppgaver som blir gitt underveis i semesteret er å regne som pensum

ORGANISASJON OG LEDELSE

Fagansvarlig:	Synnøve Hitland
Foreleser:	Synnøve Hitland
Studiepoeng:	10 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	ORG1001 A

Mål
Hovedmålet med dette kurset er å gi en innføring i fagene organisasjon og ledelse. Studentene får muligheter til å arbeide i grupper med aktuelle problemstillinger som de skal anvende teori fra fagområdet på.

Undervisningsform
Forelesninger og gruppearbeid.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt
Organisasjonsteori - historisk utvikling
Mål og målsettingsprosessen
Beslutningsprosesser i organisasjoner
Organisasjonsstruktur
Organisasjonskultur
Makt og konflikt i organisasjoner
Motivasjonsteori og kommunikasjon
Læring og endring
Ledelse og ledelsesteorier
Kvinner og ledelse
Endringsledelse

Pensumlitteratur
Jacobsen, Dag Ingvar. Hvordan organisasjoner fungerer : innføring i organisasjon og ledelse / Dag Ingvar Jacobsen, Jan Thorsvik. - 2. utg. - Bergen : Fagbokforl., c2002.
Hitland, Synnøve: *Kompendium i organisasjon og ledelse. OR130*. Høsten 2004.
Oppgaver som blir gitt i underveis i semesteret er å regne som pensum.

Anbefalt støttelitteratur
Busch, Tor. Organisasjon og ledelse : et integrert perspektiv / Tor Busch og Jan Ole Vanebo. - 5. utg. - Oslo : Universitetsforl., c2003.
Fivelsdal, Egil. Organisasjonsteori : struktur, kultur, prosesser / Egil Fivelsdal og Jørgen Frode Bakka. - 3. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c1998.
Jacobsen, Dag Ingvar. Hvordan organisasjoner fungerer : innføring i organisasjon og ledelse / Dag Ingvar Jacobsen, Jan Thorsvik. - 2. utg. - Bergen : Fagbokforl., c2002.(Arbeidsbok)
Morgan, Gareth. Organisasjonsbilder : innføring i organisasjonsteori / Gareth Morgan . - [Ny utg.]. - Oslo : Universitetsforl., 1998.

PENGER, KREDITT OG VALUTA

Fagansvarlig:	Leiv Opstad
Forelesere:	Leiv Opstad
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk FIN
Semester:	Høst
Kurskode:	SMØ3015 A

Mål
Å gi studentene en innføring i penge-, kreditt- og valutapolitikk, samt å lære å vurdere sektoren ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Få innsikt i hvordan makroøkonomiske forhold påvirker markedet. Videre skal studentene få innføring i finansforetakenes rolle i kredittmarkedet – oppgave, rammevilkår og virkemåte.

Forkunnskaper
Kurset bygger på grunnkurs i makroøkonomi

Undervisningsform
Forelesninger og gruppearbeid

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Emneoversikt
Tilbud og etterspørsel etter penger
Sammenhengen mellom pengemarkedet, valutamarkedet og realøkonomien
Tilbud og etterspørsel etter valuta
Ulike valutasystemer
Det pengepolitiske samarbeidet i EU
Penge-, kreditt- og valutapolitikk
Ulike paritetsteorier
Hvilke betydninger har forventninger på kapitalbevegelsene?
Modell med varierende prisnivå
Flerperiodemodeller
Struktur, arbeidsdeling og konkurranse i kredittmarkedet
Rammevilkårene for bank- og finansvirksomhet
Sentrale styringsoppgaver i finansvirksomhet
Inflasjonsmål

Pensumlitteratur
Burda, Michael. Macroeconomics : a European text / Michael Burda and Charles Wyplosz. - Siste utgave . - Oxford : Oxford University Press
Aktuelle artikler i fagtidsskrift.
Studentene må skaffe seg/ha tilgang til de tre siste års utgaver av "Penger og kreditt" utgitt av Norges Bank. Det vises for øvrig til 1. forelesning.
Annet stoff fra fra Norges Bank
Økonomiske utsyn , Økonomiske analyser, Statistisk Sentralbyrå
Nasjonalbudsjett (siste tilgjengelige år).

Følge med i finansaviser og finanstidsskrift (Finansavisen, Dagens Næringsliv, The Economist, Financial Times).

Det tas forbehold og det vises til 1. forelesning og framdriftsplan.

Aktuell litteratur er:

Austvik, Ole Gunnar. Internasjonal handel og økonomisk integrasjon / Ole Gunnar Austvik,
Isachsen, Arne Jon. Globale penger / Arne Jon Isachsen og Geir H. Bjønnes. - Oslo : Gyldendal Akademiske, 2004.
Erling Vårdal, Ivar Bredesen. - Oslo : Gyldendal akademisk, 2002.
Hanisch, Tore Jørgen. Norsk økonomisk politikk i det 20. århundre : verdivalg i en åpen økonomi / Tore Jørgen Hanisch, Espen Søilen, Gunhild Ecklund . - Kristiansand : Høyskoleforl., 1999.
Euroen og den norske kronens skjebne / Arne Jon Isachsen og Ole Bjørn Røste (red.). - Bergen : Fagbokforl., c1999.
Korsvold, Pål E. Valutastyring / Pål E. Korsvold. - 2. utg. [i.e. 3. utg.]. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2000.
Klovland, Jan Tore. Pengepolitisk tennis: To klassiske dobbeltfeil og en ny dårlig serve. I : *Økonomisk politikk i en turbulent verdensøkonomi* / Thøgersen, Øystein(red): SNF årbok 1999, Fagbokforlaget .
Hagen, Rune Jansen. Finanspolitisk trøye eller keiserens nye klær? I: *Økonomisk politikk i en turbulent verdensøkonomi* / Thøgersen, Øystein(red): SNF årbok 1999, Fagbokforlaget
Steigum, Erling. Moderne makroøkonomi / Erling Steigum. - Oslo : Gyldendal akademisk, 2004.
Perspektiver på pengepolitikken / Jan Fredrik Qvigstad og Øistein Røisland (red.). - Oslo : Gyldendal akademisk, 2000.

PERSONALADMINISTRASJON I

Fagansvarlig:	Heidi Aakre Faradonbeh
Foreleser:	Heidi Aakre Faradonbeh
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk ORG, valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	ORG3010 A

Mål

Kurset er todelt. Første del gir en innføring i arbeidslivsrelasjoner i Norge med vekt på framveksten av et organisert arbeidsliv. Andre del gir en innføring i det personaladministrative arbeidsområdet med vekt på sentrale funksjonsområder. Kurset gir basiskunnskap for kritisk vurdering av nye og -/eller endrede arbeidslivsrelasjoner og personaladministrative (organisasjons) modeller. Kurset gir grunnlagskunnskap for videre organisasjonsstudier og for den framtidige arbeidstaker.

Undervisningsform

Kurset forutsetter at studenten forbereder seg til timene og deltar aktivt i gruppeøvinger. Forelesning benyttes til å formidle hovedtrekkene i pensum. Gruppeøvinger benyttes for å diskutere sammenhengene mellom teori og dagsaktuelle hendinger. Kurset har ingen obligatoriske innleveringer, men eksamensoppgaven bygger på øvingsoppgaver gitt gjennom semesteret. Deltakelse i gruppeøvinger inngår som et viktig element i kurset.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen.

Emneoversikt
Del 1.
Utviklingen av forskjeller i arbeidslivet mellom privat og offentlig sektor.
Arbeidslivsrelasjoner = forbindelsen mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, deres organisasjoner, og mellom disse og staten.
Emnet omfatter blant annet:
Bakgrunnen for LO og NHO
Bakgrunnen for tariffavtaler og hovedavtaler
Bakgrunnen for velferdstiltak som arbeidsledighetstrygd, alderspensjon og etter hvert folketrygden m.v.
Sentrale hendelser som har preget systemet av arbeidslivsrelasjoner.

Del 2.
Sentrale områder innenfor moderne personaladministrasjon, blant annet;
Sammenhengen mellom strategi og personalarbeid.
Personalplanlegging.
Rekrutteringsarbeid og rekrutteringsproblematikk.
Kompetanse i personalplanleggingssammenheng.
Arbeidsmiljø og innsikt i arbeidsmiljøloven.
Arbeids- og stillingsutforming
Alternative arbeidsordninger

Pensumlitteratur
Arbeidsliv, historie, samfunn : norske arbeidslivsrelasjoner i historisk, sosiologisk og arbeidsrettslig perspektiv / Jan Heiret ... [et al.]. - Bergen : Fagbokforl., c2003. Kap 2 og 3.
(NB! deler av boka er også pensum i OR 3015, spesialiseringsretningen organisasjon og ledelse 3. studieår).
Grimsø, Rigmor E. Personaladministrasjon : teori og praksis / Rigmor E. Grimsø . - 4. utg. - Oslo : Universitetsforl., 2005.
Artikler

Anbefalt litteratur
Grimsø, Rigmor E. Personaladministrasjon : teori og praksis / Rigmor E. Grimsø . - 3. utg. - Oslo : Universitetsforl., 2000. (kapitlene som ikke er pensum).
Gjone, Tor Aa. Bedriftens personalhåndbok : rett og plikt i arbeidsforhold / Tor Gjone og Erik C. Aagaard. - 5. utg. - Oslo : Universitetsforl., 1998.
Lov av 4. februar 1977 nr 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø (arbeidsmiljøloven)

PERSONALADMINISTRASJON II

Fagansvarlig:	Heidi Aakre Faradonbeh
Foreleser:	Heidi Aakre Faradonbeh
Studiepoeng:	7,5 – Obligatorisk ORG
Semester:	Vår
Kurskode:	ORG3015 A

Mål
Gi innsikt i dagsaktuelle problemstillinger i arbeidet med menneskelige ressurser i dagens arbeidsliv. Kurset tar sikte på å gi et kunnskapsgrunnlag som skal sette studenten i stand til kritisk tenkning og egne refleksjoner i forhold til viktige personaladministrative utfordringer i dagens arbeidsliv.

Forkunnskaper
Kurset bygger på faget OR220/ORG3010 Personaladministrasjon I eller tilsvarende.

Undervisningsform
Kurset vil i hovedsak baseres på en kombinasjon av forelesninger og gruppearbeid. Forelesningene belyser hovedtrekk i pensum. Studentene arbeider i grupper med oppgitte problemstillinger som presenteres i plenum eller oppsummeres i plenumdiskusjoner.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen.

Emneoversikt
Psykososiale faktorer i arbeidet
Motivering av autonome medarbeidere
Kreativitet på jobben
Mellommenneskelige konflikter
Stress og utbrenthet
Mobbing i arbeidslivet
Helsefremmende arbeid
Læring
Kompetanseutvikling og ledelse
Kompetanseplanlegging
Studie av kompetanseutvikling i stat, kommuner og bedrifter
Ledelse av menneskelige ressurser – studie av norske og europeiske bedrifter
HRM, trender og modeller.

Pensumlitteratur
Einarsen og Skogstad: "Det gode arbeidsmiljø", 2000.
Nordhaug, Odd. Kompetanseutvikling og ledelse : utvalgte emner / Odd Nordhaug. - Oslo : Tano Aschehoug, c1998. Kap. 1, 2, 4, 6, 7, 10 og 11.
Kompendium, selges ved kursstart.

Anbefalt litteratur
Ebeltoft, a. (1990), "Psykososialt arbeidsmiljø i praksis", Oslo: Tano.

Schramm-Nielsen, Lawrence, Sivesind 2004: ”Management in Scandinavia, Culture, context and change”, Edw. Elgar Publishing Ltd.
Beehr, T.A. (1995). ”Psychological Stress in the Workplace”, London: Routledge.
Rothenberg, A. (1990), “Creativity and madness: New findings and old stereotypes”. Baltimore, MD: John Hopkins University Press.
Proctor, T. (1999). ”Creative problem solving for managers”. London: Routledge.
Marnburg, Einar (2001). Den selvutviklende virksomhet : idépilarer i lærende organisasjoner / Einar Marnburg. - Oslo : Gyldendal akademisk.
Iversen, Ole I (2003). Testhåndboka : personlighet, rekruttering og utvalg : om bruk av psykologiske tester i arbeidslivet / Ole I. Iversen. - Oslo : Tiden.

PERSONLIG ØKONOMI

Fagansvarlig:	Jan Warø
Foreleser:	Jan Warø
Studiepoeng:	7,5 – obligatorisk FIN
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA3025

Mål
Gjennom anvendelse av kunnskapene fra 1. og 2. studieår samt 5. semester skal studentene gjøres bedre i stand til å gjennomføre analyser av aktuelle finansinvesteringer både for bedrifter og særlig privatpersoner. Et sentralt mål med faget er å gjøre studentene bedre i stand til å styre sin og andres privatøkonomi.

Forkunnskaper
Kurset bygger på første og andre års obligatoriske fag i bedriftsøkonomi, samfunnsøkonomi, matematikk, statistikk, rettslære samt faget ”penger, kreditt og valuta”.

Undervisningsform
Forelesninger.

Eksamensform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator, rentetabeller og lovsamling.

Emneoversikt
Finansielle investeringer
Lån
Boligøkonomi
Familieøkonomi
Ytelser ved inntektsbortfall
Planlegging av den personlige økonomi

Pensumlitteratur
Boye, Knut. Personlig økonomi 2006 / Knut Boye og Terje Hansen. 22. utg. Oslo: Cappelen, 2005.
Boye, Knut. Finansielle emner / Knut Boye. - 13. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c2002. (Utvalgte deler.)
Utdelte notater, artikler og oppgaver.

Anbefalt støttelitteratur
Brealey, Richard A. Fundamentals of corporate finance / Richard A. Brealey, Stewart C. Myers, Alan J. Marcus. - 4th ed. - Boston, Mass. : McGraw-Hill/Irwin, c2004.

PRAKTISK ORGANISASJONSKUNNSKAP FOR STUDENTTILLITSVALGTE

Fagansvarlig:	Synnøve Hitland
Veileder:	Synnøve Hitland
Studiepoeng	7,5 – For tillitsvalgte ved HiST
Semester:	Høst/vår
Kurskode:	ORG2015 A

Målgruppe
Målgruppen er studenter som har innehatt minst ett av følgende verv ved høgskolen: medlem av høgskolestyret, medlem av høgskoleråd, medlem av avdelingsstyret, medlem av instituttstyret, leder av styre, råd og utvalg under studentparlamentet, medlem av Studentsamskipnaden i Trondheims konsernstyre og datterselskap, medlem av velferdstinget.

Undervisningsform
Valgfaget baserer seg på studentenes praktiske arbeid som tillitsvalgte. I tillegg skal studentene ved selvstudium tilegne seg relevant teori for utøvelse av vervet. I forbindelse med utformingen av problemsstilling i obligatorisk prosjektoppgave, samt skriving av prosjektrapport vil studentene få veiledning. Eget skjema for faget kan fås ved henvendelse til avdelingen.

Evalueringsform
Prosjektoppgave der studenten med utgangspunkt i opparbeidet realkompetanse som tillitsvalgt skal formulere en problemstilling som skal drøftes på grunnlag av teori. Prosjektoppgaven må være innlevert og godkjent innen to år etter at studenten har fratrådt vervet.

Emneoversikt
Relevante emner vil avhenge av studentens verv

Emnene kan være:
Beslutningsprosessers forløp
Makt og innflytelse i beslutningsprosesser
Ledelse av kunnskapsorganisasjoner
Nasjonal og regional høgskolepolitikk
Høgskolenes rammebetingelser
Ulike aktørers rolle innad i høgskolene

Pensumlitteratur
Jacobsen, Dag Ingvar. Hvordan organisasjoner fungerer : innføring i organisasjon og ledelse / Dag Ingvar Jacobsen, Jan Thorsvik. - 2. utg. - Bergen : Fagbokforl., c2002. Hele boka..

Relevante budsjettdokument og plandokument for høgskolen/studentsamskipnaden i valgperioden.

PROSJEKTLEDELSE

Fagansvarlig	Kjell Banken og Ola Ottesen
Forelesere	Kjell Banken, Ola Ottesen, gjesteforelesere
Studiepoeng	15 - valgfag 2. og 3 studieår
Semester	Høst
Kurskode	INT2015

Mål
Kompetanse innenfor prosjektledelse er en viktig del av en organisasjons samlete endringskompetanse. Ved å gi studentene grunnleggende innføring i prosjektet som arbeidsform, og prosjektledelse/-styring som profesjon, vil studentene få et grunnlag for positivt å kunne bidra som prosjektmedarbeidere og -ledere i det mangfold av prosjekter som må gjennomføres i tilknytning til nødvendig utviklingsarbeid i bedrifter og institusjoner.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppeøvinger, presentasjoner og plenumsdiskusjoner. Undervisningen blir i samlinger. Det vil tas opp et begrenset antall studenter på dette kurset.

Eksamensform
Prosjektoppgave skrevet av 2 - 4 personer. Temaene som velges, må ligge innenfor det oppgitte pensum for faget. Oppgavene kan utføres som rene teorioppgaver eller som oppgaver relatert til en bedrift. Kandidatene må selv sørge for å etablere bedriftskontakt.

Emneoversikt
Prosjektledelse – ledelse, særtrekk ved prosjektet som arbeidsform
Suksessfaktorer - hva kjennetegner vellykkede prosjekter
Hvordan sette sammen og bygge gode prosjektteam
Betydning av motivasjon og informasjon i prosjektarbeidet
Strategisk og organisasjonsmessig forankring av prosjekter
Tidlig-/foranalyse av prosjekter – prosjektets økonomi
Overordnet prosjektplanlegging – mål og milepæler
Prosjektorganisering – linje og matrise, arbeidsdeling og ansvar
Detaljplanlegging av prosjektarbeidet – aktivitetsplanlegging
Konflikter og konflikthåndtering i prosjektarbeidet
Oppfølgning av prosjekter – resultatmåling, rapportering
Suksessfaktorer for endringsledelse
Personlig arbeidseffektivitet – også i prosjektarbeid
Sluttføring av prosjekter – dokumentasjon, presentasjon

Pensumlitteratur
Oppgis ved kursets start.

REGNSKAP OG BUDSJETTERING I OFFENTLIG SEKTOR

Fagansvarlig:	Magne Åsheim mfl.
Forelesere:	Timeforeleser
Studiepoeng:	5 - Obligatorisk REV
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA3035

Mål
Å gi en innføring i kommunal og statlig regnskapsføring, økonomistyring og rapportering. Studenten skal kunne diskutere og løse ulike problemstillinger innenfor kommunalt og statlig regnskap med utgangspunkt i gjeldende lov- og forskriftsverk, veiledninger og regnskapsstandarder.

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA1002 Finansregnskap.

Undervisningsform
Plenumsforelesninger og oppgaveløsninger i grupper.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: I henhold til hjelpemiddelliste som utleveres i høstsemesteret.

Emneoversikt
Fylkeskommunal og kommunal regnskapsføring og rapportering
- Kort innføring i kommunale institusjoner
- Regnskapsregler og prinsipper
- Grunnleggende føring og spesielle transaksjoner
- Årsavslutning og regnskapsrapportering

Statlig regnskapsføring og rapportering
- Kort innføring i statlige institusjoner
- Hovedtrekkene i statens budsjett- og regnskapssystemer
- Hovedprinsippene for statlig budsjett- og regnskapsføring
- Gjennomgang av Stortingets bevilgningsreglement og statens økonomireglement
- Gjennomgang av relevant Stortingsmeldinger og Stortingsproposisjoner
- Kort om regnskapsorganisasjon i statsforvaltningen, konsernkontoordningen

Pensumlitteratur
Endelig pensumliste vil foreligge til studiestart.

REGNSKAPSORGANISASJON

Fagansvarlig:	Trond Kristoffersen
Foreleser:	Timelærer
Studiepoeng	5 - Obligatorisk REV(2.året)
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA2002

Mål
Regnskapsorganisasjon skal dekke organisering, planlegging og gjennomføring av de aktiviteter som er tilknyttet innsamling, bearbeiding og rapportering av data for regnskaps- og økonomistyringsformål.

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA1002 Finansregnskap.

Undervisningsform
Samlinger med forelesninger og øvinger.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Lovsamling, regnskapsstandarder, Revisors håndbok og godkjent kalkulator

Emneoversikt
Regler for bokføring og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
Intern kontroll og kontrollmiljøet
Regnskapssystemet og regnskapets koder (kontoplaner)
Risikovurdering og kontrolltiltak
Oversikt over sentrale regnskapsrutiner som lønn, innkjøp, salg og driftsmidler.

Pensumlitteratur
Havstein, Bjørgunn; Tove-Gunn Moen: Regnskapsorganisasjon: Regnskapssystemer og intern kontroll, Cappelen akademisk forlag, siste utgave 2005
Havstein, Bjørgunn; Tove-Gunn Moen: Regnskapsorganisasjon oppgavesamling: Cappelen akademisk forlag, siste utgave 2005.
Lovregler mv. gjengitt i Dnr Revisors Håndbok eller skattelovsamlinger (siste utgaver)
Evt. utdelt materiale / oppgaver.

Anbefalt støttelitteratur
Oppgis ved kursets start.

REGNSKAPSTEORI OG KONSERNREGNSKAP

Fagansvarlig:	Trond Kristoffersen
Foreleser:	Trond Kristoffersen
Studiepoeng	7,5 - Obligatorisk REV, valgfag 2. og 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA3040 A

Mål
Kurset er et videregående kurs i årsregnskapet. I kurset legges vekt på behandling av sentrale problemstillinger i årsregnskapet herunder utarbeidelse av konsernregnskap og en innføring i regnskapsteori (alternative regnskapsmodeller).

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA1002 Finansregnskap og BØA2032 Årsregnskapet.

Undervisningsform
Forelesninger, oppgavegjennomgang i grupper og selvstudier.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator, særtrykk av lover, lovsamling.

Emneoversikt
Grunnleggende regnskapsprinsipper i Norge
IASB begrepsramme. Oppbygging og innhold
Vurdering av sentrale regnskapsposter
- Varige driftsmidler
- Varelager og anleggskontrakter
- Finansielle eiendeler
- Egenkapitaltransaksjoner

Konsernregnskap
Fusjon og fisjon
Alternative regnskapsmodeller

Pensumlitteratur
Huneide, J. m.fl.: Årsregnskapet i teori og praksis. Siste utgave.
Kristoffersen, Trond: Årsregnskapet del 2. Foretaksintegrasjon og regnskapsteori. Oppgaver og løsninger. Fagbokforlaget 2005.
Lovregler og norske regnskapsstandarder gjengitt i Revisors Håndbok utgitt av Den norske Revisorforening. (siste utgave)
Utdelt materiale.

Anbefalt støttelitteratur
Johnsen, Atle; Erlend Kval. Regnskapsloven: kommentarer til lov av 17. juli 1998 nr 56 om årsregnskap m.v. - Oslo: Cappelen akademisk forlag, 1999.
Kvifte, Steinar Sars: Konseptuelle rammeverk. Den norske Revisorforening 2004.

RETTSLÆRE

Fagansvarlig:	Halvor Høyem
Foreleser:	Halvor Høyem
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 2. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	JUR2001 A

Mål
Gi grundig innføring i formuesrettslige emner. Oppøve studentenes vurderingsevne og ferdigheter i å løse arbeidsoppgaver hvor lover og andre rettskilder er med i grunnlaget for de avgjørelser som skal treffes. Faget er et nødvendig grunnlag for senere JUR3001 Rettslære revisjon.

Undervisningsform
Forelesninger, oppgaveseminar og oppgaveløsning.

Evalueringsform
Det vil bli arrangert en kvalifiseringsprøve, med innlevering av en relativt enkel skriftlig oppgave-besvarelse med karakter bestått/ikke bestått.
Forutsetning for å gå opp til eksamen er at kvalifiseringsprøven er godkjent og innlevert på angitt tidspunkt i løpet av semesteret.

Individuell skriftlig eksamen på 6 timer.
Hjelpemidler: Norges Lover 1685 -2003 samt ukommenterte lovsamlinger.
Tillatte innarbeidelser i hjelpemidlene er understrekninger og nøytrale henvisninger til tillatte hjelpemidler (jfr, jamfør, se, mots, motsatt etc), det er også tillatt å notere at lover eller paragrafer er opphevet. Det er ikke tillatt å lime inn ny tekst i lovsamlinger, uten etter avtale med fagansvarlig.

Emneoversikt
Alminnelig rettslære, forfatningsrett, menneskerettigheter
Person-, familie- og arverett
Formuerett med særlig vekt på avtalerett, kjøpsrett, panterett, erstatningsrett, fast eiendoms rettsregler og pengekravsrett
Insolvenslovgivningen (gjeldsforhandling og konkurs)
Foretaksrett

Pensumlitteratur
Gundersen, Fridtjof Frank. Jus for økonomer / Fridtjof Frank Gundersen, Arthur J. Brudvik. - 9. utg. - Fr. Fr. Gundersen, 2005.
Haga, Karl J. Oppgaver i rettslære : oppgaver med løsninger i rettslære ved økonomisk/administrative studier og revisorstudiet / Karl J. Haga. - 8. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2002.
Norges Lover 1685-2003 (Forutsettes medbrakt på eksamen).

RETTSLÆRE REVISJON

Fagansvarlig:	Halvor Høyem
Forelesere:	Halvor Høyem og Jan Henrik Dahle (øko-krim)

Studiepoeng:	15 - Obligatorisk REV
Semester:	Høst
Kurskode:	JUR3001 A

Mål
Kurset skal gi studentene innføring i juridisk metode og generelle privatrettslige og utvalgte offentligrettslige emner og problemstillinger. Innføringen skal gi studentene innsikt i de alminnelige rettslige rammer for utøvelse av privat og offentlig virksomhet. Studentene skal ytterligere gis gode kunnskaper om de rettsregler som er av særlig betydning for utøvelse av privat næringsvirksomhet. Dette gjelder regler som har betydning for den interne organisering i virksomhetene og regler for virksomhetenes forhold til kunder, kreditorer og offentlige myndigheter

Forkunnskaper
Kurset bygger på JU210 eller tilsvarende

Undervisningsform
Forelesninger, oppgaveseminar, oppgaveløsning og "prøveeksamen".

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 6 timer
Hjelpemidler: Norges lover 1685-2003 samt ukommenterte lovsamlinger.
Tillatte innarbeidelser i hjelpemidlene er understrekninger og nøytrale henvisninger til tillatte hjelpemidler (jfr, jamfør, se, mots, motsatt etc), det er også tillatt å notere at lover eller paragrafer er opphevet. Det er ikke tillatt å lime inn ny tekst i lovsamlinger uten etter avtale med fagansvarlig.

Studiepoengsreduksjon: På grunn av faglig overlapping vil man få 12 studiepoeng reduksjon i JU210 eller 7,5 sp reduksjon i JUR2001 ved bestått eksamen i JUR3001.

Emneoversikt
Rettskilder og juridisk metode
Kontraktsrett
Avtalerett
Kjøpsrett
Økonomiske forhold mellom ektefeller/samboere
Hovedvekt på reglene som har betydning for ektefellenes/samboernes kreditorer
Offentlig rett
Hovedvekt på organiseringen av forvaltningen, forvaltningsloven og offentlighetsloven
Pengekravsrett
Panterett og rettsvernregler
Foretakssrett
Hovedvekt på aksjeloven og selskapsloven og fellesregler om selskaper
Insolvensjuss
Enkeltforfølgning med inkasso og tvangsfullbyrdelse
Fellesforfølgning med hovedvekt på gjeldsforhandling og konkurs
Økonomisk kriminalitet
Utvalgte deler av straffeloven kapittel 27 og deler av regnskapsloven kapittel 8, likningslovens kapittel 12 og straffelovens § 317

Pensumlitteratur
Børresen, Pål. Konkurs : enkeltforfølgning, gjeldsforhandlinger og konkurs / Pål B. Børresen. - 4. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c2001.
Gundersen, Fridtjof Frank. Jus for økonomer / Fridtjof Frank Gundersen, Arthur J. Brudvik. - 9. utg. Fr. Fr. Gundersen, 2005.
Haga, Karl J. Oppgaver i rettslære : oppgaver med løsninger i rettslære ved økonomisk/administrative studier og revisorstudiet / Karl J. Haga. - 8. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2002.
Martinussen, Roald. Kjøpsrett / Roald Martinussen. - [4. utg.]. - Oslo : Cappelen akademisk forl., c2001.
Os, Audvar. Forvaltningsloven og kommunene / Audvar Os, Oddvar Overå, Odd Jarl Pedersen. - 4. utg. - Oslo : Kommuneforl., c2001.
Gundersen og Brudvik: *Økokrim for økonomer* Utg 2005
Norges Lover 1687-2003 (Forutsettes medbrakt til eksamen).

REVISJON

Forelesere:	Magne Aasheim m/flere
Studiepoeng:	20 - Obligatorisk REV
Semester:	Høst/Vår
Kurskode:	REV3015

Mål
Revisorstudiet skal gi kunnskaper om de viktigste områdene som inngår i en registrert revisors arbeid i privat og offentlig virksomhet.

I faget revisjonsteori og -metode legges det vekt på å gi en forståelse for hvorfor vi har revisjon, hvilke lover og regler som regulerer revisors virksomhet, samt gjennomgang av de metoder revisor benytter i sitt arbeid.

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA2002 Regnskapsorganisasjon.

Undervisningsform
Plenumsforelesninger og oppgaveløsninger i grupper. Gruppene er ansvarlig for presentasjon av løsningsforslag.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 6 timer.
Hjelpemidler: I henhold til hjelpemiddelliste som utleveres i høstsemesteret.

Emneoversikt
Rammebetingelser for revisjon i privat sektor
Revisjonsplikt
Valg og oppsigelse av revisor
Formelle krav til yrkesutøvelsen og revisors formelle kompetanse
Revisors taushetsplikt og opplysningsplikt
Revisors erstatningsansvar
Revisjonsteori og –metode
God revisjonsskikk

Planlegging, gjennomføring og konklusjoner
Vesentlighet og risiko
Vurdering av intern kontroll
Revisjon av årsregnskapet og styrets årsberetning
Statistiske metoder i revisjon
Revisor og informasjonsteknologien

Pensumlitteratur
Gulden, Bror Petter: *Den eksterne revisor*. Universitetsforlaget.
Gulden, Bror Petter: *Revisjon – teori og metode*. Cappelen Akademisk Forlag.
Lovregler og revisjonsstandarder gjengitt i Dnr *Revisors Håndbok* (utgis årlig).
Utdelt materiale.

SAMFUNNSVITENSKAPELIG METODE

Fagansvarlig:	Ove Gustafsson
Foreleser:	Thor Atle Thørring
Studiepoeng:	7,5 – Obligatorisk 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MET3001 A

Mål
Kurset skal gi en bred innføring i samfunnsvitenskapelig metode (forskningsmetode), hvor både kvantitative og kvalitative forskningsopplegg gjennomgås og vurderes. Fokus er ikke på statistisk dataanalyse, men på de tidlige fasene i forskningsprosessen hvor valg av tema, utforming av problemstilling og utmeisling av forskningsdesign foregår. Dermed er det også nødvendig å berøre en del grunnleggende problemstillinger knyttet til hva det vil si å beskrive, forstå og forklare sosiale fenomener og prosesser. Hva vil det egentlig si å produsere kunnskap om mennesker og samfunn? Og hvordan er forskning forskjellig fra annet kunnskapsarbeid? Kurset vil være et nødvendig grunnlag for å kunne skrive bacheloroppgaven. Kurset forutsetter basiskunnskaper i statistikk (på linje med kurs ME120/MET1002).

Undervisningsform
Faget kjøres modulbasert hvor det vil være en blanding av forelesning, oppgaver og oppgavegjennomgang. Samlingene vil gå med to ukers mellomrom i første halvdel av semesteret. Både undervisningsformen og tidsperspektivet innebærer at studentene bør arbeide intensivt med pensum i forkant av samlingene. I tillegg vil det bli kjørt en arbeidsøkt med bruk av SPSS som analyseverktøy.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer. Eksamen avholdes midt i semesteret (uke 41).
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Emneoversikt
Generelt om forskning og vitenskapelig metode
Litt vitenskapsteori/grunnlagsproblemer
Forholdet mellom teori og empiri/data
Avgrensing og definering av begreper og problemer; problemformulering.
Kvantitative kontra kvalitative forskningopplegg
Operasjonalisering, modellutforming og måling

Utvalgsteori og datainnsamlingsmetoder
Elementær behandling og analyse av data
Tolkning av data og bevissthet om feilkilder
Hvordan skrive rapporter

Pensumlitteratur
Jacobsen, Dag Ingvar. Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode / Dag Ingvar Jacobsen. - Kristiansand : Høyskoleforlaget, 2000.
+ ev. noen utdelte artikler.

Anbefalt støttelitteratur
Hellevik, Ottar. Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap / Ottar Hellevik. - 7. utg. - Oslo : Universitetsforl., 2002.
Johannessen, Asbjørn. Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode / Asbjørn Johannessen, Per Arne Tufte. - Oslo : Abstrakt, 2002.
Gilje, Nils. Samfunnsvitenskapenes forutsetninger : innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi / Nils Gilje og Harald Grimen. - 2. utg. - Oslo : Universitetsforl., 1995

SKATTERETT

Fagansvarlige:	Lars Fallan og Knut Eriksen
Forelesere:	Lars Fallan og Knut Eriksen
Studiepoeng:	15 - REV(2. året), valgfag for 2. studieår og 3. studieår
Semester:	Høst/Vår
Kurskode:	BØA2010 A

Mål
Skatterett skal gi innsikt i de prinsipper som skattelovgivningen bygger på i person- og næringsbeskatningen, og gi kunnskaper om skatte- og avgiftslovgivningen for å kunne løse skatte- og regnskapstekniske problemer i praksis. Kurset skal gi nødvendige skattekunnskaper for økonomer.

Undervisningsform
Forelesninger, frivillige øvinger basert på et oppgaveprogram med tilhørende løsninger

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 6 timer.
Hjelpemidler: Norges lover, Særtrykk av lover/forskrifter uten kommentarer, Jacob Jarøy: Norsk skattelovsamling (eller annen skattelovsamling), Godkjent kalkulator (Kun nøytrale henvisninger som jfr., jevnfør, se, motsatt osv., er tillatt innarbeidet i lovtekstene.)

Emneoversikt
Reglene om skatteplikt, skattesubjekter og skattested
Formuesskattlegging med hovedvekt på avgrensning av begrepene bruttoformue og gjeld
Inntektsskattlegging med hovedvekt på periodiseringsregler, skattepliktige fordeler, fradragsberettigede utgifter og fradrag i skatt
Skatteregler for bedrifter
Forholdet mellom regnskapsregler og skatteregler
Innføring i skattebetalingsordningen
Reglene om merverdiavgift

Pensumlitteratur
Fallan, Lars: Innføring i skatterett 2005-2006 : for økonomisk-administrative høgskolestudier - 23. utg. - Oslo : Gyldendal akademisk, 2005.
Fallan, Lars: Studiebok : oppgaver og løsninger : løsningsforslag til oppgaver i læreboka. – 10. utg. Oslo : Gyldendal akademisk, 2005.
Refsland, Thor: Lærebok i merverdiavgift, august2004, Skattebetalerforeningen
Jarøy, Jacob: Norsk Skattelovsamling 2004/2005. Jacob Jarøy Forlag, 2005.
Torgrimsen, Bjørn. Oppgavesamling i skatterett : revisoreksamen / Bjørn Torgrimsen. - 8. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forlag, 2004.
(Egenøvinger)

Anbefalt støttelitteratur
Brudvik, Arthur J. Skatterett for næringsdrivende / Arthur J. Brudvik. - 28. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2005.
Skattelovkommentaren 2003/04, 3. utg./ Brudvik, Arthur [*et al.*]. - Oslo : Kommuneforlaget 2004
Skattedirektoratet: Lignings-ABC 20043. 26. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS, 2005

SKATTERETT REVISJON

Fagansvarlig:	Trond Kristoffersen
Foreleser:	Trond Kristoffersen
Studiepoeng:	Revisoreksamen er 20 studiepoeng - Obligatorisk REV
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA3045

Mål
Kurset er et videregående kurs i skatte- og avgiftsrett. Med basis i norsk skatte- og avgiftslovgivningen skal kurset forberede studentene til revisoreksamen i skatterett.

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA1002 Finansregnskap og BØ240 (BØA 2010) Skatterett

Undervisningsform
Forelesninger, oppgavegjennomgang i grupper og selvstudier.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 6 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator, særtrykk av lover, lovsamling. Kun nøytrale henvisninger (jfr, jamfør, se, mots, motsatt, etc) er tillatt innarbeidet i lovtekstene.

Studiepoengsreduksjon: På grunn av faglig overlapping vil man få 12 studiepoeng reduksjon i BØ240 ved bestått eksamen i BØA3045.

Emneoversikt
I tillegg til pensum i BØ240 Skatterett vil det i forelesningen bli lagt vekt på følgende emner:
Merverdiavgift
Skattlegging av ansvarlige selskaper (ANS) og kommandittselskaper (KS)
Arveavgift

Utvidet behandling av skattereglene for aksjeselskaper:
- Utbytte til aksjonærer / aksjonærmodellen
- Gevinstbeskatning av aksjer / likvidasjon av aksjeselskap

Personinntekt i enkeltpersonforetak

Pensumlitteratur
Fallan, Lars. Innføring i skatterett: Gyldendal akademisk. Siste utgave
Torgrimsen, Bjørn. Oppgavesamling i skatterett: revisoreksamen: Cappelen akademisk forlag, siste utgave.
Skattelovsamlinger. Ole Gjems-Onstad (red.) eller Jakob Jarøy: siste utgave.
Gjems-Onstad, Ole og Tor S. Kildal: MVA-kommentaren. Gyldendal akademisk, siste utgave
Evt. utdelt materiale.

Anbefalt støttelitteratur
Brudvik, Arthur J. Skatterett for næringsdrivende / Arthur J. Brudvik: Cappelen akademisk forlag, siste utgave.
Gjems-Onstad, Ole: Norsk Bedriftsskatterett. Gyldendal Akademiske, siste utgave.
Kristoffersen, Trond. Merverdiavgift – oppgaver og løsninger. Kompendium TØH 2005.
Lignings-ABC / utarbeidet av Skattedirektoratet. - [Oslo] : Universitetsforlaget. Siste utgave
Merverdiavgiftshåndboken / utarbeidet av Skattedirektoratet, siste utgave.
Refsland, Thor. Lærebok i merverdiavgift : innføring i merverdiavgiften / Thor Refsland. - Skattebetalerforeningen, siste utgave.
Evt. utdelt materiale/ kompendier.

Mange av bøkene utgis årlig. Pensum gjelder alltid siste utgave av all litteratur.

SPORT OG MARKEDSFØRING

Fagansvarlig:	Trond Stiklestad
Foreleser:	Trond Stiklestad
Studiepoeng:	7,5 – Obl. SM, valgfag 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	MRK3020 A

Mål:
Formålet med kurset er å etablere en forståelse for hvordan markedsføring som fag kan gi verdifull innsikt i å analysere og utvikle sport sin verdi og sportens markedspotensial mot interessentene publikum, annonsører og media.

Undervisningsform:
Forelesninger og casearbeid

Evalueringsform:
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt:
Sportsmarkedet
Markedstilbudet sport

Markedsføring av sport
Medias rolle og hvordan benytte media i et markedsføringsperspektiv
Attraktivitet som sponsorobjekt i et annonsørperspektiv
Profesjonelle sponsorobjekter (i et sponsorobjektperspektiv)

Pensumlitteratur:
Schank, Mattew D., *Sports Marketing – A strategic perspective,* third edition, 2005, Prentice Hall, upper Sadle River, New Jersey

Artikkelsamling, Stiklestad 2006

SPORT ECONOMICS

Course coordinator:	Harry Arne Solberg
Lecturer:	Harry Arne Solberg
Credits:	7,5 - Obligatory SM, elective 3. year
Semester:	Autumn
Code:	SMØ3010 A

This course serves as an integral part of a one-semester international program for foreign students totalling a minimum of 30 ECTS credits. Norwegian students will also be admitted.

Objective
The purpose of this course is to give the students an insight of economic impacts related to sport and sporting activities.

Tuition:
Lectures

Evaluation
Individual written examination of 4 hours

Contents
Sport markets – the demand and supply side
The governmental sector and sport
Vertical integration in sport
The economics of sporting events – regional impacts
Sport tourism
The economics of sport broadcasting

Literature
Articles

STATISTIKK - GRUNNKURS

Fagansvarlig:	Randi Hammervold
Foreleser:	Eirik Spets
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk 1. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	MET1002

Mål
Kurset skal gi studentene grunnleggende kunnskaper i sannsynlighetsregning og statistikk. Det legges spesielt vekt på å vise anvendelse av statistiske metoder innen fagområdet økonomi. Ved oppgaveregning vil studentene få innsikt og trening i bruk av viktige statistiske metoder.

Forkunnskaper
Kurset bygger på fullført MET1001 eller tilsvarende.

Undervisningsform
Forelesninger, gjennomgang av oppgaver og gruppearbeid. Studentassistenter vil veilede i veiledningstimene, og rette innleverte frivillige oppgaver.

Evalueringsform

Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator og læreboken.

Emneoversikt
Beskrivende statistikk.
- Beliggenhetsmål, spredningsmål, frekvensfordelinger.

Sannsynlighetsregning og kombinatorikk.
- Sannsynlighetsbegrepet, sannsynlighetsmodeller, regning med sannsynligheter, betingede sannsynligheter.

Diskrete tilfeldige variabler. Forventning og varians.
- Binomisk fordeling, hypergeometrisk fordeling, poissonfordelingen.

Kontinuerlige tilfeldig variabler.
- Normalfordelingen, t-fordelingen.

Flere tilfeldige variabler.
- Simultan sannsynlighetsfordeling.
- En funksjon av tilfeldige variabler.
- Beregning av forventning, varians og kovarians.

Estimering.
- Punktestimering. Egenskaper til estimatorer.
- Intervallestimering.
- Vurdering av utvalgsstørrelsen.

Hypotesetesting.
- Hypotesetesting i målemodellen (Z-tester og T-tester).
- Hypotesetesting ved normaltilnærming.
- Styrkefunksjoner. Styrkekrav og utvalgsstørrelsen.
- Tosidig tester.
- Kjikvadrattester.

Korrelasjon og regresjon.
Statistisk analyse med Excel.

Både beskrivende statistikk, sannsynlighetsfordelinger, hypotesetesting, korrelasjon og regresjon.

Pensumlitteratur
Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk. / Per Chr. Hagen. - 4. utg. - Oslo : Cappelen akademisk forl., 2003.
Oppgavesamling. Randi Hammervold. TØH 2005.

Støttelitteratur
Statistikk for økonomifag. / Jan Ubøe & Kjell Jørgensen. Gyldendal Norske Forlag AS, 2004.
Statistikk : en innføring / Hans Foosnæs ... [et al.]. - 2. utg. - Bergen : Fagbokforl., 2003.
Statistikk - for universiteter og høgskoler / Gunnar G. Løvås. - 2. utg. - Oslo : Universitetsforlaget, 2004.

ØKONOMI OG PROFESJONELL LAGIDRETT

Fagansvarlig:	Morten Kringstad
Foreleser:	Morten Kringstad
Studiepoeng:	7,5 – obligatorisk SM, valgfag 3. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	BØA3030 A

Mål
Formålet med kurset er å utvikle studentenes kunnskaper om økonomiske og finansielle aspekter innen den profesjonelle lagidrettsindustrien med fokus på fotball.

Forkunnskaper
Kurset bygger på fagene BØA1001 Bedriftsøkonomi og driftsregnskap, BØA1002 Finansregnskap, BØA2001 Finansielle emner, SMØ1001 Mikroøkonomi og MET1002 Statistikk eller tilsvarende.

Undervisningsform
Forelesninger og øvinger

Eksamensform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator

Emneoversikt
Generell oversikt over profesjonell lagidrett og økonomi
Organisering og struktur i den profesjonelle lagidrettsindustrien
Lagidrettsserier og "konkurransebalanse"
Inntekter/kostnader for klubbene innen profesjonell lagidrett
- Tilskuernes etterspørsel etter fotball og annen lagidrett
- Lønn og overgangsmarked
Profesjonell lagidrett og regnskap
Profesjonell lagidrett og finans
Fotballindustriens framtid

Pensumlitteratur
Artikkelsamling/Kompendium
Ellers oppgis litteratur ved kursstart

ÅRSREGNSKAP - REVISJON

Foreleser:	Magne Aasheim m/flere
Studiepoeng:	15 - Obligatorisk REV
Semester:	Vår
Kurskode:	REV3025

Mål
Kurset skal gi kunnskap om og forståelse for de regler som legges til grunn ved vurdering og utarbeidelse av årsregnskap samt styrets årsberetning i privat virksomhet.

Forkunnskaper
Kurset bygger på BØA1002 Finansregnskap, BØA2032 Årsregnskap og BØA3040 Konsern og regnskapsteori eller tilsvarende.

Undervisningsform
Plenumsforelesninger og oppgaveløsninger i grupper. Gruppene er ansvarlig for presentasjon av løsningsforslag.

Evalueringsform
Individuell skriftlig eksamen på 6 timer.
Hjelpemidler: I henhold til hjelpemiddelliste som utleveres i høstsemesteret.

Emneoversikt
Grunnleggende regnskapsprinsipper
Anbefalinger til god regnskapsskikk/regnskapsstandarder
Vurdere, verdsette, klassifisere og presentere alle typer regnskapsposter
Kjenne til og beherske valgmuligheter for små foretak
Foretaksintegrasjon – konsernregnskap
Utrede, drøfte og løse teoretiske problemstillinger innen regnskapsfaget
Kjenne til formelle prosedyrer og tidsfrister ved utarbeidelse av årsregnskaper mv.

Pensumlitteratur
Huneide, Pedersen, Schwencke, Sørensen: *Årsregnskapet i teori og praksis*. (utgis årlig i januar) Ad Notam Gyldendal.
Johnsen, Kvaal: Regnskapsloven, kommentarer til lov av 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv Cappelen Akademiske Forlag
Lovregler og regnskapsstandarder gjengitt i Dnr *Revisors Håndbok* (utgis årlig i januar).
Utdelt materiale / artikler innenfor emnet regnskap.

Supplerende litteratur
Fladstad, Sars Kvifte, Tofteland: *Årsregnskap og god regnskapsskikk. Oppgaver og løsningsforslag*. Den norske Revisorforening

ÅRSREGNSKAPET

Fagansvarlig:	Knut Eriksen
Foreleser:	Knut Eriksen
Studiepoeng:	7,5 - Obligatorisk REV (2.året), valgfag for 2. og 3. studieår
Semester:	Vår
Kurskode:	BØA2032 A

Mål
Kurset skal gi kunnskaper om utarbeidelse av det lovbestemte årsregnskapet i foretaket med basis i gjeldende norsk regnskapslovgivning og norske regnskapsstandarder.

Forkunnskaper
Kurset bygger på fagene BØA 1001 Bedriftsøkonomi med driftsregnskap og BØA 1002 Finansregnskap eller tilsvarende

Undervisningsform
Forelesninger, øvinger.

Eksamensform
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Lovsamling, regnskapsstandarder, Revisors håndbok, godkjent kalkulator

Emneoversikt
Grunnleggende regnskapsprinsipper
God regnskapsskikk/regnskapsstandarder
Utarbeidelse av årsoppgjøret med verdivurdering av ulike typer regnskapsposter
Finansregnskap/skatteregnskap
Konsernregnskap
Modeller for finansregnskapet

Pensumlitteratur
Tellefsen, J. T./Langli, J. C.: Årsregnskapet, siste utgave - Gyldendal Akademiske.
Kristoffersen, Trond: Årsregnskapet del 2 – Foretaksintegrasjon og regnskapsteori. Oppgavesamling. Fagbokforlaget 2005.
Regnskapsstandarder fra Norsk Regnskapsstiftelse (oppgis på forelesning)
RL – Lov av 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap (Regnskapsloven)

Anbefalt støttelitteratur
Huneide, Jens-Erik m.fl.: Årsregnskapet i teori og praksis, siste utgave - Gyldendal Akademiske.

MASTERSTUDIET I ØKONOMI OG ADMINISTRASJON

Masterstudiet i økonomi og administrasjon er en toårig spesialistutdanning på hovedfagsnivå som kvalifiserer til krevende jobber i næringsliv og forvaltning. Det gjelder konsulentoppgaver, utrednings- og ledelsesoppgaver på høyt nivå. Masterstudiet kvalifiserer også til doktorgradsstudier og forskerkarriere. Studiet er solid forankret i forskningsbasert kunnskap.

Studiestruktur 2005-2006

<table>
<tr><th>1. semester</th><th>2. semester</th><th>3. semester</th><th>4. semester</th></tr>
<tr><td>Fellesfag

Bedriftsøkonomiens teoretiske fundament</td><td rowspan="2">Fellesfag
Kvalitativ og kvantitativ metode i bedriftsøkonomien</td><td rowspan="2">Valgmuligheter

• Utenlandsopphold ved samarbeidende institusjon,

eller

• Valg av emner ved HiST og/eller NTNU</td><td rowspan="2">Masteravhandling (thesis)

Workshops med veiledning og presentasjoner</td></tr>
<tr><td>Fordypningsfag
Innenfor Bedriftsøkonomisk analyse eller Strategi, organisasjon og ledelse eller Markedsføring.</td></tr>
<tr><td></td><td>Fordypningsfag
Innenfor Bedriftsøkonomisk analyse eller Strategi, organisasjon og ledelse eller Markedsføring.</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Studiet er normert til to år, dvs. 120 studiepoeng. Det består av en kursdel og en avhandlingsdel. Kursdelen består av 90 sp og avhandlingsdelen har et omfang på 30 sp. Kursdelen går over tre semestre, hvorav det tredje semesteret gir muligheter for valgfrie kurs knyttet til fordypningsretningen (30 sp). I dette semesteret kan studentene ta et studieopphold ved et utenlandsk samarbeidende universitet, eller de velger godkjente fag ved HiST eller ved NTNU. Studiet kan i sin helhet gjennomføres i Trondheim, men vi legger altså opp til at det tredje semesteret kan tas i utlandet. Bestått eksamen ved masterstudiet leder fram til graden Master i økonomi og administrasjon.

Studiestruktur 1. år

Høst 2005	Vår 2006
Fellesfag	
BF400 7,5 sp Bedriftsøkonomiens teoretiske fundament	BF410 15 sp Kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode
Bedriftsøkonomisk analyse med vekt på økonomisk styring (BA)	
BA410 15 sp Skatter, foretaksstrategi og restrukturering	BA421 7,5 sp Beslutningsanalyse og selskapsfinansiering
BA400 7,5 sp Finansieringsteori **eller** BA430 7,5 sp Økonomistyring	BA440 7,5 sp Kapitalmarkeder og usikkerhet
Strategi, organisasjon og ledelse (SOL)	
SOL400 15 sp Organisasjon og ledelse	SOL 410 15 sp Strategi
SOL420 7,5 sp Ledelse og ledelsesteorier	
Markedsføring (MF)	
MF420 15 sp Markedsorientering og forbrukerforståelse	
MF410 7,5 sp Logistikkledelse	MF415 7,5sp Markedskommunikasjon
MF 430 7,5 sp Bedriftsrelasjoner og industrielle nettverk	

Studiet er normert til to år, dvs. 120 studiepoeng. Det består av en kursdel og en avhandlingsdel. Kursdelen består av 90 sp og avhandlingsdelen har et omfang på 30 sp. Kursdelen går over tre semestre, hvorav det tredje semesteret gir muligheter for valgfrie kurs knyttet til fordypningsretningen (30 sp). I dette semesteret kan studentene ta et studieopphold ved et utenlandsk samarbeidende universitet, eller de velger godkjente fag ved HiST eller ved NTNU. Studiet kan i sin helhet gjennomføres i Trondheim, men vi legger altså opp til at det tredje semesteret kan tas i utlandet. Bestått eksamen ved masterstudiet leder fram til graden Master i økonomi og administrasjon.

2. studieår
For studenter som velger å ikke reise til utlandet i studiets 3. semester kan det velges fag både fra HiST og fra NTNU. Totalt må 30 sp fylles med valgfag.

Valgmuligheter 3. semester høst 2005:

Kode	Navn	Sp	Ansvarlig
FIN3001	Makroøkonomi og finansmarkeder	7,5	NTNU
FIN3002	Empirisk finans	15	NTNU
MINT5030	Dynamisk og balansert målstyring	7,5	Torbjørn Trælnes
MINT5020	Endringsprossesser i komplekse organisasjoner	7,5	Endre Sjøvoll
MINT5000	Industriell organisasjon og strategi	15	Lars Mathiesen
MINT5010	Kunnskapsledelse	15	Grete Wennes
MINT5040	Multivariat statistiske analyser ved bruk av LISREL	7,5	Randi Hammervold
MINT5060	Prosjektledelse	7,5	Espen Gressetvold
MINT5080	Utviklingsledelse og planlagt endring	7,5	Eirik Irgens
MF425	Merkevareledelse	7,5	Magne Suppellen
I tillegg kan følgende fag fra andre retninger velges:			
BA400	Finansieringsteori	7,5	Stein Frydenberg
SOL400	Organisasjon og ledelse	15	Tor Busch
SOL420	Ledelse og ledelsesteorier	7,5	Jon Aarum Andersen
MF410	Logistikkledelse	7,5	Kjell Banken
MF430	Bedriftsrelasjoner og industrielle nettverk	7,5	Espen Gressetvold
BA430	Økonomistyring	7,5	Inger Johanne Pettersen

FAGBESKRIVELSER – Masterstudiet i økonomi og administrasjon

Vi gjør oppmerksom på at det kan forekomme endringer, særlig med hensyn til pensumlitteraturen og evalueringsformene.

Kode	Fagnavn	Studie-poeng	Side
AF500	Masteravhandling	30	118
BA400	Finansieringsteori	7,5	89
BA410	Skatter, foretaksstrategi og restrukturering	15	108
BA421	Beslutningsanalyse og selskapsfinansiering	7,5	86
BA430	Økonomistyring	7,5	112
BA440	Kapitalmarkeder og usikkerhet	7,5	91
BF400	Bedriftsøkonomiens teoretiske fundament	7,5	84
BF410	Kvantitativ og kvalitativ metode	15	93
MF410	Logistikkledelse	7,5	98
MF415	Markedskommunikasjon	7,5	99
MF420	Markedsorientering og forbrukerforståelse	15	100
MF425	Merkevareledelse	7,5	101
MF430	Bedriftsrelasjoner og industrielle nettverk	7,5	83
MINT5000	Industriell organisasjon og strategi	15	90
MINT5010	Kunnskapsledelse	15	92
MINT5020	Endringsprosesser i komplekse organisasjoner	7,5	88
MINT5030	Dynamisk og balansert målstyring	7,5	87
MINT5040	Multivariate statistiske analyser ved bruk av LISREL	7,5	103
MINT5060	Prosjektorganisering og ledelse	7,5	107
MINT5080	Utviklingsledelse og planlagt endring	7,5	110
SOL400	Organisasjon og ledelse	15	104
SOL410	Strategi	15	109
SOL420	Ledelse og ledelsesteorier	7,5	96

Informasjon om hjelpemidler til eksamen
Under overskriften "Eksamen/Evaluering" i fagbeskrivelsene på de følgende sider har vi påført opplysninger om tillatte hjelpemidler til eksamen. Ingen hjelpemidler betyr kun skrive og tegnesaker (IKKE kalkulator). Dersom det er tillatt med kalkulator vil dette være oppført.

Forklaring på forkortelser på studier brukt i fagbeskrivelsene:
Fellesfag: obligatoriske fag - 1. året i Masterstudiet i økonomi og administrasjon
BA: inngår i fordypning i Bedriftsøkonomisk analyse
MF: inngår i fordypning i Markedsføring
SOL : inngår i fordypning i Strategi, organisasjon og ledelse

BEDRIFTSRELASJONER OG INDUSTRIELLE NETTVERK

Fagansvarlig:	Espen Gressetvold
Foreleser:	Espen Gressetvold
Studiepoeng (sp):	7,5 - Fordypningsfag MF
Semester:	Høst
Fagkode:	MF430 A

Mål
Kurset har som mål å skape innsikt i det nettverk av relasjoner som den enkelte bedrift er en del av. Slike nettverk utvikles over lang tid og legger begrensninger for bedriftens handlingsrom. Samtidig åpner aktiv bruk av nettverket for nye muligheter. Bedriftsrelasjoner er sentrale i forbindelse med industriell markedsføring og industrielt innkjøp. Det industrielle nettverksperspektiv former basis for dette kurset. Dette perspektivet representerer en helhetlig tilnærming til industrielle markeder, og fokuserer teoriutvikling med utgangspunkt i kvalitative, empiriske studier.

Undervisningsform
Forelesninger. Heldagssamlinger. Plenumsdiskusjoner. Presentasjoner fra studenter. Det forutsettes aktiv deltakelse fra den enkelte student.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
Obligatorisk øvingsopplegg. Semesteroppgave(r) som teller ca 40% av totalkarakter.
Individuell eksamen på 4 timer som teller ca 60% av totalkarakter.

Emneoversikt
- Det industrielle nettverksperspektiv som forskningstradisjon.
- Bedriften som del av et industrielt nettverk: begrensninger og muligheter.
- Interaksjonsmodellen.
- Utvikling av bedriftsrelasjoner.
- Industriell markedsføring i et nettverksperspektiv.
- Industrielt innkjøp i et nettverksperspektiv.

Pensumlitteratur
- Gressetvold, E. (2004) : *Bedriftsrelasjoner og industrielle nettverk, Artikkelsamling, TØH – Trondheim økonomiske høgskole, HiST.*
- Ford, D. (ed., 2002) : *Understanding Business Marketing and Purchasing - An Interaction Approach*, 3rd edition, edited by David Ford on behalf of the IMP Group, Thomson Learning, London.
- Utdelte artikler og notater

Anbefalt støttelitteratur
Ford, D., L.-E. Gadde, H. Håkansson & I. Snehota (2003) : *Managing Business Relationships, Second Edition*, John Wiley & Sons, Great Britain.
Håkansson, H. & I. Snehota (*eds.*, 1995) : *Developing Relationships in Business Networks*, Routledge, Great Britain.

BEDRIFTSØKONOMIENS TEORETISKE FUNDAMENT

Fagansvarlig:	Lars Fallan
Forelesere:	Frode Nyeng og Lars Fallan
Studiepoeng (sp):	7,5 - Fellesfag på Masterstudiet i 1. semester
Semester:	Høst
Kurskode:	BF400 A

Mål

Gi studentene forståelse for bedriftsøkonomifagets eklektiske karakter og for fagets fundament i valghandlingsteorien. Videre skal dette kurset vise hvordan faget har utviklet seg i retning av å anvende vitenskapsteoretiske begreper og analysemetoder for å forstå bedriftenes problemer og utviklingstendenser. I tillegg er bedriftens forvaltning av økonomiske verdier innenfor rammene av kulturelle verdier og miljøverdier et sentralt tema.

Undervisningsform

Forelesninger, termpaper, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner. Det er en forutsetning for å gå opp til eksamen at obligatoriske innleveringer er godkjent og innlevert i løpet av semesteret.

Evalueringsform

Mappeevaluering:
Evalueringen i faget er delt mellom et termpaper som skal skrives i løpet av kurset, og en individuell skriftlig eksamen ved slutten av kurset. Termpaperet kan skrives alene, eller sammen med en medstudent (maks. 2 studenter). Den individuelle skriftlig eksamen er på 4 timer. Termpaperet blir evaluert med karakter som teller ca 40 % av endelig karakter i faget, og karakteren på den individuelle skriftlig eksamen teller ca 60 %.

Emneoversikt

(1) Bedriftsøkonomiens teoretiske fundament og utvikling
- Hva er bedriftsøkonomi?
- Bedriftsøkonomiens fundament: Rasjonalitet , økonomiske valg og offerprinsippet
- Mer realistiske atferdsforutsetninger i økonomiske modeller: fra «economic man», via «administrative man» til «contractual man».
- Fra «black box» til økonomisk organisasjonsteori. Starten med R.H. Coase og veien fram til O.E. Williamson: kontraktsteori, prinsipal-agent teori og transaksjonskostnadsteori og kontrakts- og transaksjonsperspektivets betydning for bedriftsøkonomifaget.
- Teoretisk forankring for bedriftsøkonomiske forskning

(2) Andre rasjonalitetsbegreper. Habermas, Etzioni og Taylor: En utvidet forståelse av menneskelig handling og samhandling.

(3) Økonomi, miljø og samfunn. Hvordan forstå bedriften i samspillet mellom økonomi og kultur, og mellom økonomi og natur.

Pensumlitteratur

Del 1: Utviklingen i bedriftsøkonomifaget v/Lars Fallan

Pensum:

- Douma, S. & Schreuder, H: *Economic Approaches to Organizations*. 3rd ed. Prentice-Hall/Pearson Education Ltd 2002 (unntatt kap. 5 og 9) Hovedbok.

- Fallan, L. Introduksjon bedriftsøkonomiens teoretiske fundament (se kompendiet)

Fire anbefalte klassiske artikler:

- Coase, R.H. (1937), «The Nature of the Firm», *Economica* Vol. 4
- Fama, E.F. & Jensen, M.C. (1983), «Separation of Ownership and Control», *Journal of Law and Economics* Vol 26, pp. 301-325
- Williamson, O.E. (1979), «Transaction-Cost Economics: The Governance of Contractual Relations», *Journal of Law and Economics* Vol 22, pp. 233-261
- Williamson, O.E. (1981), «The Economics of Organization: The Transaction Cost Approach», *American Journal of Sociology* Vol 87, pp. 548 - 577

Del 2: Alternative perspektiver: Rasjonalitet, bedriftsøkonomi og verdipluralisme. v/Frode Nyeng

Pensum: (Det tas forbehold om endringer. De vil bli kunngjort ved kursstart.)
Artikler i kompendium:

- Eriksen, F.O. & Weigård, J.: «Rasjonalitet og handling»,kap. 2 s. 29 – 52, i *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati – Jürgen Habermas' teori om politikk og samfunn*, Fagbokforlaget 1999
- Anderson, E.: «The Ethical Limitations of the Market», kap. 7 s. 141 – 167, i *Value in ethics and economics*, Harvard University Press 1993
- Solomon, R.C.: «Corporate Roles, Personal Virtues: An Aristotelian Approach to Business Ethics», kap. 12 s. 205 – 225, i *Virtue ethics – a critical reader*, D. Statman (ed.), Edinburgh University Press 1997
- Pedersen, P.P.: «En postmoderne nutid?», kap. 26 s. 437 – 454, i *Klassisk og moderne samfunnsteori*, H. Andersen & L.B. Kaspersen (eds.), Hans Reitzels Forlag, 1996
- Estrup, H. : *Den moralske agent*, Memo nr. 193, 1994, 17 s., Økonomisk institutt, Københavns Universitet

Bok:

- Ingebrigtsen, S. og Jakobsen, O.: *Økonomi, natur og kultur*, Abstrakt Forlag, 2004.

Alle artiklene er samlet i eget kompendium. Det tas forbehold om endringer i artikkelstoff

BESLUTNINGSANALYSE OG SELSKAPSFINANSIERING

Fagansvarlig:	Stein Frydenberg
Forelesere:	Stein Frydenberg, Bjørne Syversten.
Studiepoeng:	7,5 - Fordypningsfag BA
Semester:	Vår
Kurskode:	BA421 A

Formålet med kurset er å gi studenten grundig kjennskap til sentrale elementer i bedriftsøkonomisk analyse. Hovedtema er modellering av rasjonell individuell beslutningsadferd under usikkerhet.

Første del av kurset vil strukturere en generell beslutningssituasjon i form av beslutningsmengder og preferanseordninger. Utgangspunktet er generell valghandlingsteori, beskrevet ved hjelp av preferanseordninger. Vi betrakter et sett av aksiomer for rasjonell beslutningsadferd under usikkerhet og viser at preferanseordningen kan representeres ved forventet nytte. Deretter introduseres begreper som risikoaversjon, risikopremie og sikkerhetsekvivalent. Videre studeres dominansanalyse, subjektive sannsynligheter og identifikasjon av risikopreferanser i den utstrekning tiden tillater.

Kurset vil dekke en introduksjon til informasjonsanalyse som er en sentral del i videregående teori i selskapsfinansiering. Bayesiansk læring, beslutningstrær og verdi av informasjon er sentrale begreper. Asymmetrisk informasjon trekkes inn for å behandle seleksjonsproblemet og egenandel i forsikring under "moral hazard".

Kurset ser på sentrale beslutninger i en bedrift som valg av kapitalstruktur, beslutning om hvilke verdipapirer som skal utstedes og fordelingspolitikk. Konflikter mellom aksjonærer og gjeldshavere, insentivlønninger til ledere, verdipapirisering og nye former for verdipapirer diskuteres. Adverse selection brukes for å beskrive bedrifters tilpassing av kapital struktur og Moral Hazard brukes for beskrive en investors valgsituasjon ved investering i en entreprenørbedrift.
Kurset vil gi et godt grunnlag for studier av avansert litteratur i bedriftsøkonomi.

Undervisningsform
Forelesninger (kurset kan bli kjørt intensivt som seminar) , oppgaveinnleveringer.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
Obligatorisk forprøve i form av paperinnlevering, som må bestås for å gå ***opp*** til skriftlig eksamen. 100% av karakteren gis for svar på individuell skriftlig eksamen på 5 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Pensumlitteratur
Utvalgte deler av bøkene:
Mark Grinblatt, Sheridan Titman: *Financial Markets and Corporate Strategy*.- 2. ed. McGraw-Hill, 2001.
Eeckhoudt, L. & C. Gollier. *Risk - Evaluation, Management and Sharing*, Harvester Wheatsheaf, 1995.
I tillegg kommer diverse artikler og kapitler fra andre bøker.

Anbefalt støttelitteratur
David M. Kreps. *A Course in Microeconomic Theory* . Princeton University Press 1990

DYNAMISK OG BALANSERT MÅLSTYRING

Fagansvarlig:	Torbjørn Trælnes
Forelesere:	Torbjørn Trælnes og gjesteforelesere
Studiepoeng:	7,5 - valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Kurskode:	MINT5030 A

Mål
Kurset omfatter grenseområdet mellom bedriftsøkonomi, strategi og verdibasert ledelse og tar for seg systemforståelse og modellbygging med sikte på å kvantifisere beslutningsmodeller og sammenhenger mellom utvalgte variable.

Undervisningsform
Kurset vil dels være basert på en blanding av selvstudium og forelesninger. Tidlig i semesteret vil det bli arrangert workshops, som er obligatorisk, for at studentene skal få et nødvendig grunnlag innen simuleringsmetodikk. Videre vil studentene bli engasjert med gruppevise oppgaveløsninger og et individuelt «termpaper» knyttet til et case hvor det skal utarbeides en modell ved bruk av simuleringsmetodikken. Det kan bli aktuelt med obligatoriske innleveringer/presentasjoner i løpet av semesteret.
Antall og tidspunkt for innlevering av obligatoriske øvinger vil bli opplyst ved semesterstart.

Evalueringsform
Evalueringen i faget baseres på «termpaperet».

Emneoversikt
Metodedel: Dynamisk modelleringsspråk (Powersim)
Balansert målstyring
Dynamisk målstyring basert på systemdynamikk med årsaks- og virkningssammenhenger og feedback-looper
Verdibasert ledelse og verdibaserte måltall
Intellektuell kapital
Strategisk økonomistyring

Pensumlitteratur
Warren, Kim: *Competitive Strategy Dynamics.* John Wiley & Sons, 2002.

Diverse supplerende artikler. Utvalgte deler av nettbaserte opplegg for selvstudium. Plan blir gitt ved semesterstart.

Anbefalt støttelitteratur
Sterman, John D.: *Business Dynamics*. Irwin McGraw-Hill 2000
Maani, Kambiz E. & Cavana, Robert Y.: *Systems Thinking and Modelling.* Prentice Hall 2000.
Kaplan, Robert S. & Norton, David P.: *The Strategy-Focused Organization; How Balanced Scorecard Companies Thrive in the New Business Environment.* Harward School Press 2001.

Kaplan, Robert S. & Norton, David P.: *Strategy Maps; Converting Intangible Assets into Tangible Outcomes.* Harward School Press 2003.

ENDRINGSPROSESSER I KOMPLEKSE ORGANISASJONER

Fagansvarlig	Endre Sjøvold
Forelesere	Ledet selvstudium
Studiepoeng	7,5 – valgfag 3. semester MSc
Semester	Høst
Kurskode	MINT5020 A

Mål
Etter endt kurs skal studentene ha tilegnet seg tilstrekkelig kunnskap til å kunne vurdere ulike tilnærminger til endrings- og utviklingsarbeid i organisasjoner med vekt på IKT drevet endring, samt ha et godt innblikk i praktisk konsulentarbeid.

Forkunnskaper
Grunnleggende kunnskaper fra organisasjonsfag

Undervisningsform
Ledet selvstudium med noen forelesningstimer.

Evalueringsform
Løsing av case (gitt oppgave 72t).

Eksamen består av et "case". Dette er en beskrivelse av en situasjon som godt kan oppstå i en teknologidrevet endring. Etter beskrivelsen av denne situasjonen er oppgaven formulert slik at dere har en nærmere spesifisert rolle i dette prosjektet og skal løse de(t) problemet som beskrives.

Som forberedelse til denne eksamen bør dere ...

.... ha en forståelse av hvordan Cummings and Worley definerer og forstår hva en OU prosess innebærer, kjenne de krav som stilles til konsulenten (rolle), samt ha orden i "verktøykassen" når det gjelder de intervensjoner som beskrives i læreboken. I tillegg forventes at dere kjenner og kan trekke inn i besvarelsen de tilleggsperspektiv øvrige deler av pensum gir i forhold til Cummings og Worleys systemperspektiv.

Emneoversikt
Organisasjonskonsulentens rolle. Organisatoriske konsekvenser av teknologidrevet endring; hvilke trender ser vi i måter organisasjoner møter de nye utfordringene på; hvilke teorier er mest utslagsgivende. Trender i måter organisasjoner møter de nye utfordringer på. Teknologidrevet endring i forhold til generell, planlagt og styrt endring. Modeller for lederutvikling. Betydningen av offensive team i endringsprosesser. Oppbygging av optimale team. Betydningen av organisasjonskultur. Tilpasning og bruk av kjente metoder og teknikker for endring når IKT er det sentrale element.

Pensumlitteratur

Organization development and change / Thomas G. Cummings, Christopher G. Worley. – 7th ed. - Cincinnati, Ohio : South-Western College Publ., c2001.
ch 4 - 18 (Dette er hovedboken)
Artikkelsamling .
Det tas forbehold om endringer.

FINANSIERINGSTEORI

Fagansvarlig:	Hans Marius Eikseth
Foreleser:	Hans Marius Eikseth og Frode Masdal Svendsen
Studiepoeng:	7,5 – Valgfag fordypningsretning BA– valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Kurskode:	BA 400

Mål
Kurset har sitt utgangspunkt i den stadig sterkere posisjonen anvendelse og prising av finansielle instrumenter har, både konseptuelt innen moderne finansieringsteori og i praksis. Sentralt i kurset står derfor behandlingen av ulike former for opsjoner, forward- og futureskontrakter og sammensatte kontrakter, med eksempler fra egenkapital-, rente-, valuta- og varemarkedene.

Kurset søker å gi en fundamental forståelse av egenskaper ved slike derivative kontrakter. Eksempler på anvendelse i forbindelse med risikostyring og sikring gis, og spørsmålet om prising av ulike kontrakter tas opp. Hovedvekten legges på arbitrasjeargumenter.

Undervisningsform
Forelesninger, oppgaveinnleveringer

Eksamensform
Det er en forutsetning for å gå opp til eksamen at obligatoriske innleveringer er godkjent og innlevert i løpet av semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering av obligatoriske øvinger vil bli opplyst ved semesterstart.
Skriftlig individuell eksamen på 4 timer teller 100% av karakteren.
Hjelpemidler:
Godkjent lommekalkulator. Enkelte tabeller og formler vil bli gjort tilgjengelig som vedlegg.

Emneoversikt
Emner i kurset omfatter
Strategier for håndtering av finansiell risiko basert på derivater
Forward- og futureskontrakter og swaps
Obligasjoner, terminrenter og durasjon
Opsjoner og paritetsrelasjoner
Dynamiske modeller for aktivapriser, med vekt på den binomiske modellen.
Black-Scholes formel for opsjonsprising
Relasjon mellom binomisk modell og Black-Scholes' modell
Sammensatte kontrakter og betingede krav.

Pensumlitteratur
Utvalgte deler av
Robert L. McDonald: *Derivatives Markets* Pearson-Addison/Wesley

I tillegg kommer eventuelt utdelte notater og materiale

Anbefalt litteratur
John Hull: *Options, Futures, and Other Derivatives* (5th ed.) Prentice Hall

INDUSTRIELL ORGANISASJON OG STRATEGI

Fagansvarlig:	Lars Mathiesen
Foreleser:	Ledet selvstudium
Studiepoeng (sp):	15 – valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Fagkode:	MINT5000 A

Kurset handler om strategisk interaksjon mellom bedrifter og angår således situasjoner hvor det verken er frikonkurranse eller monopol. Ideen er å gi innsikt i problemet strategisk interaksjon via en blanding av teori og anvendelser fra konkrete bransjer og markeder. Vi anvender enkle spillteoretiske modeller (bl.a. Fangenes Dilemma) for å beskrive problemstilling, mulige løsninger og utbytte til de involverte spillere, og vi påpeker hvordan spillerne faktisk har valgt i de virkelige anvendelsene. Noen av de problemstillinger som blir tatt opp er: Hvorfor observeres ofte sterk priskonkurranse, og hvordan kan bedrifter eventuelt unngå dette? I hvilke markeder vil vi forvente (ulovlig) samarbeid om prissetting eller tilbud? Kan samarbeid om prissetting medføre konkurranse langs andre dimensjoner? Hvordan bør en nykommer i et marked opptre for ikke å utløse priskrig fra de(n) etablerte? Hvordan kan den enkelte spiller eller eventuelt også konkurransemyndighetene påvirke spillets regler? Casene stammer fra norsk sement industri, internasjonal fergedrift, det nordiske kraftmarked, innenriks flytrafikk og telekommunikasjon, og andre bransjer/markeder.

Mål
Intensjonen er å gi innsikt i strategiske problemstillinger, forstå hvilket spill man er involvert i, hvilke generelle løsninger denne type spill har og hvordan man eventuelt kan endre dette spillets regler og dermed utfall.

Undervisningsform
4 samlinger á to dager á tre timer. Oppgaveløsning i grupper og kommunikasjon med lærer via internett.

Evalueringsform
Ett term-paper over oppgitt tema mot slutten av kurset.

Emneoversikt
Spillteori som verktøy, ulike spillsituasjoner, priskonkurranse, strategiske bindinger (f.eks. investering i FoU og reklame), koordinert prissetting, vertikale og horisontale relasjoner.

Pensumlitteratur
Vi bli oppgitt ved kursstart.
Det blir tatt utgangspunkt i L. Sørgard. *Konkurransestrategi : eksempler på anvendt mikroøkonomi*. - 2. utg. Bergen : Fagbokforl., 2003, men den blir supplert med artikler.

KAPITALMARKEDER OG USIKKERHET

Fagansvarlig:	Hans Marius Eikseth
Foreleser:	Hans Marius Eikseth
Studiepoeng:	7,5 – Fordypningsfag BA
Semester:	Vår
Kurskode:	BA440 A

Mål
Kurset tar for seg ulike sider ved kapitalmarkeder, prisdannelse og porteføljevalg. Dette søkes belyst blant annet gjennom beslutnings- og prisingsmodeller med utspring i moderne finansteori. Studentene skal settes i stand til en analytisk tilnærming til sentrale temaer på feltet.

Undervisningsform
Kurset vil bli gitt som forelesninger, med obligatoriske individuelle innleveringsoppgaver, herunder en semesteroppgave, i løpet av semesteret.

Evalueringsform
Det er en forutsetning for å gå opp til eksamen at obligatoriske innleveringer er godkjent og innlevert i løpet av semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering av obligatoriske øvinger vil bli opplyst ved semesterstart.
Karakter gis på bakgrunn av en individuell skriftlig eksamen på 4 timer.
Hjelpemidler: Godkjent kalkulator.

Emneoversikt
Emner som kurset vil ta opp, omfatter:
Investeringsbeslutninger
Forventet nytte og risikoaversjon
Teori for tilstandspreferanser og komplette markeder
Optimalt porteføljevalg under usikkerhet
Markedslikevekt: CAPM og APT
Prising av betingede krav
Flerperiodeaspekter
Effisiente markeder: Teori og empiri

Pensumlitteratur
Utvalgte deler av Copeland, Weston, Shastri: *Financial Theory and Corporate Policy* (4th edition) Pearson-Addison/Wesley 2005
I tillegg kommer utdelte artikler, notater og eventuelt annet materiale.

KUNNSKAPSLEDELSE

Fagansvarlig:	Grete Wennes
Forelesere:	Ledet selvstudium
Studiepoeng:	15 – Valgfag 2. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MINT 5010

Mål
Fagets mål er å gi oversikt over og innsikt i kunnskapssamfunnets utfordringer for ledelse. Studentene skal få innsikt i ulike problemstillinger i henhold til ledelse av kunnskaps- og kompetansevirksomheter og en oversikt over "knowledge management"-tradisjonen.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner og artikkelpresentasjoner.
Det vil bli 4 samlinger i løpet av semesteret. Ledet selvstudium betyr at kurset vil i mindre grad være forelesningsbasert og i større grad være et kurs med høye krav til selvstudering av pensum. Samlingene vil bære preg av mye dialog, diskusjon og fremlegging av litteratur av studentene selv, samt gruppearbeid og fremlegging av skriftlige arbeid.

Forkunnskaper
Det anbefales at studentene har lest en av pensumbøkene før oppstart første samling. Dette gjelder:
Newell, S., M. Robertson, H. Scarbrough og J. Swan (2002). *Managing Knowledge Work*. Palgrave.

Evalueringsform
Obligatorisk innlevering av 2 teoretiske essays som teller 40 % av totalkarakteren (20 % hver).
5-timers individuell skriftlig eksamen som teller 60 % av totalkarakteren – ingen hjelpemidler.

Emneoversikt
- Kunnskapssamfunnet
- "Knowledge Management" og kunnskapsledelse
- Kompetanse, ferdigheter og kunnskap
- Kunnskap; eksplisitt og taus
- Kunnskap som ressurs og prosess
- Profesjonelle tjenesteytende firma
- Kunnskapsintensive virksomheter

Pensumlitteratur
Friedman og Olaisen (red). *Undervis til fremtiden: Kunnskapsledelse i teori og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
Norhaug, Odd (2003). *Kunnskapsledels*e. Oslo: Universitetsforlaget.
Newell, S., M. Robertson, H. Scarbrough og J. Swan (2002). *Managing Knowledge Work*. Palgrave.

Pfeffer, J. og R. Sutten (2000). *The Knowledge Doing-Gap*. *How Smart Companies Turn Knowledge into Action.* Harvard Business School Press.
Prichard, C., R. Hull, M. Chumer og H. Willmott (2000). *Managing Knowledge. Critical Investigations of Work and Learning.* New York: St. Martin's Press.
Styre, Alexander (2003). *Understanding Knowledge Management – Critical and Postmodern Perspectives.* Liber, Abstrakt, Copenhagen Business School Press

Anbefalt litteratur

Colbjørnsen, T., Drake, I og W. Haukedal(2001). *Norske ledere i omskiftelige tider.* AFFs Lederundersøkelse. Fagbokforlaget
Drucker, Peter F. (1999). *Management challenges for the 21st century*. Oxford: Butterworth-Heineman
Hatch, Mary J.(1997). *Organization Theory: Modern Symbolic and Postmodern Perspectives*. Oxford: Oxford University Press
Harrison, Rosemary og Kessels, Joseph (2004). *Human Resource development in a knowledge economy. An organisational view.* New York: Palgrave Macmillan
Hickman, Gill R. (1998). *Leading Organizations: Perspectives for a New Era.* (ed).London: Sage
Jashapara, Ashok (2004). *Knowledge Management. An Integrated Approach*. Prentice Hall.
Nonakea, F. og H. Takeuchi (1995). *The Knowledge Creating Company*. Oxford University Press
Prusak, L. (ed) (1997). *Knowledge in Organizations*. Boston: Butterworth-Heinemann.
Wille, Gunnar E.(2003). *Kompetanseledelse. Samvirket mellom menneske, organisasjon og teknologi.* Trondheim: Tapir Akademiske Forlag

KVANTITATIV OG KVALITATIV METODE

Fagansvarlig:	Randi Hammervold
Forelesere:	Randi Hammervold, Frode Nyeng og Geir Hyrve
Studiepoeng (sp):	15 - Fellesfag på Masterstudiet i 2. semester
Semester:	Vår
Kurskode:	BF410 A

Mål

Dette kurset skal gi studentene en videreføring i generell samfunnsvitenskapelig metodekunnskap, både når det gjelder vitenskapsteori, forskningsprosessen, kvalitativ og kvantitativ metode. Kurset er en videreføring av MET1002 og MET3001. Et viktig delmål med kurset er at studentene skal forberede arbeidet med sin masteravhandling, utarbeide et forskningsdesign og sette seg inn i de vitenskapelige metoder.

Innenfor den kvantitative metoden skal studentene arbeide med både teori og anvendelse av økonometriske metoder. Det legges spesiell vekt på anvendelse og tolkning av multiple regresjonsmodeller. Avvik fra de klassiske forutsetningene drøftes både teoretisk og ved økonomiske eksempler. Ulike problemstillinger og datasett fra fordypningsfagene skal analyseres og tolkes. Det vil bli gitt veiledning i bruk av programpakken SPSS. Kandidatene skal videre få en generell innføring i kvalitative metoder. Avhengig av problemstilling og analysenivå, skal kandidatene bli kjent med et vidt spekter av metoder, f.eks. ulike former for observasjon, kvalitative intervju og samtaler, dokumentanalyse osv. Den generelle innføringen i vitenskapsteori skal vise hvordan disse metodevalgene henger sammen med mer

grunnleggende syn på kunnskap/kunnskapsutvikling (epistemologi) og hvordan den sosiale verden ser ut (ontologi).

Undervisningsform
Forelesninger, seminar, problembaserte aktiviteter med utgangspunkt i de ulike studieretningene. Det forutsettes en stor aktivitet fra studentene, som skal skrive fagnotat og jobbe med øvinger underveis i kurset.

Kurset starter med å gi en oversikt over noen sentrale emner fra vitenskapsteorien og forskningsprosessen. Deretter deles kurset i to deler, kvantitative metode og kvalitative metode, som kjøres parallelt ut semesteret. Det legges opp til forelesninger samt obligatoriske innleveringer.

Studentene skal levere et fagnotat innen tema vitenskapsteori og forskningsprosessen (del 1). Videre blir det obligatorisk øvingsopplegg i kvantitativ og kvalitativ metode (del 2). I kvantitativ metode er anvendelser med bruk av programpakken SPSS sentralt. I øvingsopplegget innen kvalitativ metode skal studentene lage en intervjuguide og gjennomføre et intervju. På bakgrunn av erfaringene skal de skrive et felles fagnotat.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
For de to fagnotatene innen vitenskapsteori (del 1) og kvalitativ og kvantitativ analyse (del 2), gis karakter som teller med i sluttkarakteren for faget. Innleveringer utføres på individnivå eller maks to studenter sammen. Tidspunkt for innlevering av fagnotatene vil bli opplyst ved semesterstart.

Studentene skal ha en avsluttende individuell eksamen på 6 timer, hvor de skriver en eksamensoppgave som er todelt. En del innen kvalitativ analyse og en del innen kvantitativ analyse. Begge deler av eksamen må bestås.
Det beregnes en avsluttende vektet karakter hvor fagnotat i vitenskapsteori teller ca. 20 %, fagnotat i kvalitativ og kvantitativ metode teller ca 30 % og individuell eksamen ca 50 %.

Hjelpemidler på eksamen: Godkjent kalkulator og formelsamling utlevert ved eksamen.

Emneoversikt

Del 1: Vitenskapsteoretiske emner og forskningsprosessen.
- Menneskesyn som grunnstein i samfunnsvitenskapene.
- Om ulike kunnskapssyn og forskningsdesign.
- Er den menneskelige verden målbar?
- Kvantitative og kvalitative metoder som uttrykk for ulike virkelighetsforståelser.
- Om gyldighet og pålitelighet i vitenskapelig kunnskap.
- Om analytisk og hermeneutisk metode.
- Utforming av fruktbare problemstillinger.

Del 2: Kvantitativ analyse. Økonometri.
- Datainnsmaling. Utvalgsteknikker, Måling i samfunnsvitenskap.
- Statistiske prinsipper. Sannsynlighetsfordelinger, utvelging, estimering og hypotesetesting. T-tester for målemodellen for ett utvalg og to uavhengige utvalg. F-tester i variansanalysen. Anvendelser med bruk av SPSS.

- Enkel og multippel lineær regresjonsmodell. Klassiske forutsetninger Minste kvadraters metode. Hypotesetesting: T-tester og F-testen.
- Anvendelser av regresjonsmodeller med bruk av SPSS.
- Avvik fra klassiske forutsetninger. Spesifikasjonsfeil. Valg av uavhengige variabler. Ikke-lineær regresjon. Multikollinearitet. Autokorrelasjon. Heteroskedastisitet.
- Tidsrekkemodeller.
- Modeller hvor avhengig variabel er en indikatorvariabel.
- Simultane likninger.

Del 3: Kvalitativ metode:

- Det særegne ved kvalitative studier. Designmuligheter
- Kombinasjon av metoder (metodetriangulering).
- Hvordan velge ut informanter i en kvalitativ studie? Utvalgsteknikker
- Observasjon og feltarbeid.
- Kvalitative intervju. Individuelle intervju, gruppeintervju.
- Bruk av fokus-grupper
- Dokumentanalyse og kildekritikk.
- Case-studier.
- Analysearbeid og tolkning.
- Teoretisering i kvalitative studier.

Pensumoversikt

1. *Vitenskapsteoretiske emner og forskningsprosessen:*

Frode Nyeng. *Vitenskapsteori for økonomer.* Abstrakt forlag, 2004.
Kompendium/Artikkelsamling.

2. *Kvantitativ metode:*

A. H. Studenmund: *Using Econometrics. A practical guide*. Fourth edition. Addision Wesley Longman, inc.
Hammervold: *En kort innføring i bruk av SPSS 12*., TØH 2005.
Hammervold: *Oppgavesamling*, TØH 200.

3. *Kvalitativ metode:*

Steinar Kvale. *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: adNotam 1996.
Erik Maaløe. *Case-studier af og om mennesker i organisationer*. København: Akademisk forlag 1996.
Artikkelsamling.

Støttelitteratur:

1. *Vitenskapsteoretiske emner og forskningsprosessen:*

Eneroth, B: *Hur mäter man "vackert"?,* Natur och Kultur, 1984.
Chalmers, A.F: *What is this thing called science?,* 3rd ed. Open University Press, 1999.
Hovi, J/Rasch, B.E: *Samfunnsvitenskapelige analyseprinsipper*, Fagbokforlaget, 1996.

Grimen, H/Gilje, N: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger*, Universitetsforlaget, 1993.
Elster, J: *Nuts and bolts for the social sciences,* Cambridge University Press, 1989.
Collin, F/Køppe, S: *Humanistisk videnskabsteori*, Danmarks Radio Forlaget, 1995.
Kuhn, T.S: *The structure of scientific revolutions*, University of Chicago Press, 1970.
Kaiser, M: *Hva er vitenskap*?, Universitetsforlaget, 2000.

2. *Kvantitativ metode:*

Kristen Ringdal: Enhet og mangfold. Fagbokforlaget. 2001.
Hair, J. F.; et. al.: *Multivariate Data Analysis.* 5th ed. Prentice Hall, Inc. 1998.
Gripsrud G, Olsson U H: *Markedsanalyse*. Høyskoleforlaget, 1999.
Lillestøl J: *Sannsynlighetsregning og statistikk med anvendelser*. 5. utg. Cappelen Akademisk Forlag, 1997.
Hagen, P. Chr. *Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk*. 3. utg. Cappelen Akademisk Forlag, 2003.
C. Thrane: *Regresjonsanalyse i praksis.* Høyskoleforlaget. 2003.

3. *Kvalitativ metode:*

P. Brewerton, L. Millward : O*rganizational Research Methods.* London, Sage. 2001.
Jacobsen, D.I: *Hvordan gjennomføre undersøkelser*?, Høgskoleforlaget, 2000.
Robert K. Yin*: Case study research : design and methods.* - 3rd ed. Sage Publications, 2003.
Holter H, Kalleberg: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Universitetsforlagets metodebibliotek. 1996
Thagaard, Tove: *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode.* - 2. utg. Fagbokforlaget, 2002.
Holly Edmunds: *The Focus Group Research Handbook*, American Marketing Association, NTC Business Books, 1999

LEDELSE OG LEDELSESTEORIER

Fagansvarlig	Jon Aarum Andersen
Forelesere	Jon Aarum Andersen
Studiepoeng	7,5 – Fordypningsfag SOL
Semester	Høst
Kurskode	SOL420 A

Mål
Faget skal gi studentene kunnskap om og innsikt i klassiske, etablerte og nyere ledelsesteorier gjennom primært å studere originaltekster. Teorienes forskjellige utgangspunkter skal betones samt teorienes vitenskapelige basis (teori og empiri). Studentene skal også få et helhetsbilde av ledelsesteorien som en del av organisasjonsteorien.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner. Obligatorisk innlevering av paper gjennom hele semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering av obligatoriske paper vil bli opplyst ved semesterstart.

Eksamensform

Mappeevaluering – dvs at alle skriftlige arbeider som er levert inn i løpet av semesteret vil legges til grunn for den endelige karakteren.

Emneoversikt

Undervisningen vil organiseres rundt fem områder:

1. Oversikt over ledelsesfaget
2. Personlighetsteorier (Ledelse som personlighet)
3. De instrumentelle teorier (Ledelse som atferd)
4. De symbolske teorier (Hvordan ledelsen oppfattes)
5. Ledelse og effektivitet

Pensumlitteratur

Andersen, Jon Aarum (1995). Ledelse og ledelsesteorier. Bedriftsøkonomens Forlag. Oslo.

Kompendium

Readings in Leadership Theories (1 & 2):

Andersen, J. A. (2000). Leadership and Leadership Research. In D. F. Dahiya (Ed.), *Current Issues in Business Disciplines. Volume 5: Management II*. (pp. 2267-2287). New Delhi: Spellbound Publications.

Bales, Robert F.(1958). Task Roles and Social Roles in Problem-solving Groups. In : *Readings in social psychology* / editorial committee Eleanor E. Maccoby, Theodore M. Newcomb, Eugene L. Hartley. - 3rd ed**. -** Holt, Rhinehart and Winston. New York.

Blake, R.R. & Mouton, J.S.(1982). A comparative Analysis of Situationalism and 9,9 Management by Principle. *Organizational Dynamics.* Vol. 10. Spring, pp. 20-43.

Burns, James MacGregor (1978). *Leadership*. Harper & Row. New York. Prologue + Cpt. 1.

Fiedler, Fred E.: Situational Control and a Dynamic Theory of Leadership. Keynote address, NATO International Conference on Coordination and Control of Group and Organizational Performance, 17 July, 1976.

Gibb, Cecil A. (1969). Leadership. In : Gardner Lindzey & Elliot Aronson*: The Handbook of Social Psychology. Volume IV*. Addison-Wesley.

Gulick, Luther: Notes on the Theory of Organization (1936/37). In: *Papers on the Science of Administration.* Institute of public Administration. New York, 1937.

House, Robert J.(1977). A 1976 theory of charismatic leadership. In: Hunt, J.G. & Larson, L.L. (Eds.): *Leadership: The Cutting Edge.* Southern Illinois University Press. Cardondale.

Johnsen, Erik (2002). *Managing the managerial process*. DJØF Publishing – Universitetsforlaget, Copenhagen. Cpt. 2.

Likert, Rensis (1979). From Production- and Employee-Centeredness to Systems 1-4. *Journal of Management. Vol. 5, No. 2, pp. 147-156*.

Luthans, Fred (1988). Successful vs. Effective Real Managers. *The Academy of Management EXECUTIVE. Vol. 11. No. 2, pp. 127-132.*

Mitchel, T.R.; Green, S.D. & Wood, R.E. (1981). An Attributional Model of Leadership and the poor Performing Subordinate: Development and Validation. *Research in Organizational Behavior. Vol. 3, pp. 197-234.*

Pfeffer, Jeffrey (1981). Management as Symbolic Action: The Creation and Maintenance of Organizational Pardigms. In: Cummings, L. & Staw, B (Eds.): *Research in Organizational Behavior.* Vol. 3. JAI Press.

Smircich, L. & Morgan, G. (1982). Leadership: The Management of Meaning. *The Journal of Applied Behavioral Science. Vol. 18 (3), pp. 257-273.*

Meindl, James R. (1990). On leadership: An alternative to the conventional wisdom. *Research in Organizational Behavior, Vol. 12, p. 159-203. JAI Press.*

Seltzer, Joseph & Bass, Berhard M. (1990). Transformational leadership: Beyond Initiation and Consideration. *Journal of Management, Vol. 16, No. 4, p. 693-703.*

Anbefalt støttelitteratur

Bass, M.B. (1990) *Bass & Stodgdill's Handbook of Leadership*. New York, The Free Press.
Yukl, G.A. (2002) *Leadership in Organizations*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall.

LOGISTIKKLEDELSE

Fagansvarlig:	Kjell Banken
Foreleser:	Kjell Banken
Studiepoeng (sp):	7.5 – Fordypningsfag MF
Semester:	Høst
Fagkode:	MF410 A

Mål

Kurset har som mål å gi en oversikt over totale logistikkstrategier med tanke på å oppnå bedre markedsmessige konkurransefortrinn, som igjen skal bedre bedriftens økonomiske resultat. Mer spesifikt vil kurset omhandle effektivisering av logistikksystemer og totale verdikjeder rettet mot nasjonale og internasjonale markeder.

Undervisningsform

Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner, presentasjoner og et "termpaper".

Evalueringsform

Mappeevaluering:
Evalueringen i faget er delt mellom et "termpaper" som skal skrives i løpet av kurset, og en individuell eksamen ved slutten av kurset. "Termpaperet" kan skrives alene, eller sammen med en medstudent (maks 2. studenter). Den individuelle skriftlige eksamen er på 4 timer. "Termpaperet" blir evaluert med karakter som teller ca. 40 % av endelig karakter i faget, og den individuelle skriftlige eksamen teller ca. 60 %.
Hjelpemiddel på eksamen: Ingen

Emneoversikt

- Logistikk som fagområde og utviklingstrekk
- Kundedrevet og markedsorientert logistikk
- Logistikkstyring i verdikjeden
- Logistikkens strategiske betydning
- Logistikk som konkurransestrategi
- Logistikkregnskap/Logistiske måltall
- Prinsipper for å skape effektive logistikkprosesser
- IKT og logistikk
- Tjenestelogistikk
- Grønn logistikk

Pensumlitteratur

Banken, K: *Artikkelsamling i Logistikkledelse*, Trondheim, HIST, 2003

Christopher, M.: *Logistics and Supply Chain Management – Strategies for Reducing Cost and Improving Service*, 2nd ed. Pitman Publishing, London, 1998
Utdelte artikler og notater

Anbefalt støttelitteratur
Logistikk : et lederavar / redigert av Dag Bjørnland, Göran Persson, Helge Virum. Gyldendal Akademiske Forlag, 2001
Logistics / David J. Bloomberg, Stephen LeMay, Joe B. Hanna**. -** Upper Saddle River, N.J. : Prentice-Hall, c2002.
Strategic supply chain alignment : best practice in supply chain management / editor John Gattorna , Aldershot : Gower, c1998, utvalgte deler
The management of business logistics : a supply chain perspective / John J. Coyle, Edward J. Bardi, C. John Langley. - 7th ed. Mason, Ohio : South-Western, c2003.

MARKEDSKOMMUNIKASJON

Fagansvarlig	Arne M. Ulvnes
Foreleser	Arne M. Ulvnes
Studiepoeng	7,5, - Obligatorisk MF
Semester	Vår
Kurskode	MF415 A

Mål
Kursets overordnede mål er å gi en grundig innføring i markedskommunikasjonsforskningen. Det er et mål at studentene skal opparbeide seg et helhetssyn på markedskommunikasjon, der nyere teoretiske og empiriske bidrag blir viet oppmerksomhet. Kurset har et teoretisk fokus på kommunikasjon innen markedsføring, der det gis en grundig innføring i kommunikasjonsbegrepet og ulike kommunikasjonsperspektiver. Kurset berører blant annet fagområder som forbrukeratferd, markedsorientering, markedsføringskanaler, B2B Marketing, salg, intern markedsføring, og relasjonsmarkedsføring. Det legges vekt på å utvikle studentenes kritiske refleksjon og forståelse for kommunikasjon som et ledelsesverktøy, signal, og uttrykk for forhold internt i bedriften (mellom de ansatte og avdelinger) og bedriftens eksterne forhold som ovenfor kunder (forbrukere og/eller bedrifter).

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid, feltarbeid, diskusjoner og artikkelpresentasjoner.
Oversiktsforelesninger kombinert med presentasjoner og diskusjon av artikler. Godt utbytte av faget forutsetter gode forberedelser til forelesningene og aktiv deltagelse i diskusjonene. Det kreve 80% oppmøte på forelesningene for å kunne gå opp til eksamen.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
Bidrag til diskusjoner som teller ca 10%.
Obligatorisk innlevering av paper som skal presenteres for klassen og teller ca 40%
Individuell innlevering av paper som teller ca 50% av totalkarakteren.

Emneoversikt
1. Beslutningstaking og begrenset rasjonalitet
2. Kommunikasjonsbegrepet
    a. Kommunikasjonsflyt, information richness theory, kanalflyt

    b. Kommunikasjonsinnholdet, løgn og bedrag (opportunisme) versus åpenhet og ærlighet, kommunikasjonskvalitet
3. Koding og dekoding
4. Tvetydighet
5. Lytting
6. Bedriftskultur og kommunikasjon
7. Struktur og kommunikasjon
8. Kommunikasjonsøkonomi, informasjonsasymmetri, kommunikasjonskostnader, mangel på kommunikasjon.
9. Kommunikasjon som verktøy for utvikling og implementering av marketing strategier.
10. Kommunikasjonsstrategier
11. Massekommunikasjon (Reklame)
    a. Betydningen av den 4. P'en
    b. Hvordan reklamen fungerer
    c. Påvirkning gjennom reklamen (Persuasion Theories)
12. Integrert markedskommunikasjon
13. Personlig salg
14. Påvirkningsstrategier
15. Markedsorientering
16. Læring gjennom kommunikasjon

Pensumlitteratur
Pensum opplyses ved semesterstart.
Artikkelsamling.

MARKEDSORIENTERING OG FORBRUKERFORSTÅELSE

Fagansvarlig	Arve Pettersen
Forelesere	Arve Pettersen og Frode Nyeng
Studiepoeng	15 – Fordypningsfag MF
Semester	Høst og vår
Kurskode	MF420 A

Mål
Kursets overordnede mål er å vise betydningen av å beherske samspillet mellom markedsforståelse og markedspåvirkning. Kurset skal gi studentene videregående og aktuelle kunnskaper innen moderne markedsføringsteori. Kurset fokuser innledningsvis på å etablere en referanseramme for markedsføringsteori. Deretter vil tre fordypningstemaer sees i sammenheng med den valgte referanserammen. Disse fordypningstema er forbrukerkultur, serviceledelse og kundetilfredshet. Det legges vekt på å oppøve studentenes evne til kritisk refleksjon, utvikle deres samarbeidsevne og oppøve evnen til muntlig og skriftlig framstilling.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner og artikkelpresentasjoner.
Det kreves 80% oppmøte på forelesningene for å kunne gå opp til eksamen.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
Obligatorisk innlevering av 2 teoretiske essays som teller ca. 50% av totalkarakteren.
5-timers individuell skriftlig eksamen som teller ca. 50% av totalkarakteren.

Hjelpemidler på eksamen: Ingen.
Kurset avsluttes med skriftlig eksamen i månedsskiftet mars / april.

Emneoversikt
- Teoretiske utviklingsperspektiver på markedsføring som fagdisiplin
- Markedsorientering
- Forbruk som kulturelt fenomen
- Perspektivmangfold i forbrukervareforskningen
- Forbrukerlivets etikk
- Forbruk, rasjonalitet, identitet og mening
- Serviceledelse
- Kundetilfredshet – et atferdsperspektiv
- Utvikling av en markedsorientert kultur

Pensumlitteratur
Pensum opplyses ved semesterstart
Artikkelsamling

MERKEVARELEDELSE

Fagansvarlig:	Professor Magne Supphellen
Forelesere:	Magne Supphellen
Studiepoeng:	7,5 – Valgfag 2. studieår
Semester:	Høst
Kurskode:	MF425

Mål
Utvikle kunnskaper om, og ferdigheter i å anvende, grunnleggende prinsipper og teorier for merkevarebygging.

Undervisningsform
Plenumsforelesninger kombinert med norske caseoppgaver (i grupper a 2-3 studenter).

Evalueringsform
Obligatorisk oppmøte, samt to individuelle, skriftlige oppgaver (8-10 sider)

Emneoversikt
1. Introduksjon
- motivasjon: gevinster av merkevarebygging
- norske og internasjonale eksempler på sterke merkevarer
- grunnleggende begreper i merkevareteorier
- teoretisk overblikk
- gjennomgang av kursopplegget

2. Merkekjennskap
- betydningen av merkekjennskap
- ulike typer merkekjennskap
- måling av merkekjennskap
- utvikling av merkekjennskap

- norsk case-oppgave

3. Merkeassosiasjoner
- ulike typer merkeassosiasjoner
- egenskaper ved assosiasjonsnettverk
- måling av merkeassosiasjoner
- utvikling av merkeassosiasjoner
- norsk case-oppgave

4. Merkeposisjonering
- hvordan identifisere en optimal posisjon
- taktisk og strategisk posisjonering
- produktmerker versus bedriftsmerker (corporate brands)
- norsk case-oppgave

5. Ekstern kommunikasjon
- prinsipper for integrert kommunikasjon
- valg av merke-elementer
- rollefordeling i kommunikasjonsmiksen
- spenningen mellom fokusering og kreativitet
- testing/effektmåling
- norsk case-oppgave

6. Intern kommunikasjon
- utvikling av merkekultur
- etterlevelse av kjerneverdier
- måling av etterlevelse
- norsk case-oppgave

7. Merkeutvidelser og merkeallianser
- typer merkeutvidelser
- typer merkeallianser
- potensielle gevinster og fallgruber
- suksessfaktorer
- norsk case-oppgave
-

8. Merkerelasjoner og merketracking
- typer relasjoner
- gevinster av merkerelasjoner
- utvikling av relasjoner
- systemer for merketracking
- norsk case-oppgave

9. Oppsummering
- repetisjon av hovedmomenter
- stort case som integrerer tema fra hele kurset

Pensumlitteratur
Kevin L. Keller (2004): ”Strategic Brand Management”, New Jersey: Prentice Hall.

Artikkelsamling (10-12 artikler)

MULTIVARIATE STATISTISKE ANALYSER VED BRUK AV LISREL

Fagansvarlig:	Randi Hammervold
Foreleser:	Randi Hammervold, Ulf Olsson
Studiepoeng:	7,5 valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Kurskode:	MINT5040 A

Mål
I dagens næringsliv må ledere i økende grad måtte forholde seg til kvantitative data. Slike data kan være samlet for å belyse spesifikke problemstillinger, for eksempel ved hjelp av spørreundersøkelser eller bruk av ulike databaser (sekundærdata).

Formålet med dette kurset er å sette studentene i stand til å kunne foreslå, gjennomføre og forstå resultatene av moderne statstiske analyser som i økende grad benyttes både i næringsliv og forskning. Studentene skal få trening i å utføre og tolke multivariate statistiske analyser med bruk av programvaren LISREL.

Undervisningsform
Det vil bli 4-5 hovedbolker med forlesninger. I kurset vil det bli benyttet gjesteforelesere, og det blir viktig med oppmøte både på forelesninger og øvinger på datalabben. Det vil bli organisert øvingsopplegg etter hver bolk med forlesninger. To av øvingene vil bli obligatorisk. Antall og tidspunkt for innleveringene vil bli opplyst ved semesterstart. Innleveringene leveres individuelt eller maks 2 studenter sammen.

Evalueringsform:
Mappeevaluering:
To obligatoriske innleveringer som det gis karakter på. De teller ca 50 %. I tillegg kommer et individuelt "termpaper" mot slutten av kurset som teller ca 50 %. Termpaperet må bestås for å få karakter i faget

Emneoversikt
Introduksjon. Multivariat statistikk med LISREL.
Linear regresjonsanalyse med forutsetninger.
Faktoranalysen. Anvendelser.
- Eksplorativ faktoranalyse. Flere-faktor modeller. Faktorrotasjon.

Bekreftende faktoranalyse.
- Formulering av modell. Stidiagram. LISREL-notasjon.
- Estimering.
- Modell evaluering
- Respesifisering av modell.
- Anvedelser med LISREL.

Strukturmodeller
- Strukturmodeller med observerte variabler
- Strukturmodeller med uobserverbare / latente variabler.
- Estimering, modell evaluering og respesifisering av modeller.
- LISREL –notasjon.

Flergruppe analyse (multigroup analysis).

Strukturmodeller med ordinale variabler.
Flernivå analyse (multilevel analysis).

Forslag programvare:
SPSS, LISREL 8.50, 8.51, 8.52, 8.53, 8.54, 8.7 (student edition, to be downloaded from http://www.ssicentral.com/)

Pensumlitteratur:
1) Sharma Subhash. *Applied Multivariate Techniques*. Wiley (ch. 5, 6, 12,14)
2) Jøreskog, K.G and Dag Sørbom 1993. LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language SSI (ch. 1, 3, 4 and 5)
3) Selected articles and handouts

Støttelitteratur:
Hair, J. F.; et. al.: *Multivariate Data Analysis.* 5th ed. Prentice Hall, Inc. 1998.
Bollen K. A.: *Structural equations with latent variables.* John Wiley & sons.1989.

ORGANISASJON OG LEDELSE

Fagansvarlig	Tor Busch
Forelesere	Tor Busch, Stein Jonny Valstad, Grete Wennes
Studiepoeng	15
Semester	Høst
Kurskode	SOL 400

Mål
Utvikle en helhetlig forståelse av organisasjon og ledelse med vekt på å sette faget i sammenheng med strategiske prosesser. Det skal gis en grundig teoretisk innføring i de valgte tema samtidig som faget også skal gis en praktisk og problemorientert dimensjon. Faget skal være orientert mot både private og offentlige virksomheter.

Forkunnskaper
Det kreves ingen forkunnskaper utover de som stilles som krav for å søke opptak på masterstudiet i økonomi og administrasjon.

Undervisningsform
Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner. Obligatorisk innlevering av paper gjennom hele semesteret. Antall og tidspunkt for innlevering vil bli opplyst ved semesterstart.

Eksamensform
Mappeevaluering – dvs si at alle skriftlige arbeider som er levert inn i løpet av semesteret vil legges til grunn for den endelige karakteren.

Emneoversikt
Undervisningen vil organiseres rundt fem områder:

1. *Koalisjonssystemet*. Her vil det være fokus på strategi, makt, politiske prosesser, legitimitet og institusjonelle forhold
2. *Transformasjonsystemet*. Her vil det legges vekt på teknologi og strukturelle forhold

3. *Atferdssystemet*. Her vil det primært legges vekt på læringsteori og organisasjonskultur
4. *Ledelsesystemet*. Her vil det primært legges vekt på ledelsesfunksjonen.
5. *Endringsledelse*. Her vil det legges vekt på ulike endringsstrategier.

Pensumlitteratur

Borum, F. (1995) *Strategier for organisationsændring*. København, Handelshøjskolens Forlag.

Busch, T. (2000) Økonomistyring i offentlig sektor: Noen teoretiske og konseptuelle problemstillinger. *TØH-serien* 2000:11 (http://www.aoa.hist.no/~tor/forskning/okstyr.pdf)

Christensen, A. (red) (1997) *Den lærende organisasjons begreper og praksis*. Aalborg, Aalborg Universitetsforlag.

(a) Christensen, A.: Den organisatoriske lærings dynamikk – diskussion af betydende teoretiske elementer.
(b) Laursen, E.: Nye muligheter og gamle barrierer for organisatorisk læring.
(c) Nymark, S.: Læring, forandring og organisasjon – et kritiske perspektiv

Christensen, S. og Daugaard Jensen, P-E. (2001) *Kontroll i det stille*. København, Samfunnslitteratur.

Løwendahl, B.R. og Revang, Ø. (1999) *Knowledge workers and organizational design*. Forskningsrapport 2/1999, Bedriftsøkonomisk Institutt.

Mintzberg, H.: *Structures in five*. Englewood cliffs, NJ. Prentice Hall 1993 – kap. 1-6

Schultz; M. (1993) *Kultur i organisasjoner*. København, Handelshøjskolens Forlag. Kap. 1, 2, 4 og 7.

Røvik, K. A. (1998) *Moderne organisasjoner*. Bergen, Fagbokforlaget. Kap. 1-7, 14.

Kompendium

Bass, M.B. (1990) *Bass & Stodgdill's Handbook of Leadership*. New York, The Free Press. Kap. 13: Power and Leadership.

Bolman, L.G. & Deal, T.E.: *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse*. Oslo. Ad Notam 1998. Kap. 11: Organisasjoner som politiske arenaer og aktører.

Brunsson, N. (1989): *The organization of hypocrisy*. New York. Wiley. Kap. 1: Organizations and inconsistent norms.

Busch, T., Johnsen, E. og Vanebo, J.O. (1993). *Foretakets ledelse og økonomi*. Oslo, Tano Forlag. Kap. 3.1-3.4.3: Ledelse

Dawson, P. (2003). *Understanding organizational change*. London, Sage Publications. Kap. 2, 11-25.

Elkjær-Larsen, J.K. (2001). Styring gjennom prosesser. *Økonomistyring og Informatikk*. 17, 11- 29.

Groth, L. (1999). *Future organizational design: The scope for the IT-based enterprise*. Chichester, Wiley. Kap. 16: The new configurations.

Hatch, M.J. og Schultz, M. (2000) Scaling the tower of Babel: Relational differences between identity, image and culture in organizations. I Schultz, M., Hatch, M.J. og Holten Larsen, M. (red.) *The Expressive Organization – linking identity, reputation and the corporate brand,* 11-35. Oxford, Oxford University Press.

Håkansson, H. og Johanson, J. (1998) The network as a governance structure: Interfirm cooperation beyond markets and hierarchies. I Brunsson, N. Og Olsen, J.P. (red.) *Organizing Organizations*. Bergen, Fagbokforlaget.

Levitt, B. og March, J.G. (1988) Organizational Learning. *Annual Review Sociology*, 14, 319-340

Løwendahl, B.R. og Revang, Ø. (2000). On strategic assets in a post-industrial world: Matching customers and competences through organizational forms. *Global Focus*, 12, 4, 95-109.
Melander, P. (1996) *Økonomistyring i politisk styrede organisasjoner*. København, Jurist og økonomforbundets forlag. Kap. 6: Økonomistyringens dilemmaer og drivkrefter – fra økonomisk beslutningslogikk til politisk multicentreret kamparena.
Meyer, J.W. og Rowan, B.: Institutionalized organizations: Formal structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology, 83*, 340-363, 1977.
Nadler, D.A. og Tuschman, M.L: (1990). Beyond the charismatic leader: Leadership and organiszational change. *California Management Review*, 32, 2, 77-97.
Nonaka, I. og Takeuchi, H. (2001) Organizational knowledge creation. I Henry, J. (red) *Creative Management*. London, Sage Publications.
Nylehn, B. (1997) Noen paradokser i "fleksibilitet". *Norsk Statsvitenskaplig Tidsskrift*. 13, 1, 3-22.
Pfeffer, J. og Salancik, G.R. (1990) The design and management of externally controlled organizartions. I Pugh, D.S. (red.) *Organizational Theory – selected readings*. Harmondsworth, Middelsex, Penguin Books.
Ravn, J., Nygaard, C. og Kristensen, P.H. (2001) Strategen tegner kontrakter – agentteori. I Nygaard, C. (red.): *Strategizing – kontekstuell virksomhedsteori*. København, Samfunnslitteratur.
Røvik, K. A.: Identitetsutvikling i moderne organisasjoner. *Magma*, 1, 41-51, 1998.
Scott, S.G. og Lane, V.R. (2000) A stakeholder approach to organizational identity. *Academy of Management Review,* 25, 1, 43-62.
Stacey, R. (1995): The science of complexity: An alternative perspective for strategic change processes, *Strategic Management Journal*, 16, 477-495
Suchman, M.C. (1995) Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review.* 20, 3, 571–610.
Trice, H.M. og Beyer, J.M.: Changing organizational culture. I Shafritz, J.M. og Ott, J.S. (red.): *Classics of organizational theory*, New York. Harcourt Brace College Publishers, 1996.
Vanebo, J.O.: *Endringsledelse i offentlig sektor med vekt på økonomistyring*. Ph.D.serie 13.99, Det økonomiske fakultet, Handelshøjskolen i København, s. 320-340, 1999.
Volberda, H.W. (1996). Toward the flexible form: How to remain vital in hypercompetitive environments. *Organizational Science*. 4, 7, 359-374.
Weick, K. (1998): Improvisation as a mindset for organizational analysis. *Organization Science*, 9, 5
Yukl, G.A. (2002) *Leadership in Organizations*. Englewood Cliffs, NJ, Prentice Hall. Kap. 10: Leading change in organizations.

Anbefalt litteratur

Alveson, M. (2002). *Understanding organizational culture*. London: Sage
Beck Jørgensen, T. & Melander, P. (red): *Livet i offentlige organisasjoner*. København. Jurist og Økonomiforbundets Forlag 1992.
Brunsson, N.: *The organization of hypocrisy*. New York. Wiley 1989.
Christensen, S. og Kreiner, K.: *Prosjektledelse i løst koplede systemer. Ledelse og læring i en ufuldkommen værden*. København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1991
Legge, K.: *Human Resource Management. Rhetorics and Realities.* MacMillan Press, London 1995
Scott, W.R.: *Organizations: Rational, natural, and open systems*. Englewood Cliffs, NJ. Prentice hall 1992.

Scott, W.R.: *Institutions and organizations*. London. Sage 1995.

PROSJEKTLEDELSE

Fagansvarlig:	Espen Gressetvold
Foreleser:	Espen Gressetvold
Studiepoeng:	7,5 Valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Kurskode:	MINT5060 B

Mål
Stadig flere aktiviteter i bedrifter organiseres som prosjekter. Prosjekter kjennetegnes ofte av tydelige start- og sluttidspunkter, fastlagte økonomiske rammer og klare krav til resultater. Kurset skal gi innsikt i prosjektet som arbeidsform, herunder dets oppbygning, prosjektstyringsteknikker, kunnskapsutvikling og samarbeid mellom bedrifter.

Undervisningsform
Forelesninger, studentpresentasjoner.

Evalueringsform
Mappeevaluering:
Obligatorisk øvingsopplegg. Semesteroppgave(r) som teller 40% av totalkarakter. Individuell eksamen på 4 timer som teller ca 60% av totalkarakter.

Emneoversikt
Fremveksten av prosjekter.
Prosjekt som fenomen.
Ulike typer prosjekter.
Prosjektstyringsteknikker.
Prosjektutvelgelse.
Prosjektporteføljer.
Prosjekter og kunnskapsutvikling.
Prosjekter som ”temporære organisasjoner”.
Prosjekter og bedriftssamarbeid.

Pensumlitteratur
Meredith, J. R. & S. J. Mantel (2003): *Project Management: A Managerial Approach*, 5th edition, Hoboken, Wiley.

Gressetvold, E. (2005): *Prosjektledelse – Artikkelsamling høsten 2005*, TØH – Trondheim økonomiske høgskole.

SKATTER, FORETAKSSTRATEGI OG RESTRUKTURERING

Fagansvarlig:	Lars Fallan
Forelesere:	Lars Fallan og Torbjørn Trælnes
Studiepoeng:	15 - Fordypningsfag BA
Semester:	Høst
Kurskode:	BA410 A

Mål

Kurset har som mål å trene studentene i å strukturere og løse den type bedriftsøkonomiske problemer en økonom kan bli stilt overfor som rådgiver for foretak. Problemstillingene integrerer finansieringsteori, regnskapsanalyse og rettslære, spesielt skatterett og skatteplanlegging. Kurset skal videre gi kunnskaper om hvilke organisatoriske og personlige ressurser som fremmer adopsjon av skatteplanlegging i foretak (positivt), og gi kunnskaper om hvordan skattereglene bør påvirke foretakets beslutninger og atferden til kunder, ansatte, leverandører og konkurrenter (normativt).

Kurset tar sikte på å presentere en felles referanseramme for å analysere både regelmessige og mindre regelmessige transaksjoner. Det blir lagt vekt på å finne fram de prinsipielle og kritiske faktorene i bedriftsøkonomiske beslutninger i et transaksjonsperspektiv, og spesielt der transaksjonene bedømmes ut fra sine skatteøkonomiske virkninger for aktørene. Den bedriftsøkonomiske referanserammen trekker veksler på agentteoriens fokus på opportunisme, lojalitetskonflikter og asymmetrisk informasjon, og den blir anskueliggjort gjennom å vise virkningene for transaksjonspartene i en setting med norske skatteregler. Eksemplene på bedriftsøkonomisk planlegging er hovedsaklig knyttet til verdsetting av foretak, oppkjøpssituasjoner og generasjonsskifte, og med særlig vekt på skatteplanlegging.

Undervisningsform

Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner, presentasjoner og et «termpaper» knyttet til et case i verdsetting og restrukturering. Det er en forutsetning for å gå opp til eksamen at obligatoriske innleveringer er levert og godkjent i løpet av semesteret.

Evalueringsform

Mappeevaluering:
Evalueringen i faget er delt mellom et «termpaper» og en individuell skriftlig eksamen på 5 timer. «Termpaperet» kan skrives alene, eller sammen med en medstudent (maks. 2 studenter), og det blir evaluert med karakter som teller ca. 40 % av sluttkarakteren i faget. Den individuelle skriftlige eksamen teller de resterende ca. 60 % av sluttkarakteren i faget.
Hjelpemidler på eksamen**:** Lover uten kommentarer, skattelovsamling og godkjent kalkulator.

Emneoversikt

Skatteplanlegging generelt

- Skatteplanlegging og strategi; organisatoriske og personlige forutsetninger
- Skatteplanlegging i et transaksjonsperspektiv
- Kritiske elementer i skattesystemet; nøytralitet, symmetri og kontinuitet
- Ulik skattlegging av aktører: implisitte, eksplisitte og totale skatter. Skatteklientelleffekter
- Prinsipal-agent-modellen og transaksjonskostnadsteori som grunnlag for skattestrategier
- Ren skatteplanlegging: Grunnprinsipper for å utnytte skattekredittordninger
- Blandet skatteplanlegging: Grunnprinsipper for å utnytte asymmetriske ordninger ved transaksjoner mellom skattesubjekter

Verdsettelse og avkastningskrav
- Herunder skattemessige perspektiver

Restrukturering av virksomhet
- Herunder skattemessige perspektiver

Arv og generasjonsskifte
- Herunder skatte- og arveavgiftsmessige perspektiver

Måling av lønnsomhet
Due diligence
Finansiell strategi og analyse

Pensumlitteratur

Benninga, Simon Z. og Oded H. Sarig: *Corporate Finance. A Valuation Approach.* McGraw-Hill 1997

Fallan, Lars: *Skatteplanlegging. Økonomisk teori møter skattejussen.* Gyldendal Akademisk 2002 (2. opplag)

Gjesdal, Frøystein og Thore Johnsen: *Kravsetting, lønnsomhetsmåling og verdivurdering.* Cappelen Akademisk forlag 1999

Diverse supplerende artikler. Plan blir gitt ved semesterstart.

Anbefalt støttelitteratur

Boye, K. & Meyer, C.B. (red.): *Fusjoner og oppkjøp*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag 1998

Copeland, Koller & Murrin: *Valuation, Measuring and Managing the Value of Companies.* 2nd ed. New York: Wiley, 1994.

Dahl, G.A., Hansen,T., Hoff, R. & Kinserdal, A. (red.): *Verdsettelse i teori og praksis*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag 1997

Fallan, Lars: *Innføring i skatterett*. 23 utg. Oslo: Gyldendal Akademisk 2005.

Fallan, Lars: *Studiebok til Innføring i skatterett. Oppgaver og løsninger*. 10 utg. Oslo: Gyldendal Akademisk 2005.

STRATEGI

Fagansvarlig	Arve Pettersen
Forelesere	Arve Pettersen, gjesteforelesere
Studiepoeng	15 – Fordypningsfag SOL
Semester	Vår
Kurskode	SOL410 A

Mål

Fagets mål er å gi oversikt over og innsikt i ulike strategiske problemstillinger bedrifter står ovenfor i ulike bransjer og næringer. Primærmålet er å gi støtte for systematiske analyser i praksis ved bruk av ulike teoriperspektiv fra fagområdet strategisk ledelse. Videre er det et mål å gi studentene innsikt i hvordan strategier iverksettes med spesielt fokus på etablering av målesystemer og ledelse av endringsprosesser.

Undervisningsform

Forelesninger, gruppearbeid, plenumsdiskusjoner og artikkelpresentasjoner.
Det kreves 80% oppmøte på forelesningene for å kunne gå opp til eksamen.

Evalueringsform

Mappeevaluering:

Obligatorisk innlevering av 2 teoretiske essays som teller ca. 50% av totalkarakteren.
5-timers individuell skriftlig eksamen som teller ca. 50% av totalkarakteren.
Hjelpemidler på eksamen: Ingen.

Emneoversikt
- Teoretiske utviklingsperspektiver på strategi som fagdisiplin
- Strategiprosesser- ulike perspektiver
- Konkurrent- og omgivelsesanalyse
- Scenariotenkning
- Intern-analyse og ressursbasert teori
- Generiske konkurransestrategier / diversifisering
- Interorganisatoriske relasjoner
- Balansert målstyring
- Strategiimplementering
- Nettverksteori
- Spillteori

Pensumlitteratur
Johnson G. & Scholes, K. *Exploring Corporate Strategy*, 6 utgave, Prentice Hall, 2002, utvalgte deler
Whittington, R. *Hva er strategi ? – og spiller den noen rolle ?,* Abstrakt Forlag, 2002, kap1,2,4,5,7
Volbera, H.E & Elfring T. Ed. *Rethinking Strategy*, Sage, 2001, kap 1-4, 9-16, 21
Artikkelsamling
Ytterligere pensum oppgis ved semesterstart, og det tas forbehold om endringer.

UTVIKLINGSLEDELSE OG PLANLAGT ENDRING

Fagansvarlig	Eirik J. Irgens
Forelesere	Eirik J. Irgens
Studiepoeng	7,5 – Valgfag 3. semester MSc
Semester	Høst
Kurskode	MINT 5080 A

Mål
Fagets mål er å bedre deltakernes forutsetninger for å kunne fungere som reflekterte utviklingsagenter i så vel offentlige som private organisasjoner. Det innebærer en innsikt i planlagt organisasjonsendring, motstand mot forandring, konstruktiv kommunikasjon, samt analyse av dynamikk i organisasjoner

Undervisningsform
Undervisningen vil være en blanding av forelesninger, plenumsdrøfting og arbeid i grupper og med case. Trening i konstruktiv kommunikasjon vil skje med utgangspunkt i case og her-og-nå situasjoner, og paper skal presenteres for klassen. Det innebærer at deltakelse i seminarene er en forutsetning for å kunne skape et læringsmiljø. Undervisningen organiseres i form av fem heldags seminarer. 80% deltakelse er obligatorisk.

Evalueringsform
Mappeevaluering:

Innlevering av ett paper som teller ca 40% av totalkarakteren. Paperet skal presenteres for klassen. Man kan samarbeide to og to om paperet.
Individuell skriftlig eksamen på 4 timer som teller ca 60% av totalkarakteren.
Hjelpemidler: Ingen

Emneoversikt

- Hovedlinjer i teorier om planlagt organisatorisk endring
- Betydningen av organisasjonskultur og organisasjonsideologi for læring og planlagt endring
- Analyse av dynamikk i organisasjoner
- Action Theory, organisatoriske forsvarsrutiner og konstruktiv kommunikasjon

Pensum

Pensum består av litteraturpensum samt temaer som tas opp i undervisningen. Den endelige litteraturlisten fastsettes ved semesterstart. Hensikten med ressurslisten er å indikere hva som kan være relevant litteratur for faget:

Alterhaug, Bjørn m.fl. (2002) Improvisare necesse est, I: Skretting, Kathrine (red.), *Forskning på tvers: tverrfaglige forskningsprosjekter ved NTNU,* s. s.65-80. Trondheim: Tapir akademisk forlag

Argyris, C. (1990) *Bryt forsvarsrutinene. Hvordan lette organisasjonslæring.* Oslo: Universitetsforlaget/Prentice Hall International, s. 25-35

Argyris, C. (2004) Reasons and Rationalizations: The Limits to Organizational Knowledge. Oxford: Oxford University Press (utdrag)

Argyris, C. and Schön, D. A. (1996) *Organizational Learning II.* Reading, MA: Addison Wesley, s. 111-121

Borum F. (1997) *Strategier for organisasjonsendring,* København: Handelshøjskolens forlag, s. 113-126

Brown, J.S., and Duguid, P. (2000) *The social life of information.Boston.* Harvard Business School Press. (utdrag)

Busch, T.; Johnsen, E.; og Vanebo, J.O. (1999): *Endringsledelse i det offenlige.* Oslo: Tano

Christensen, S. og Kreiner, K. (1996) *Projektledelse i løst koblede systemer. Ledelse og læring i en ufuldkommen verden.* København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag (utdrag)

Cummings, T.G., og Worley, C.G.: *Organization Development and change.* West Publishing Company (utdrag)

Czarniawskaia, Barbara (2003), 'Forbidden Knowledge – Organizational theory in times of transition', i *Management Learning,* Vol 34 (3): 353-365 [Alt.: Czarniawska, Barbara (2002) Förbjuden kunskap: Varför tystas forskningsresultaten i undervisningen? I: Vanebo, Jan Ole og Nylehn, Børre (eds.) *Organisasjonsfaget. Innhold og formidling. Rapport fra Lillehammerkonferansen* 2001, 5-15.]

De Geus, A.P. (1988) Planning as learning. *Harvard Business Review,* Mars-April, s. 70-74

Ebeltoft, A. (1993) Et postmodernistisk syn på organisasjon. *NOS-bulletin,* Nr.1-mars, s.4-10

Fløistad, G. (1987) Etikk og helhetstenkning i næringslivet', *Norsk Harvard,* 2/87, s.4-8.

Grennes C. E (1999): Kommunikasjon i organisasjoner. Innføring i kommunikasjonsteori og kommunikasjonsteknikker. Abstrakt forlag. Kapitel 9: Barrierer mot effektiv kommunikasjon, s. 123 -137

Gundersen, B.H.; og Hillestad, T. (2001) Fra hierarki til selvstyrte team – erfaring fra en radikal omorganisering. *Magma,* nr. 1, 69-81

Hamlin, B. og Davies, G. (2001) Managers, trainers and developers as change agents. I: Hamlin, Keep og Ash: *Organizational change and development.* Prentice Hall, s. 39-60
Hellesøy, O.H.(1990) Stress og mestring ved omstrukturering i arbeidslivet. *Norsk bedriftshelsetjeneste*, 11, s. 171-183
Irgens, E.J. (2000) *Den dynamiske organisasjon.* Oslo, Abstakt Forlag (utdrag)
Jackson N & Carter P (2002) *Organisationsbeetende i nytt perspektiv*, Liber Ekonomi, Malmö [Alt.: (2000) *Rethinking organizational behavior,* Financial Times/ Prentice Hall, Pearson Education, Harlow]
Jacobsen, D.I. (1998) Motstand mot forandring, eller: 10 gode grunner til at du ikke klarer å endre en organisasjon. *Magma,* s. 9-13
Kile, S.M.(1980) *Organisasjonsutvikling som virkemiddel.* Notat, NIPA-seminar 20.-21. mars 1980
Kotter, J.P.: Leading change: Why transformation efforts fail (1995) *Harvard Business Review,* March-April 1995, s. 59-67
Mintzberg, H.: (1984) Den velsittende organisation: Pasform eller modekonfektion? I Enderud, H., og Roed-Thorsen, H. (red): *Artikler til organisationsteori*. (Bind. 1). Samfunnslitteratur, København, s.22-54
Morgan, Gareth (1998), *Organisasjonsbilder: innføring i organisasjonsteori.* Oslo: Universitetsforlaget Kap. 8, s. 255-306
Nielsen K. S, Haslebo Gitte (1997): *Konsultation i organisationer. Hvordan mennesker skaber ny mening.* Psykologisk forlag: Kapitel 5.1, 5.2. og 5.3: Den lineære og cirkulære forståelsesform. (s. 103 – 110)
Personal (2000): *Pyramidene rives og teamene overtar,* s. 18-22
Pfeffer, J. og R. Sutten (1999): *The knowledge Doing-Gap.* Harvard Business School Press
Putnam, L.L. (1983), "The Interpretive Perspective: An Alternative to Functionalism," in L. L. Putnam and M. E. Pacanowsky (Eds.), *Communication and Organizations: An Interpretive Approach*, Beverley Hills, CA: Sage Publications (utdrag)
Rennemo, Øystein (2002), *'Hvorfor det sosiomaterielt relasjonelle kartet kan være til hjelp i organisasjoner preget av forandring og kompleksitet – eksemplifisert ved hjelp av et case fra Volvo'*, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Arbeidsnotat nr. 135
Revang, Ø., og Sørensen, B.Aa.(1995) Ledelse og management i norsk sammenheng - historiske betraktninger og fremtidige utfordringer. *BETA,* 2/95 s. 31-43
Schaffer, Robert H. (1992), 'Successful change programs begin with result', i *Harvard Business Review,* Januar-Februar 1992 (10 s.)
Schön, D. (2001) *Den reflekterende praktiker. Hvordan professionelle tænker, når de arbejder* Århus: Forlaget Klim (s. 51-68)
Senge, Peter M.(1999) *Den femte disiplin : kunsten å utvikle den lærende organisasjon.* Oslo: Egmont (utdrag)
Sørensen og Vidal (1999) *Strategi og planlegging som læreprosess.* København: Copenhagen Business School Press (utdrag)
Tronsmo, P. (1998) 'Myten om menneskers og organisasjoners iboende motstand mot forandring', *Magma* 1-98, s.26-34

ØKONOMISTYRING

Fagansvarlig:	Inger Johanne Pettersen
Foreleser:	Inger Johanne Pettersen, Kari Nyland, gjesteforeleser
Studiepoeng:	7,5 – Valg fordypningsfag BA i 1.semester og valgfag 3. semester MSc
Semester:	Høst
Kurskode*:*	BA430

Mål
Kurset tar sikte på å utvikle en helhetlig forståelse for begrepet økonomistyring. Siktemålet er å bidra til erfaring i å definere og løse bedriftsøkonomiske problemstillinger. Kurset skal stimulere til å generere løsningsalternativ ved hjelp av relevant teori, metode, empiri og presentasjon gjennom følgende delmål:
Utvikle deltakernes kunnskaper om teorier, modeller og teknikker for strategisk økonomistyring
Utvikle ferdigheter i bruk av styringsverktøy i løsning av bedriftsøkonomiske problemstillinger
Øke forståelse for økonomistyring gjennom cases, praktiske øvelser og bedriftspresentasjoner.

Undervisningsform
Timeplanen fastlegges i detaljprogrammet som deles ut ved kursstart. Det tas sikte på et intensivt program med 5 samlinger à to dager med 3 timer samt et seminar. Undervisningen vil bli gitt i form av forelesninger, seminar, casegjennomgang, studentpresentasjoner, gjesteforelesning**.**

Evalueringsform
Vurdering av kurset gjøres på grunnlag av:
- Innlevering av ett større case- gruppearbeid (maks 2 studenter): Bestått/ ikke bestått.
- Termpaper (max 15 sider, 1,5 linjeavstand og 12 pkt) som teller ca 50 % av sluttkarakter
- Individuell skriftlig eksamen, 4 timer som teller ca 50 % av sluttkarakter

Emneoversikt
Kurset har følgende hovedtema:
1. Alternative perspektiver på økonomistyring: Det institusjonelle perspektiv, kontraktsperspektivet og markedsløsninger samt betingelsesteori.
2. Økonomistyring og atferdsimplikasjoner. Dette innebærer kunnskap om styring og kontekst, prestasjonsmåling og ulike tilnærminger til styringsutfordringene.
3. Styringsverktøy i teori og praksis. Her diskuteres den såkalte "relevance lost"-litteraturen som kritiserer de mer tradisjonelle styringssystemer i bedrifter. Fokus rettes derfor mot strategiske styringsverktøy som aktivitetsbaserte modeller og balanserte styringsstrategier.

Pensumlitteratur
Artiklene samles i kompendium. Det tas forbehold om endringer i litteraturlisten. Relevant litteratur er følgende:

Del 1:
Meyer, J. and Rowan, B., 1977, "Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony*". American Journal of Sociology*, Vol. 83, No.2: 340 - 363.
DiMaggio, P.J. and Powell, W.W., 1983, "The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields". *American Sociological Review,* vol.48(2), pp. 147 – 160
Sahlin-Andersson, K., 2001, "National, International and Transnational Constructions of New Public Management". In Christensen. T. and P. Laegreid (eds.) *New Public Management*. Ashgate. Pp. 43 – 72.
Røvik, K, A, 2002, "The Secrets of the Winners: Management Ideas that Flow". In Sahlin-Andersson, K. and Engwall, L. (eds.) *The expansion of Management Knowledge*. Stanford University Press. Pp. 113 – 144.

Williamson, O.E., 1988, "Corporate finance and corporate governance". *The Journal of Finance*, XLIII,3; 567-590.
Otley, D.,1980, "The Contingency Theory of Management Accounting: Achievement and Prognosis". *Accounting, Organisations & Society*, Vol. 5, No 4, 413-428.

Del 2

Otley, D., Broadbent, J. and Berry, A., 1995, "Research in Management Control: An overview of its development". In Wilson, M.S. (eds.),1997. *Management Accounting Control*, Volume II , Asgate-Dartmouth Publs, 31-44.
Berry, A.J, Broadbent,J. and Otley, D., 1995, "The domain of organizational control". I Berry, A.J, Broadbent, J. and Otley, D. (eds.). *Management control – theories, issues and practices*. London, MacMillan, 3-16.
Langfield-Smith, K., 1995, "Organizational culture and control". I Berry, A.J, Broadbent, J. and Otley, D. (eds.*) Management control – theories, issues and practices*. London, MacMillan, 179-202.
Ouchi, W.G., 1980, "Markets, Bureaucracies and Clans.". *Administrative Science Quarterly*, Vol 25, 129-140.
March, J. and Sutton, R.I.,1999, "Organizational Performance as dependent variable". In The *Pursuit of Organizational Intelligence.* Blackwell Publ. Inc., 325-337.
Miller, P., 1994, "Accounting as social and institutional practice: an introduction". In Hopwood, a. and Miller, P. *Accounting as social and institutional Practice.* Cambridge University Press, 1-39.

Del 3

Cooper, R. and Kaplan, R.S., 1988, "Measure costs right: Make the right decision", *Harvard Business Review*, sept - okt, 96-103.
Cooper, R. and Kaplan, R.S., 1999, *The Design of Cost Management Systems, Text, Cases and readings*. Prentice Hall, N.J*,* Kap. 4 og 5.
Kaplan, R and Norton, D., 1996, "Using the Balanced Scorecard as Stategic Management System", *Harvard Business Review*, Jan-Febr, 75-85.
Nørreklit, H., 2000, "The balance on the balanced scorecard-a critical analysis of some of its assumptions". *Management Accounting Research*, 11, 65-88.
Kaplan, R.S. and Atkinson, A.A., 1998, *Advanced Management accounting,* Prentice-Hall Inc., New Jersey, Kap. 2 og 3
Pettersen, I.J. og Bjørnenak, T. 2003, *Helse i hver krone?,* Cappelen, Oslo, s. 134 – 145.
Zimmerman, J.L., 1979, "The Costs and Benefits of Cost Allocations." The Accounting Review, Vol LIV no 3, 504-521.

SKRIFTLIGE AVHANDLINGER

BACHELOROPPGAVE

AF3000 –15 studiepoeng	
Retningsansvarlig:	Markedsføring – Trond Stiklestad Organisasjon og ledelse – Kjell Banken Sport management – Harry Arne Solberg

Mål
Bacheloroppgaven skal være et selvstendig arbeid under veiledning, og dokumentere studentenes evne til å anvende tilegnet kunnskap og fordype seg innen et valgt fagområde. Arbeidet med oppgaven skal også gi studentene trening og erfaring i samarbeid på tvers av faglige, menneskelige og sosiale egenskaper. Emnet som studentene velger skal ligge innenfor spesialiseringsretningens fagområde. Studentene skal definere en problemstilling og med utgangspunkt i denne, gjennomføre en utredning der det legges stor vekt på metodiske kunnskaper og ferdigheter. Dette arbeidet kan eksempelvis være knyttet opp mot en bedrift/organisasjon som trenger bistand til utredningsarbeid av en slik art.

Evalueringsform
Oppgaven evalueres med karakterer.

Retningslinjer
Forutsetningen for å skrive semesteroppgave er at man er registrert som 3. års student på én av spesialiseringsretningene ved avdelingen i det studieåret semesteroppgaven skrives. Man må også ha bestått samtlige obligatoriske kurs de to første årene i bedriftsøkonomi, samfunnsøkonomi og matematikk/ statistikk samt gjennomført de obligatoriske retningsfagene i 5. semester. I tillegg må studenten ha gjennomført det obligatoriske metodekurset (ME310/MET3001) eller tilsvarende.

Markedsføring: Det er egne retningslinjer for skriving av bacheloroppgaver på spesialiseringsretningen markedsføring. Her settes gruppene sammen av faglærerne (4-6 personer). Alle gruppene skal utvikle en egen problemstilling innenfor en ramme definert av samarbeidsbedriften i prosjektet. Oppstart av bacheloroppgaven vil bli primo september. Innlevering av oppgaven og presentasjon for samarbeidsbedrift vil bli ultimo april. Nærmere retningslinjer ved studiestart. Se også kursbeskrivelsen for faget MRK3010 Integrert markedsføring.

Organisasjon og ledelse/ Sport management: Bacheloroppgaven skal normalt skrives i gruppe på 3-5 studenter, som studentene vanligvis selv setter sammen. Innen 20. januar skal gruppen levere problemstilling til godkjenning på eget skjema i administrasjonen. Når problemstillingen er godkjent, vil gruppen få tildelt veileder. Det gis inntil 6 timer veiledning på hver oppgave. Innlevering skjer i 3 eksemplar til administrasjonen innen 3. mai kl.12.00, med forside i tråd med forslaget som ligger på avdelingens biblioteksider. På forsiden skal tittel oppgis både på norsk og engelsk. Navn på veileder og medlemmene i gruppen skal også stå på forsiden. Studentene er selv ansvarlig for kopiering av oppgavene.

SEMESTEROPPGAVE

AF3010 – 7,5 studiepoeng	
Retningsansvarlig:	Finansiell styring - Jan Warø Økonomisk styring - Knut Eriksen Samfunnsøkonomi - Jan Tore Solstad

Mål
Semesteroppgaven skal være et selvstendig arbeid under veiledning, og dokumentere studentenes evne til å anvende tilegnet kunnskap og fordype seg innen et valgt fagområde. Arbeidet med oppgaven skal også gi studentene trening og erfaring i samarbeid på tvers av faglige, menneskelige og sosiale egenskaper. Emnet som studentene velger, skal ligge innenfor spesialiseringsretningens fagområde. Studentene skal definere en problemstilling og med utgangspunkt i denne, gjennomføre en utredning der det legges vekt på metodiske kunnskaper og ferdigheter. Dette arbeidet kan eksempelvis være knyttet opp mot en bedrift/organisasjon som trenger bistand til utredningsarbeid av en slik art.

Evalueringsform
Oppgaven evalueres med karakterer.

Retningslinjer
Forutsetningen for å skrive semesteroppgave er at man er registrert som 3. års student på én av spesialiseringsretningene ved avdelingen i det studieåret semesteroppgaven skrives. Man må også ha bestått samtlige obligatoriske kurs de to første årene i bedriftsøkonomi, samfunnsøkonomi og matematikk/ statistikk samt gjennomført de obligatoriske retningsfagene i 5. semester. I tillegg må studenten ha gjennomført det obligatoriske metodekurset (ME310/MET3001) eller tilsvarende.

Semesteroppgaven skal normalt skrives i gruppe på 3-4 studenter, som studentene vanligvis selv setter sammen.

Innen 20. januar skal gruppen levere problemstilling til godkjenning på eget skjema i administrasjonen. Når problemstillingen er godkjent, vil gruppen få tildelt veileder. Det gis inntil 4 timer veiledning på hver oppgave.

Innlevering skjer i 3 eksemplar til administrasjonen innen 3. mai kl.12.00, med forside i tråd med forslaget som ligger på avdelingens biblioteksider. På forsiden skal tittel oppgis både på norsk og engelsk. Navn på veileder og medlemmene i gruppen skal også stå på forsiden. Studentene er selv ansvarlig for kopiering av oppgavene.

MASTERAVHANDLING

Fagansvarlig:	Oppnevnt veileder
Studiepoeng:	30
Semester:	Vår – 4. semester MSc
Kurskode:	AF500 A

Mål
Masteravhandlingen skal være et selvstendig arbeid under veiledning. Gjennom avhandlingen skal studentene demonstrere evner til å beskrive, analysere og bearbeide problemstillingene sine. Avhandlingen skal tilfredsstille krav til relevans. Det betyr at den må framskaffe ny kunnskap som er rettet mot bestemte mål eller anvendelser.
Avhandlingen skal være studentenes svenneprøve. Den skal vise at studentene har de metodiske kunnskapene som skal til for å analysere problemstillingene sine.

Retningslinjer
Formelt starter arbeidet med masteravhandlingen med den foreløpig prosjektskissen som skal leveres ved slutten av 2. semester. Se egen beskrivelse som fåes hos administrasjonen eller programansvarlig. Denne danner grunnlaget for tildeling av veileder. Studentene skal bearbeide prosjektskissen i løpet av 3. semester og den skal endelig godkjennes av veileder innen utløpet av oktober.
Når det gjelder masteravhandlingen gjelder følgende:

1. Masteravhandlingen skrives alene eller sammen med en medstudent (det vil si maks. 2 studenter).
2. Det blir inngått en avtale mellom student(er) og veileder om framdrift og veiledning. Dette skjer etter at den endelige prosjektskissen er godkjent.
3. Omfanget av masteravhandlingen er avhengig av om den blir skrevet på individuell basis eller to studenter sammen. For individuelle avhandlinger skal omfanget være om lag 90 sider, mens avhandlinger som blir skrevet av to studenter sammen skal være om lag 120 sider. Det forutsettes 12 punkt skrift og 1,5 i linjeavstand.
4. Avhandlingen skal inneholde et abstract/sammendrag på engelsk på 1 A4-side. Denne skal legges inn etter forordet i masteravhandlingen. Sammendraget skal gi en kortfattet informasjon om problemstilling, teorianvendelse, metodebruk og hovedresultater.

Evaluering
Masteravhandlingen blir evaluert av veileder og ekstern sensor. Det blir gitt karakterer.

Frist for levering
Innleveringsfrist er fredag 19. mai kl.12.00.

EKSAMENSPLAN

1. studieår Bachelorstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
BØA1001	Bedritsøkonomi med driftsregnskap	10	01.12.2005
BØA1002	Finansregnskap	10	05.05.2006
MET1001	Matematikk	7,5	13.12.2005
MET1002	Statistikk	7,5	11.05.2006
MRK1001	Markedsføring	7,5	23.05.2006
ORG1001	Organisasjon	10	06.12.2005
SMØ1001	Mikroøkonomi	7,5	19.05.2006

2.studieår Bachelorstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
BØA2001	Finansielle emner	10	12.12.2005
BØA2002	Regnskapsorganisasjon	5	01.12.2005
JUR2001	Rettslære	7,5	02.05.2006
ORG2001	Arbeidspsykologi	5	02.12.2005
ORG2002	Foretaksstrategi	7,5	08.05.2006
SMØ2001	Makroøkonomi	7,5	05.12.2005

3.studieår Bachelorstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
AF3000	Bacheloroppgave	15	03.05.2006
AF3010	Semesteroppgave	7,5	03.05.2006
BØA3010	Foretaksfinans	7,5	02.12.2005
BØA3020	Integrert budsjettering og økonomisk styring	7,5	12.05.2006
BØA3025	Personlig økonomi	7,5	09.05.2006
BØA3030	Økonomi og profesjonell lagidrett	7,5	14.10.2005
IDR1007	Idrett og samfunn	7,5	12.12.2005
INT3001	Etikk	7,5	15.05.2006
INT3010	Innovasjon og teknologiledelse	7,5	22.05.2006
MET3001	Samfunnsvitenskapelig metode	7,5	10.10.2005
MRK3010	Integrert markedsføring	15	11.02.2006
MRK3015	Forbrukeradferd	7,5	12.12.2005
MRK3020	Sport og markedsføring	7,5	18.05.2006
ORG3010	Personaladministrasjon I	7,5	09.12.2005
ORG3015	Personaladministrasjon II	7,5	09.05.2006
ORG3020	Modernisering av offentlig sektor	7,5	14.12.2005
ORG3025	Endringsledelse	7,5	19.05.2006
SMØ3010	Sports Economics	7,5	06.12.2005
SMØ3015	Penger, kreditt og valuta	7,5	12.12.2005
SMØ3020	Anvendt mikroøkonomi	7,5	20.12.2005
SØK1003	Innføring i makroøkonomisk analyse	15	02.06.2006
SØK2001	Offentlig økonomi og offentlig politikk	15	16.12.2005
SØK2500	Bacheloroppgave i samfunnsøkonomi	7,5	03.05.2006

3. studieår Revisjonsstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
BØA3035	Regnskap og budsjett i offentlig sektor	5	08.05.2006
BØA3040	Regnskapsteori og konsernregnskap	7,5	20.12.2005
BØA3045	Skatterett revisjon	20	05.12.2005
BØA3045	Skatterett revisjon	20	23.05.2006
JUR3001	Rettslære revisjon	15	13.12.2005
JUR3001	Rettslære revisjon	15	16.05.2006
REV3015	Revisjon	20	16.12.2005

REV3015	Revisjon	20	10.05.2006
REV3025	Årsregnskap revisjon	15	09.12.2005
REV3025	Årsregnskap revisjon	15	03.05.2006

2. & 3.år Valgfag Bachelorstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
BØA2010	Skatterett	15	04.05.2006
BØA2020	Beslutningsproblemer	7,5	24.05.2006
BØA2032	Årsregnskapet	7,5	16.05.2006
BØA3030	Økonomi og profesjonell lagidrett	7,5	14.10.2005
BØA3040	Regnskapsteori og konsernregnskap	7,5	20.12.2005
DAT2010	Informatikk - database	7,5	26.05.2006
Fransk 1	Fransk I		
Fransk II	Fransk II	15	
INT2010	Logistikk	7,5	10.05.2006
INT2015	Prosjektledelse	15	Høst
MET2010	Anvendt statistikk	7,5	07.12.2005
MRK2010	Markedskommunikasjon	7,5	19.12.2005
MRK2015	Industrial Relationships	7,5	13.12.2005
MRK2020	International Business	7,5	10.12.2005
MRK3020	Sport og markedsføring	7,5	18.05.2006
ORG2010	Leadership Cooperations and Communication	7,5	16.12.2005
ORG2015	Praktisk organisasjonskunnskap for studenttillitsvalgte		Høst/Vår
ORG3010	Personaladministrasjon I	7,5	09.12.2005
ORG3015	Personaladministrasjon II	7,5	09.05.2006
ORG3020	Modernisering av offentlig sektor	7,5	14.12.2005
SMØ2010	International Economics	7,5	08.12.2005
SMØ2015	Institutions and environmental economics	7,5	02.12.2005
SMØ3010	Sports Economics	7,5	06.12.2005
SMØ3020	Anvendt mikroøkonomi	7,5	15.12.2005
SØK1103	Samfunnsøkonomi og prosjektvurdering	7,5	Vår
SØK2005	Finansmarkeder	7,5	05.06.2006
SØK2003	Internasjonal økonomi	15	26.05.2006

1.studieår Masterstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
BA400	Finansieringsteori	7,5	07.12.2005
BA410	Skatter, foretaksstrategi og restrukturering	15	01.12.2005
BA421	Beslutningsanalyse og selskapsfinansiering	7,5	02.05.2006
BA430	Økonomistyring	7,5	05.12.2005
BA440	Kapitalmarkeder og usikkerhet	7,5	05.05.2006
BF400	Bedriftsøkonomiens teoretiske fundament	7,5	14.12.2005
BF410	Kvantitativ og kvalitativ metode	15	09.05.2006
MF410	Logistikkledelse	7,5	08.12.2005
MF415	Markedskommunikasjon	7,5	02.05.2006
MF420	Markedsorientering og frobrukerforståelse	15	03.04.2006
MF430	Bedriftsrelasjoner og industrielle nettverk	7,5	02.12.2005
SOL400	Organisasjon og ledelse	15	Høst
SOL410	Strategi	15	02.05.2006
SOL420	Lederskapsteorier	7,5	Høst

2 .studieår Masterstudiet

Kode	Navn	Sp	Dato
FIN3001	Makroøkonomi og finansmarkeder	7,5	09.12.2005
FIN3002	Empirisk finans	15	17.12.2005

MF425	Merkevareledelse	7,5	Høst
MINT5000	Industriell organisasjon og strategi	15	Høst
MINT5010	Kunnskapsledelse	15	06.12.2005
MINT5020	Endringsprossesser i komplekse organisasjoner	7,5	Ut:31.10.05 Inn 03.11.05
MINT5030	Dynamisk og balansert målstyring	7,5	Høst
MINT5040	Multivariat statistiske analyser ved bruk av LISREL	7,5	Høst
MINT5060	Prosjektledelse	7,5	16.12.2005
MINT5080	Utviklingsledelse og planlagt endring	7,5	12.12.2005
AF500	Masteravhandling	30	20.05.2006

Deltidsstudier

Kode	Navn	Sp	Dato
BØ840	Finansiering	6	24.05.2006
BØ912	Årsregnskap	15	16.05.2006
BØ922	Skatterett	15	04.05.2006
BØA 8001	Innføring i BØ og regnskap	7,5	01.12.2005
BØA 8002	Driftsregnskap og budsjettering	7,5	03.05.2005
DA 830	IKT	6	14.12.2005
MA810	Markedsføring	6	08.12.2005
OR820	Personaladministrasjon	6	15.05.2006
ORG 8001	Organisasjon	7,5	06.12.2005
SMØ 8001	Makroøkonomi	7,5	11.05.2006

EKSAMENER SOM GÅR FOR SISTE GANG

Kode	**Navn**	**sp**	**Dato**
AF300	Bacheloroppgave	12	Vår
BØ120	Driftsregnskap og budsjettering	6	01.12.2005
BØ210	Beslutningsproblemer	6	24.05.2006
BØ215	Investeringsanalyse	6	12.12.2005
BØ240	Skatterett	12	04.05.2006
BØ250	Regnskapsorganisasjon	6	01.12.2005
BØ260	Fotballøkonomi	6	14.10.2005
BØ310	Finansinvesteringer og personlig økonomi	6	09.05.2006
BØ311	Portefølje- og kapitalmarkedsteori	6	02.12.2005
BØ330	Skatterett revisjon	18	23.05.2006
BØ335	Regnskapsteori	6	01.05.2006
BØ810	Innføring i bed.øk.	6	01.12.2005
BØ820	Finansregnskap med analyse	6	12.12.2005
BØ830	Driftsregnskap	6	03.05.2006
DA210	Informatikk - database	6	26.05.2006
IN232	Innovasjon og teknologiledelse	6	22.05.2006
IN240	Etikk	6	15.05.2006
IN312	Integrert budsjettering og økonomisk styring	6	12.05.2006
IN340	Logistikk	6	10.05.2006
JU210	Rettslære	12	02.05.2006
JU310	Rettslære revisjon	18	16.05.2006
MA244	Markedskommunikasjon	6	19.12.2005
MA261	Industrial Relationships	6	13.12.2005
MA310	Integrert markedsføring	12	11.02.2006

MA322	International Business	6	10.12.2005
MA340	Sport og markedsføring	6	18.05.2006
ME220	Anvendt statistikk	6	07.12.2005
ME310	Samfunnsvitenskapelig metode	6	10.10.2005
ME810	Statistikk	6	11.05.2006
MF401	Culture and Ethics in Multinational Organizations	7,5	01.12.2005
OR215	Foretaksstrategi	6	08.05.2006
OR220	Personaladministrasjon I	6	09.12.2005
OR225	Modernisering av offentlig sektor	6	14.12.2005
OR315	Endringsledelse	6	19.05.2006
OR320	Personaladministrasjon II	6	09.05.2006
OR330	Leadership Cooperations and Communication	6	16.12.2005
OR410	Praktisk organisasjonskunnskap for studenttillitsvalgte	6	Høst/Vår
OR810	Organisasjon	6	08.05.2006
RE315	Revisjonsteori og metode	15	10.05.2006
RE325	Årsregnskap og revisjon	15	03.05.2006
RE335	Offentlig regnskap og revisjon	12	29.05.2006
SØ211	Velferdsøkonomi	6	15.05.2006
SØ215	Makroøkonomi	6	05.12.2005
SØ323	Penger, kreditt og valuta	12	12.12.2005
SØ325	Anvendt mikroøkonomi	6	15.12.2006
SØ334	International Economics	6	08.12.2005
SØ340	Sports Economics	6	06.12.2005
SØ345	The Economics of Natural Resources and Institutions	6	02.12.2005
SØ810	Makroøkonomi	6	05.12.2005
BØ330	Skatterett revisjon	18	05.12.2005
JU310	Rettslære revisjon	18	13.12.2005
RE315	Revisjonsteori og metode	15	16.12.2005
RE325	Årsregnskap og revisjon	15	09.12.2005
RE335	Offentlig regnskap og revisjon	12	01.12.2005

FAGLIG OVERLAPPING - Bachelorstudiene.

På grunn av innføring av ny studiemodell fra og med 2004 vil det bli faglig overlapping mellom fag i ny og gammel studiemodell. Dersom du har karakter i et fag med nesten tilsvarende faglig innhold vil du få reduksjon i studiepoeng i det faget som du har dårligst karakter i. Reduksjonen i antall studiepoeng vil være avhengig av hvor mye overlapp det er mellom gammelt og nytt fag.

Nedenfor finner du en oversikt over faglig overlapp mellom fagene i gammel og ny studiemodell for bachelorstudiet i økonomi og administrasjon.
Lista er sortert etter kode for nytt fag i ny studiemodell

Ny studiemodell:	**Sp**	**Gammel studiemodell:**	**Sp**	**Reduksjon/faglig overlapping i sp**
AF3000 Bacheloroppgave	15	AF300 Bacheloroppgave	12	12
AF3010 Semesteroppgave	7,5	AF300 Bacheloroppgave	12	7,5
BØA1001 Bedriftsøkonomi og driftsregnskap	10	BØ120 Driftsregnskap og budsjettering	6	3
		BØ125 Innføring i bedriftsøkonomi og regnskap	12	6
BØA1002 Finansregnskap	10	BØ125 Innføring i bedriftsøkonomi og regnskap	12	4
		BØ118 Finansregnskap med analyse	6	6
BØA2001 Finansielle emner	10	BØ215 Investeringsanalyse	6	6
		BØ120 Driftsregnskap og budsjettering	6	3
BØA2002 Regnskapsorganisasjon	5	BØ250 Regnskapsorganisasjon	6	5
BØA2010 Innføring i skatterett	15	BØ240 Skatterett	12	12
BØA2020 Beslutningsproblemer	7,5	BØ210 Beslutningsproblemer	6	6
BØA2032 Årsregnskapet	7,5	BØ232 Årsregnskapet	6	6
BØA3010 Foretaksfinans	7,5	BØ311 Porteføljе- og kapitalmarkedsteori	6	6
BØA3020 Integrert budsjettering og økonomisk styring	7,5	IN312 Integrert budsjettering og økonomisk styring	6	6
BØA3025 Personlig økonomi	7,5	BØ310 Finansinvesteringer og personlig økonomi	6	6
BØA3030 Økonomi og profesjonell lagidrett	7,5	BØ260 Fotballøkonomi	6	6
BØA3035 Regnskap og budsjett i offentlig sektor	5	RE335 Offentlig regnskap og revisjon	12	5

BØA3040 Regnskapsteori og konsern	7,5	BØ335 Regnskapsteori	6	6
BØA3045 Skatterett revisjon	20	BØ330 Skatterett revisjon	18	18
DAT2010 Informatikk – database	7,5	DA210 Informatikk - database	6	6
INT2010 Logistikk	7,5	IN340 Logistikk	6	6
INT3001 Etikk	7,5	IN240 Etikk	6	6
INT3010 Innovasjon og teknologiledelse	7,5	IN232 Innovasjon og teknologiledelse	6	6
JUR2001 Rettslære	7,5	JU210 Rettslære	12	7,5
JUR3001 Rettslære revisjon	15	JU310 Rettslære revisjon	18	15
MET1001 Matematikk	7,5	ME110 Matematikk	6	6
MET1002 Statistikk	7,5	ME120 Statistikk	6	6
MET2010 Anvendt statistikk	7,5	ME220 Anvendt statistikk	6	6
MET3001 Samfunnsvitenskapelig metode	7,5	ME310 Samfunnsvitenskapelig metode	6	6
MRK1001 Markedsføring	7,5	MA110 Markedsføring	6	6
MRK2010 Markedskommunikasjon	7,5	MA244 Markedskommunikasjon	6	6
MRK2015 Industrial Relationships	7,5	MA261 Industrial Relationships eller MA260 Industrielle relasjoner	6	6
MRK2020 International Business	7,5	MA322 International Business	6	6
MRK3010 Integrert markedsføring	15	MA310 Integrert markedsføring	12	12
MRK3015 Forbrukeradferd	7,5	MA242 Forbrukeradferd og forbrukerkultur	6	6
MRK3020 Sport og markedsføring	7,5	MA340 Sport og markedsføring	6	6
ORG1001 Organisasjon og ledelse	10	OR130 Organisasjon og ledelse	12	10
ORG2002 Foretaksstrategi	7,5	OR215 Foretaksstrategi	6	6
ORG2010 Leadership Cooperations and Communication	7,5	OR330 Leadership Cooperations and Communication	6	6
ORG2015 Praktisk organisasjonskunnskap for studenttillitsvalgte	7,5	OR410 Praktisk organisasjonskunnskap for studenttillitsvalgte	6	6
ORG3010 Personaladministrasjon I	7,5	OR220 Personaladministrasjon I	6	6

ORG3015 Personaladministrasjon II	7,5	OR320 Personaladministrasjon II	6	6
ORG3020 Modernisering av offentlig sektor	7,5	OR225 Modernisering av offentlig sektor	6	6
ORG3025 Endringsledelse	7,5	OR315 Endringsledelse	6	6
REV3015 Revisjon	20	RE315 Revisjonsteori og metode	15	15
REV3025 Årsregnskap revisjon	15	RE325 Årsregnskap og revisjon	15	15
SMØ1001 Mikroøkonomi	7,5	SØ115 Mikroøkonomi	6	6
SMØ2001 Makroøkonomi	7,5	SØ215 Makroøkonomi	6	6
SMØ2010 International Economics	7,5	SØ334 International Economics	6	6
SMØ2015 Institutions and environmental economics	7,5	SØ345 The Economics of Natural Resources and Institutions	6	6
SMØ3010 Sports Economics	7,5	SØ340 Sports Economics	6	6
SMØ3015 Penger, kreditt og valuta	7,5	SØ323 Penger, kreditt og valuta	12	7,5
SMØ3020 Anvendt mikroøkonomi	7,5	SØ325 Anvendt mikroøkonomi	6	6

LOVER OG FORSKRIFTER

UTDRAG FRA LOV 12. MAI 1995 NR. 22 OM UNIVERSITETER OG HØGSKOLER

Kapittel 9. Opptak som student. Rett til å gå opp til eksamen. Bortvisning og utestenging

§ 37. *Krav for opptak til høgre utdanning*

1. Det generelle grunnlag for opptak som student (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og timefordeling som departementet fastsetter. Departementet kan fastsette at også annen høvelig utdanning eller kombinasjon av utdanning og yrkespraksis skal være generelt opptaksgrunnlag. Institusjonen skal vurdere om søkere har kvalifikasjoner likeverdig med de fastsatte krav for opptak.
2. Institusjonene kan gi søkere som er 25 år eller eldre i opptaksåret, opptak til enkeltstudier dersom de på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium. Departementet kan gi nærmere regler om dokumentasjon, saksbehandling og eventuell samordning.
3. Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak fra bestemmelsen om generell studiekompetanse for søkere under 25 år.
4. Departementet kan, etter innstilling fra styret, unnta enkelte studier eller fag fra kravene til generell studiekompetanse.
5. Departementet kan, etter innstilling fra styret, fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.
6. Styret kan fastsette særlige faglige minstekrav ved opptak til høgre grads studier.
7. Den som er tatt opp som student ved en institusjon under loven, har adgang til åpne studier ved de øvrige, så fremt opptakskravet er generell studiekompetanse og søkeren ikke er tatt opp med hjemmel i nr. 2, 3 eller 4.

Endret ved lover 15 des 2000 nr. 99 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1685), 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 38. *Studentopptaket*

1. Det skal være eget opptak til høgre grads studier.
2. Departementet kan gi bestemmelser om nasjonal samordning, herunder klagebehandling, av opptakene.
3. Dersom en institusjon oppdager at en søker har levert falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, kan andre institusjoner under denne lov informeres. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 39. *Opptaksregulering*

1. Når kapasitetshensyn eller ressurshensyn krever det kan styret selv regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det, innenfor de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.
2. Departementet kan fastsette adgangsregulering når det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

3. Departementet gir forskrift om rangering av søkerne.

Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 48, 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 40. *Rett til å gå opp til eksamen*

1. Den som oppfyller kravene til opptak (jf. § 37) og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også studenter som ikke er opptatt ved faget eller studiet.
2. Oppmelding etter denne paragraf kan nektes dersom kandidaten ikke har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis.
3. Styret gir nærmere regler om adgangen til å gå opp til eksamen uten å være opptatt som student, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for slik eksamen.
4. Styret kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter til vedkommende studium, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen. Studenter som følger utdanningsplan skal ikke betale slikt vederlag. Departementet kan gi forskrift.

Endret ved lover 15 des 2000 nr. 99 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1685), 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 41. *Studenters taushetsplikt*

En student som i studiesammenheng får kjennskap om noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livsområde. Institusjonen skal utarbeide taushetsplikterklæring som må underskrives av de studenter dette er aktuelt for.

§ 42. *Bortvisning. Utestenging*

1. En student som tross skriftlig advarsel fra styret gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, kan etter vedtak av styret selv bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år. Hvis en student etter skriftlig advarsel fra styret fortsatt ikke respekterer slik bortvisning, kan styret selv utestenge ham eller henne fra studiet inntil ett år.
2. En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmelig opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret selv utestenges fra studiet i inntil 3 år. Institusjonen skal informere Sosial- og helsedirektoratet om utestenging etter dette alternativ når det gjelder studenter som følger utdanninger som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd.
3. En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 54 nr. 1 eller 2, kan ved vedtak av styret selv eller styrets klagenemnd, jf § 24 nr. 1, utestenges fra institusjonen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

4. Vedtak om bortvisning eller utestenging treffes med minst to tredelers flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, er klageinstans.
5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestenging er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter nr. 1 er gitt. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 64 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1199), 21 des 2000 nr. 127 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638), 13 des 2002 nr. 78 (i kraft 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1600).

§ 42a. *Utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring grunnet straffbare forhold*

1. I studier der studenter kommer i kontakt med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger fram politiattest ved opptak til studiet.
2. Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep, grove voldsforbrytelser eller straffbare forhold vedrørende besittelse og bruk eller omsetning av narkotiske stoffer eller medikamenter.

   Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.
3. Den som er dømt for forhold som innebærer at hun eller han må anses som uskikket til å delta i arbeid med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning hvor slik deltakelse må anses som uforsvarlig på grunn av den kontakt studenten får med disse i denne forbindelse.
4. Den som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som omtalt i nr. 2, jf. nr. 8, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, hvis dette er nødvendig av hensyn til sikkerhet eller behandlingsmiljø for pasienter, klienter, barn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med i denne forbindelse.
5. En nasjonal nemnd oppnevnt av departementet avgjør, etter uttalelse fra styret, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Forvaltningsloven § 42 gjelder tilsvarende. Nemnda skal ha fem medlemmer. Lederen skal oppfylle kravene til lagdommer, og to av medlemmene skal oppnevnes etter forslag fra studentenes organisasjoner.
6. Departementet er klageinstans for nemndas vedtak.
7. § 42 nr. 5 gjelder tilsvarende.
8. Kongen gir forskrifter om hvilke studier som skal omfattes av nr. 1, om hvilke straffbare forhold som kan føre til utestenging, og om saksbehandlingen.

Tilføyd ved lov 19 juni 1997 nr. 84, endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 42b. *Utestenging etter skikkethetsvurdering*

1. Kongen kan fastsette at i enkelte utdanninger skal institusjonen vurdere om den enkelte student er skikket for yrket. Skikkethetsvurdering skal foregå gjennom hele studiet.

2. Vitnemål for fullført utdanning forutsetter at studenten er vurdert som skikket for yrket.
3. Styret selv kan etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd vedta at en student ikke er skikket for yrket. Student som ikke er skikket for yrket, kan utestenges fra studiet.
4. Vedtak om at en student ikke er skikket og om utestenging, treffes med minst to tredels flertall. Vedtak kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet er klageinstans.
5. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak er reist i skikkethetsnemnda. Utgiftene ved dette dekkes av institusjonen.
6. Reglene i § 43 gjelder tilsvarende.
7. Departementet gir forskrift om skikkethetsvurdering i de enkelte utdanninger.

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 43. *Domstolsprøving av vedtak om bortvisning eller utestenging*

1. Studentene kan bringe vedtak om bortvisning eller utestenging inn for prøving ved tingretten i den rettskrets institusjonens administrasjon har sitt sete. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger.
2. Forliksmegling foretas ikke. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet, herunder også honorar til saksøkers advokat.
3. Retten prøver alle sider av vedtaket.

Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (i kraft 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

Kapittel 10. Læringsmiljø. Grader. Eksamen

Overskriften endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 44. *Læringsmiljø*

1. Styret har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.
2. Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for:
   a. at lokaler, adkomstveier, trapper m.v. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
   b. at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet.
   c. at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.
   d. at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.
   e. at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
   f. at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.
   g. at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.

h. at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.

i. at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

Departementet kan fastsette forskrift.

3. Ved institusjonen skal det være et læringsmiljøutvalg som skal bidra til at bestemmelsene i nr. 1 og 2 blir gjennomført. Utvalget skal delta i planleggingen av tiltak vedrørende læringsmiljø, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår studentenes sikkerhet og velferd. Styret kan tillegge utvalget også andre oppgaver. Læringsmiljøutvalget skal holdes orientert om klager som institusjonen mottar fra studenter vedrørende læringsmiljøet. Læringsmiljøutvalget kan gi uttalelser om disse forholdene. Læringsmiljøutvalget skal gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak som Arbeidstilsynet treffer.

   Læringsmiljøutvalget rapporterer direkte til styret, og skal hvert år avgi rapport om institusjonens arbeid med læringsmiljø. Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter hver i utvalget. Utvalget velger hvert år leder vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter.

4. Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne systemer for kvalitetssikring etter § 2 nr. 8.

5. Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.

6. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i nr. 2 overholdes. Arbeidsmiljølovens kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler m.v. gjelder tilsvarende så langt det passer. Departementet kan fastsette forskrift.

Endret ved lover 15 des 2000 nr. 99 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1685), 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638), 27 juni 2003 nr. 70 (i kraft 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 775).

§ 44a. *Undervisning*

1. Studieåret er normalt 10 måneder. Styret fastsetter undervisningsterminene. Et fullt studieår er normert til 60 studiepoeng.

2. Forelesninger er offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.

3. Styret kan bestemme at andre enn fagets studenter skal få delta i kurs og øvelser når det er ledig kapasitet.

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 44b. *Utdanningsplan*

I løpet av første semester skal institusjonen og studenter som blir tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, inngå en utdanningsplan. Utdanningsplanen skal inneholde bestemmelser om institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten, og studentens forpliktelser overfor institusjonen og medstudenter. Departementet kan gi forskrift om innhold i utdanningsplan.

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 45. *Grader og yrkesutdanninger. Titler*

1. Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til. Departementet kan fastsette forskrift om krav til høgre grad og om omfang av selvstendig arbeid i høgre grad.
2. En institusjon som har rett til å gi doktorgrad, kan på de samme fagområder tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats, eller fremragende arbeid til gavn for vitenskapen eller kunsten.
3. Kongen kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som titler som er beskyttet etter nr. 1 eller nr. 2, eller som på en misvisende måte er egnet til å forveksles med disse.
4. Den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel, alene eller som del av en annen tittel, uten å ha rett til dette etter nr. 1 eller nr. 2, eller i strid med bestemmelse gitt i medhold av nr. 3, straffes med bøter.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 46. *Fag, emner og emnegrupper. Rammeplan. Studieplan*

1. Universiteter bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for en grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1.
2. Vitenskapelige høgskoler, statlige høgskoler og kunsthøgskoler bestemmer selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad bestemmer de selv hvilke fag, emner og emnegrupper institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 45 nr. 1. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad fastsetter departementet slike bestemmelser.
3. Departementet kan fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad.
4. Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.
5. Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.
6. Myndighet gitt i § 46 nr. 1-2 kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring, jf § 2 nr. 8.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 47. *Godskriving av grad, yrkesutdanning, fag eller emne fra institusjon under denne lov*

Grad, yrkesutdanning, fag, emne eller emnegruppe fra en institusjon som går inn under denne lov, skal godskrives studenten ved de andre institusjonene med samme antall studiepoeng. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 48. *Godkjenning av grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov*

1. Den som har grad eller utdanning fra utenlandsk eller norsk institusjon som ikke går inn under denne lov, kan søke organ for akkreditering og evaluering om å få utdanningen generelt godkjent som jevngod med grad, del av grad eller utdanning som gis ved institusjonene med hjemmel i §§ 45 og 46. Departementet kan gi forskrift om godkjenning og klageadgang, jf § 13 nr. 4.
2. Det tilligger den enkelte institusjon under denne lov å avgjøre søknader om godkjenning som faglig jevngod med grad, del av grad eller utdanning institusjonen gir. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke tittel som er fastsatt for den grad eller yrkesutdanning som det er jevnført med.
3. Eksamen eller grad som er godkjent etter lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler § 9, skal godskrives studenten ved institusjoner under denne lov med samme antall studiepoeng.
4. I særlige tilfeller kan godkjenning gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638), 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 jan 2003 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 49. *Fritak for eksamen eller prøve*

Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved samme eller annen institusjon. Det kan også gis slikt fritak på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre saker om fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne praksis.

Endret ved lov 15 des 2000 nr. 99 (i kraft 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1685).

§ 50. *Eksamen og sensur*

1. Styret skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.
2. Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer, hvorav minst en ekstern, ved bedømmelse av kandidatenes selvstendige arbeid i høgre grad.
3. Den muntlige del av eksamener og prøver skal være offentlig med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen eller prøven tilsier noe annet. Styret kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen i det enkelte tilfelle etter ønske fra vedkommende eksamenskandidat, når tungtveiende hensyn taler for det.
4. Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkelteksamener og kan i midlertidig forskrift etter nr. 7 fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker. Styret selv kan i forskrift etter nr. 7 fastsette lengre frist for avhandlinger og tilsvarende større skriftlige arbeider.
5. Ved ny sensurering etter § 51 nr. 2 og § 52 nr. 4 benyttes minst to nye sensorer, hvorav

minst en ekstern. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve, og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

6. Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.
7. Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver, herunder vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt og for adgang til ny praksisperiode, og bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. For utdanninger med nasjonale rammeplaner fastsatt etter § 46 nr. 4 må forskriften ta utgangspunkt i de eventuelle generelle bestemmelser om eksamen og sensur som gis i rammeplanen. Styret kan delegere til avdeling eller grunnenhet å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.
8. Departementet kan fastsette alternative vurderingsformer til eksamen ved kunstutdanninger når faglige hensyn tilsier det.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 84, 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638), 20 juni 2003 nr. 45 (i kraft 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 51. *Klage over formelle feil ved eksamen*

1. Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller av styrets klagenemnd på vegne av styret.
2. Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 52.
3. Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.
4. Finner styret eller styrets klagenemnd at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 52. *Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting*

1. Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse framsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse framsettes innen én uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.
2. Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.

3. Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelig for studentene etter at karakterer er fastsatt.
4. En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegivning, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal framsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal framsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.
5. Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når prøven ikke er bestått.
6. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 53. *Vitnemål*

1. Institusjonen utferdiger vitnemål om fullført utdanning. Samtidig skal det utferdiges Diploma Supplement.
2. Den som ikke har avsluttet utdanning skal på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.
3. For en kandidat som går opp til eksamen etter § 40 nr. 1 annet punktum skal det angis på vitnemål eller karakterutskrift dersom kandidatens kunnskaper og ferdigheter er prøvet på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.
4. Institusjonen skal tildele autorisasjon for helsepersonell, i forbindelse med utstedelse av vitnemål, i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt i medhold av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

§ 54. *Annullering av eksamen eller prøve*

1. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf § 24 nr. 1, kan annullere eksamen eller prøve, eller godkjenning av kurs, hvis studenten
   a) ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
   b) forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket eller forsøkt å fuske ved avleggelsen av, eller forut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.
2. Styret selv eller styrets klagenemnd, jf § 24 nr. 1, kan annullere godskriving eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.
3. Vedtak om annullering etter nr. 1 eller nr. 2 kan påklages til departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette.
4. Adgangen til annullering foreldes ikke.

5. Etter avgjørelse om annullering pliktes eventuelt vitnemål eller karakterutskrift tilbakelevert institusjonen. Blir ikke vitnemålet eller karakterutskriften tilbakelevert institusjonen i rett tid, kan denne kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdelseslovens kap. 13.
6. Hvis vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøving, skal institusjonen gi melding om annulleringen til vedkommende myndighet.
7. Andre institusjoner under denne lov kan informeres om annullering av eksamen eller prøve. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner m.v.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 62 (i kraft 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638).

FORSKRIFT

NÆRMERE REGLER FOR EVALUERING

Fastsatt av avdelingsstyret for Avdeling for økonomisk-administrativ utdanning ved Høgskolen i Sør-Trøndelag 11. juni 2003 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr 22 om universiteter og høgskoler, § 50 nr 6, med endringer av 28. april 1999 samt "Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag fastsatt av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag 18. september 2002.

1. Evalueringsformer (jfr. F. § 2)

Evalueringsformen beskriver på hvilket grunnlag karakterfastsetting (sensur) skjer, mens eksamensformen beskriver hvordan kandidaten fremstiller dette grunnlaget.

Det enkelte fags evalueringsform kunngjøres i fagets kursbeskrivelse i studiehåndboka, følgende evalueringsformer benyttes ved avdelingen:

Skriftlig evaluering
Sensur av kandidat skjer gjennom vurdering av skriftlig innlevering(er) / besvarelse(r).

Muntlig evaluering
Sensur av kandidat skjer gjennom vurdering av muntlig eksaminasjon(er) / presentasjon(er).

Mappe evaluering
Sensur av kandidat skjer gjennom totalvurdering av alle bilag i kandidatens mappe.

2. Eksamensformer (jfr. F. § 2)

Evalueringsformen kan ha følgende eksamensform:

Skriftlig individuell eksamen
Skriftlig individuell / gruppe hjemmeeksamen
Skriftlig individuell / gruppe arbeid
Muntlig individuell eksamen
Muntlig individuell eller gruppe besvarelse / presentasjon / samtale

3. Adgang til evaluering (jfr. F. § 5)

For å kunne bli evaluert i et fag, må kandidaten være registrert som student/privatist, og oppmeldt til faget ved avdelingen innen gjeldende frister, og fylle eventuelle krav gitt i samsvar med § 5 i forskriften.

Studenter som er tatt opp til definerte studier må betale semesteravgiften hvert semester/år for å opprettholde sin studentstatus.

Studenter som er tatt opp til Bachelorstudiene ved avdelingen må ha oppnådd minst 97,5 studiepoeng (sp) innen 15. juli før de kan begynne på spesialiseringsretningene i 3. studieår. Av de 97,5 sp må 75 sp være fra de obligatoriske fagene i 1. og 2. studieår. Krav til forkunnskaper i de enkelte fag fremgår av fagbeskrivelsene i studiehåndboka. Studenter som kan dokumentere gyldig fravær ved vårens eksamen/evaluering (2. studieår), eller har særskilte grunner for å avvike fra dette kravet, kan etter søknad innen 15. juli gis dispensasjon fra dette kravet og begynne på bachelorstudiets 3. år.

4. Tidspunkt for evaluering(jfr. F. § 4)

Tidspunkt for evaluering blir kunngjort i studiehåndboka og/eller i fagets fremdriftsplan.
Avsluttende skriftlig individuell eksamen avvikles normalt ved slutten av det semesteret undervisningen i faget avsluttes.
Bestemmelsen om eksamensform og tidsfrister ved mappeevaluering vil fremgå av det enkelte fags fremdriftsplan som utleveres ved forelesningsstart.

5. Påmelding til evaluering (jfr. F. § 6)
Påmelding til avsluttende evaluering skjer via høgskolens web-baserte oppmeldingsmodul (studentweb). Påmelding til ny/utsatt evaluering skjer på eget skjema. Studentene er selv ansvarlig for å melde seg opp til evaluering.

Fristen for påmelding til avsluttende evaluering er 15. september for fag som undervises på høsten og 15. februar for fag som undervises på våren.
Oppmelding til ny/utsatt evaluering er 15. februar og 1. juli.

6. Særordninger ved evaluering (jfr. F. § 8)

Kandidater som har behov for spesielle ordninger under eller i forbindelse med evaluering, må innen oppmeldingsfristen, henholdsvis 15. september, 15. februar og 1. juli, levere skriftlig søknad om dette.
Dersom behovet for slike tiltak inntreffer etter oppmeldingsfristen til evaluering, må kandidaten uten ugrunnet opphold ta kontakt med administrasjonen.

Søknaden om spesiell tilrettelegging av evaluering må være begrunnet, og dokumentert med legeattest e.l.

7. Fritak for fag (jfr. F. § 12)

Dersom man fra en annen høgskole eller universitet har avlagt eksamen/prøver som tilsvarer fag ved avdelingen, kan det søkes om fritak for disse fagene.

Det gis ikke vitnemål til kandidater som har fritak for mer enn 50% av et studium.

8. Trekk fra evaluering (jfr. F. §7)

Dersom en student ønsker å trekke seg fra evalueringen, må dette skje senest to uker før eksamensdato, innleveringsfrist for skriftlige arbeider eller to uker før siste bilag til mappen.

9. Ny/utsatt evaluering (jfr. F. § 2)

For kandidater som til avsluttende evaluering har gyldig fravær eller som har strøket til evaluering, blir det holdt ny/utsatt evaluering på følgende tidspunkt:

- i fag som har avsluttende evaluering i høstsemesteret holdes det ny/utsatt evaluering umiddelbart etter de ordinære eksamener i vårsemesteret
- i fag som har ordinær eksamen i vårsemesteret holdes det ny/utsatt evaluering før studiestart i august.

Dersom evalueringsformen for ny/utsatt evaluering avviker fra avsluttende evaluering kunngjøres dette 3 uker etter påmeldingsfristen.

"Regler for kandidater som skal ta individuell skriftlig eksamen og hjemmeeksamen" vil bli endret for eksamen fra og med desember 2005. Reglementet vil bli å finne på høgskolens hjemmeside www.hist.no

REGLER FOR KANDIDATER SOM SKAL TA INDIVIDUELL SKRIFTLIG EKSAMEN OG HJEMMEEKSAMEN
Fastsatt av Avdelingsstyret 16. oktober 2002 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høgskoler, revidert 01.07.02 samt "Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag" fastsatt av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag 18. september 2002.

1. Eksamensavviklingen i eksamenslokalet ledes av eksamensinspektører. Eksamenskandidatene plikter å rette seg etter eksamensinspektørenes instruksjoner. Dersom eksamenskandidatene bryter med disse reglene eller ikke retter seg etter de pålegg eksamensinspektørene gir, vil eksamenskandidaten i alvorlige tilfeller bli bortvist fra eksamenslokalet.

2. Eksamenskandidatene må ha inntatt sine plasser senest 10 min. før eksamen starter. Eksamen starter vanligvis kl. 09.00.

3. Ingen eksamenskandidat må bytte plass etter at oppgaven er kunngjort og heller ikke forlate plassen uten tillatelse før besvarelsen er levert. Den som forlater rommet uten å levere besvarelsen etter at oppgaven er kunngjort, regnes for ikke å ha bestått eksamen. Ingen må forlate eksamenslokalet før 1 - en - time etter eksamensstart (med unntak av sykdom o.l.)

4. Oppgavene kan bare besvares på det selvkopierende papiret som er utlevert i eksamenslokalet samme dag. Annet papir enn det som er utlevert, må ikke benyttes. Eksamenskandidatens navn må ikke føres på noe svarark. Svararkene skal nummereres.

5. Det blir også utlevert to omslagsark som svararkene skal legges inn i. Omslagsarket må ikke brukes til innføring av besvarelsen. På omslagsarket skal eksamenskandidaten skrive sitt kandidatnummer, dato og antall innleverte svarark (og antall på eventuelle vedlegg).

   Eksamenskandidaten splitter svararkene i original og kopi og legger disse i hvert sitt omslagsark.

6. Besvarelsen skal føres inn slik at den blir lett leselig. Det må bare brukes svart eller blå kulepenn som gir godt gjennomslag på kopien. Det er tillatt å bruke andre farger til å tegne figurer og diagrammer.

   Feil rettes med en enkel overstrykning. Det er ikke tillatt å bruke korrekturlakk. Eksamenskandidaten er selv ansvarlig for at både original og kopier er leselige.

7. Eksamenstiden og tillatte hjelpemidler er påført oppgaven.

8. Studentens kandidatnummer tildeles av inspektørene for hver dag. Eksamenskandidaten må for hver eksamen kvittere for mottatt eksamensnummer, og i den forbindelse vise frem gyldig legitimasjon.

9. Det må være stille i eksamensrommene, og det må ikke forekomme noen kontakt mellom eksamenskandidatene. Dersom en eksamenskandidat ønsker noe, må vedkommende gi tegn for å tilkalle en eksamensinspektør.

10. Bøker som det er tillatt å ta med til eksamen, f.eks. lovsamling, må ikke inneholde andre notater enn de som det er gjort uttrykkelig oppmerksom på er tillatt. Tillatte innarbeidelser i lovtekster er: understrekninger, henvisninger til andre tillatte hjelpemidler i form av nøytrale henvisninger (F. jfr. jamfør, se, mots. motsatt etc.) Det er også tillatt å notere at lover eller paragrafer er opphevet. Det er ikke tillatt å lime inn ny tekst i lovsamlinger.

11. Hvis en eksamenskandidat er i besittelse av hjelpemidler som det ikke er tillatt å ha med, blir det betraktet som fusk eller forsøk på fusk.

12. Kandidater som under eksamen forlater eksamenslokalet i følge med en eksamensinspektør, må ikke ha noen kontakt med andre kandidater.

13. Når en eksamenskandidat anser seg som ferdig og ønsker å levere sin besvarelse, gis det tegn til eksamensinspektøren, som sammen med eksamenskandidaten kontrollerer antall ark. Eksamenskandidaten blir sittende på sin plass inntil inspektøren gir beskjed om at lokalet kan forlates.

14. Kladdeark skal normalt ikke følge med en besvarelse. Hvis spesielle forhold (sykdom eller annen rimelig grunn til forsinkelse) har hindret en kandidat i å bli ferdig med å føre inn sin besvarelse, kan kladd unntaksvis legges ved. Sensor avgjør om det skal tas hensyn til kladden ved sensurering.
   Navn må ikke forekomme på kladdeark som blir innlevert som besvarelse.

15. Blir en eksamenskandidat syk under eksamen slik at det kan virke inn på arbeidet, må vedkommende straks melde fra til eksamensinspektøren som uten opphold skal varsle studieadministrasjonen.

16. Ved hjemmeeksamen gjelder følgende:
Utlevering av hjemmeeksamen skjer mellom kl.12.00-15.00 utleveringsdagen i administrasjonen ved avdelingen.
Hjemmeeksamen leveres inn i to eksemplarer før kl. 12.00 innleveringsdagen.
Besvarelsen skal leveres i omslagsark som merkes med kandidatnummer, dato og antall innleverte svarark (og antall på eventuelle vedlegg).

NÆRMERE REGLER FOR BEHANDLING AV KLAGER PÅ EKSAMEN

Fastsatt av Avdelingsstyret 16. oktober 2002 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høgskoler, revidert 01.07.02 samt "Forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag" fastsatt av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag 18. september 2002.

1. Klagegrunnlag (jfr. F. § 15)

Klage kan framsettes på to grunnlag - klage over formelle feil ved eksamen og klage over eksamenskarakter. Dette er omtalt i Lov om universiteter og høgskoler §§ 51 - 52.

2. Klage over formelle feil ved eksamen (jfr. F. § 15 nr. 1 og 3)

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur, framsettes overfor den avdeling som har ansvaret for eksamen. Klagen behandles av Høgskolestyrets klagenemnd på vegne av Høgskolestyret, jfr. lovens § 51 nr. 1. Klagefrist: 3 uker etter at eksamenskandidaten er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen.

3. Klage over eksamenskarakter (jfr. F. § 15 nr. 1 og 2)

Bedømmelse av muntlig eksamen, prosessvurdering, vurdering av praksisopplæring og andre vurderingsformer som ikke kan etterprøves kan ikke påklages.

3.1 Begrunnelse

Eksamenskandidatene har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av egne eksamensprestasjoner. Anmodning fra eksamenskandidaten om begrunnelse for karaktersettingen skal være skriftlig og på eget skjema som fås i avdelingens administrasjon. Begrunnelsen for sensuren gis av en av sensorene. Den gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg. Begrunnelsen skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at karakterer er fastsatt.

3.2 Klagens form og innhold

Klage på sensurvedtaket skal være skriftlig. Klagefrist: 3 uker etter at eksamenskandidaten er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen.

3.3 Behandlingsprosedyre

Ny sensur utføres av to sensorer (hvorav minst 1 ekstern), som ikke har vært med på opprinnelig sensur. Dette er en ny bedømmelse på fritt grunnlag. Eventuell endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren. Avgjørelsen er endelig.

REGLER FOR BRUK AV KALKULATOR UNDER EKSAMEN

Under eksamen ved HiST, avdeling for økonomisk-administrativ utdanning, hvor kalkulator er tillatt hjelpemiddel gjelder følgende regler:

1. Kalkulator skal utgjøre en enkelt gjenstand, og ha lommeformat. Den skal ikke kunne tilkobles eksternt utstyr eller kunne kommunisere med andre dataenheter.

2. Kalkulatoren skal ha tomt minne ved oppmøte til eksamen.

3. Kalkulatoren skal ikke kunne lagre tekst.

4. Kalkulatoren skal ikke ha annet utlesningsutstyr enn display.

5. Kalkulatoren tillates ikke koblet til strøm-nett.

6. Kalkulatoren skal ikke støye.

Avdelingen har utarbeidet en liste over til enhver tid godkjente kalkulatorer.

Overtredelse av ovenstående regler betraktes som fusk under eksamen.

FORSKRIFT OM BACHELORGRAD VED HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

Vedtatt av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag 18. september 2002 med hjemmel lov om universiteter og høgskoler § 46 nr. 1.

§ 1 Virkeområde

Forskriften omhandler krav til bachelorgraden ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

§ 2 Definisjoner

Studiepoeng er et mål på studiebelastning normert til at 60 studiepoeng tilsvarer ett studieårs arbeidsinnsats.

Emne er den minste studiepoenggivende enhet som kan inngå i et fag, en emnegruppe, et studieprogram eller en grad.

Fag er en samling av beslektede emner som er samlet under én felles fagbetegnelse.

Emnegruppe er en kombinasjon av emner fra ett eller flere fag/fagområder som gjennom fag- eller studieplan er definert til å utgjøre en samlet enhet.

Studieprogram er studieløp med et definert innhold i henhold til fag- eller studieplan, som studentene tas opp til, får studierett til og som fører fram til en avsluttet eksamen eller grad.

§ 3 Krav om bachelorgradens omfang og innhold.

Graden bachelor oppnås på grunnlag av eksamen i fag, emner, emnegrupper eller studie-program av minimum 180 studiepoengs omfang.

Grunnlaget for graden skal omfatte ett av følgende:

a) integrert studieprogram av minimum 180 studiepoengs omfang, som i henhold til nasjonal rammeplan eller vedtak i høgskolestyret gir bachelorgrad;
b) integrert yrkesrettet utdanning eller annet studieprogram av minimum 120 studiepoengs omfang kombinert med godkjent påbygging eller spesialisering innenfor samme eller lignende fag/fagområde av minimum 60 studiepoengs omfang;
c) integrert yrkesrettet utdanning eller fordypning i fag, emner eller emnegrupper av minimum 90 studiepoengs omfang kombinert med fordypning i ytterligere fag, emner eller emnegrupper. Fordypningen må omfatte minst et fag/en emnegruppe av minimum 30 studiepoengs omfang. Frittstående emner som inngår i grunnlaget for graden, må ha et omfang på minimum 10 studiepoeng. Det stilles krav om et selvstendig skriftlig arbeid på 15 studiepoeng.

Minst 60 studiepoeng må være tatt ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

§ 4 Fritak for eksamen eller prøve

Det kan gis fritak for eksamen eller prøve som inngår i grunnlaget for bachelorgraden dersom tilsvarende krav er oppfylt gjennom tidligere avlagt eksamen eller prøve ved Høgskolen i Sør-Trøndelag eller annen utdanningsinstitusjon i tråd med bestemmelser i lov om universiteter og høgskoler. Dokumentert realkompetanse kan også gi grunnlag for slikt fritak.

§ 5 Reduksjon i studiepoeng

Overlapping i faginnhold mellom fag/emner/emnegrupper/studieprogram som inngår i grunnlaget for bachelorgraden kan ikke utgjøre mer enn 10 studiepoeng totalt. Overlapping ut over 10 studiepoeng må kompenseres.

§ 6 Vitnemål og vitnemålstillegg

For oppnådd bachelorgrad angis gradens faglige innhold på vitnemålet som "bachelor i <betegnelse på studieprogram i henhold til rammeplan eller studieplan>", eventuelt med tilleggsangivelse av spesialisering/linje/studieretning/faglig tyngdepunkt eller liknende, for studieprogram etter rammeplan fastsatt av departementet eller studieplan godkjent av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag.

Vitnemål for oppnådd grad skrives ut på norsk. Et eget vitnemålstillegg (Diploma Supplement) gir en nærmere beskrivelse på engelsk av kandidatens utdanning og av det norske høgre utdanningssystemet.

Vitnemål for oppnådd bachelorgrad etter denne forskriftens § 3 a) utstedes automatisk til de kandidater som oppfyller kravene.

Vitnemål for oppnådd bachelorgrad etter denne forskriftens § 3 b) eller c) utstedes etter søknad. Søkeren må selv dokumentere at kravene er oppfylt.

§ 7 Overgangsordninger mellom gammel og ny gradsstruktur

Studenter som fra og med 1. oktober 2002 oppfyller kravene til bachelorgraden, tildeles denne.

En student kan ikke tildeles både graden bachelor og graden candidata/candidatus magisterii (cand.mag.-graden) på grunnlag av samme utdanning/studium, selv om grunnlaget for tildeling av cand.mag.-graden i omfang går ut over grunnlaget for tildeling av bachelorgraden.

Studenter som på tidspunktet for ikrafttredelse av denne forskriften har gjennomført studier og avlagt eksamen i fag/emner/emnegrupper av omfang minst 3 års normert studietid/180 studiepoeng uten å oppfylle kravene til bachelorgraden, gis anledning til å fullføre studiet som cand.mag. i løpet av en overgangsperiode på to år, dvs. senest innen 30. september 2004.

Cand.mag.-graden ved Høgskolen i Sør-Trøndelag oppheves med virkning fra og med 1. oktober 2004.

§ 8 Utfyllende/andre bestemmelser

Styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag kan fastsette utfyllende bestemmelser til denne forskriften.

Se også forskrift om eksamen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.

§ 9 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft 1. oktober 2002.

SERVICEERKLÆRING FOR HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG
Vedtatt av styret for Høgskolen i Sør-Trøndelag 22.06.2000
Innledning

Denne serviceerklæring avgrenses til å gjelde forholdet mellom studentene, Høgskolen i Sør-Trøndelag og SiT.
Serviceerklæringen er basert på mål og verdier for Høgskolen i Sør-Trøndelag: yrkesutdanning av høy kvalitet,: profesjonalitet i fag og administrasjon, gjensidig respekt og dialog mellom ansatte og studenter, vekt på demokratisk deltakelse i læringsmiljøet og høgskolens organer, likestilling mellom kjønnene og avstandtaking fra alle former for diskriminering.

1. Denne serviceerklæring gir
informasjon og retningslinjer om
· de rettigheter og plikter studentene har i HiST

- hvilke tjenester og service studentene kan forvente på ulike områder

- hvilke muligheter til medvirkning og demokratisk innflytelse på høgskolens beslutninger studentene har
- hvilke muligheter studentene har til å klage på undervisningen, eksamen og andre sider ved høgskolens virksomhet
- hvilke krav og forventninger studentene og de ansatte kan stille til hverandre i HiST.

2. Samarbeid, demokrati og medvirkning
Høgskolen forplikter seg til å

- arbeide aktivt for at det skal være et godt studie- og arbeidsmiljø i høgskolen. Dette inkluderer et innføringsprogram for sosial integrering av nye studenter i form av en fadderordning utarbeidet sammen med Studentutvalgene som inneholder sosiale og faglige aktiviteter. Høgskolen har det overordnede ansvar for dette arbeidet
- ha et godt system for informasjon der studentene kan finne all informasjon som er relevant for dem på HiST-veven, gjennom studiehåndbøker og annen skriftlig informasjon
- lage godt fungerende service-sentra som gjør det lettere for studentene å skaffe seg nødvendig informasjon
- gi studentene rett og mulighet til å være med på viktige beslutninger om fag- og studieplaner, pensum, undervisning og høgskolens bruk av ressurser gjennom sine representanter i styrende organer
- legge forholdene godt til rette for studentpolitisk virksomhet gjennom bevilgninger til studentorganene, kontorplass og infrastruktur
- lytte til argumenter og synspunkter fra studentene og deres representanter, blant annet gjennom faste møter mellom ledelsen og studentrepresentantene på ulike nivåer
- behandle studentene med respekt og omtanke.
-

Høgskolen i Sør-Trøndelag forventer av sine studenter at de

- engasjerer seg aktivt i studentpolitisk arbeid
- deltar i diskusjon og valg av studentrepresentanter til høgskolens organer
- gir tilbakemelding til ansatte eller ledelsen, eller til sine valgte representanter om hvordan det er å være student ved høgskolen, og at de sier i fra på en konstruktiv måte både om det de synes fungerer bra og forhold de ønsker endret
- behandler de tilsatte og hverandre med omtanke og respekt
- deltar i samarbeid om å finne fram til felles løsninger
- søker informasjon og holder seg orientert ved å lese studenthåndbøker, oppslags-tavler/monitor og HiST-veven.

3. Undervisning og læring
Høgskolen forplikter seg å

- sikre studentene muligheter til å evaluere undervisningsoppleggene i de enkelte studier og fag
- sørge for at faglig tilsatte skal være i dialog med studentene og stadig arbeide for å forbedre undervisningen
- foreta regelmessige undersøkelser i samarbeid med studentorganene om hvordan studentene er fornøyd med læringsmiljøet og studiekvaliteten
- sørge for at nye lærere uten pedagogisk utdanning skal gjennomgå opplæring i høgskolepedagogikk for å skaffe seg slik kompetanse
- stimulere lærerne til å holde seg faglig og pedagogisk oppdatert og undervise i samsvar med fagplan/studieplan og å gi FoU-basert undervisning

- legge til rette for fleksible og studentaktive læringsformer
- legge forholdene til rette for at studenter med funksjonshemning eller språkproblemer kan få så godt utbytte av studiet som mulig
- bidra til at begrunnede klager fra studenter på dårlig undervisning blir fulgt opp av høgskolen og behandlet på en konstruktiv måte
- legge til rette for at studentene får så god veiledning som mulig, både i de teoretiske delene av studiet og i praksis
- sørge for at bibliotek, verksteder og laboratorier til enhver tid er mest mulig oppdatert på relevant litteratur og hensiktsmessig utstyr
- ha mest mulig fleksible åpningstider

Høgskolen forutsetter av studentene at de

- holder seg informert om opplegget for studiet, tidsfrister for oppgaver, eksamen ol. gjennom studiehåndboka og høgskolens øvrige informasjonssystem (jf. over)
- setter seg inn i studie-/fagplanen og gjennom aktiv innsats følger det læringsopplegg utdanningen har lagt opp til
- er faglig aktive og tar del i aktuelle læringsformer/aktiviteter
- innøver gode studievaner slik at de tilegner seg nødvendig teoretisk og praktisk kunnskap
- deltar i evalueringer av undervisning og pedagogiske opplegg og tar ansvar for å foreslå og følge opp forbedringstiltak i samarbeid med lærere og øvrige deler av høgskolen
- opptrer i samsvar med etiske regler for god praksis og de yrkesetiske retningslinjer for det yrket de skal gå inn i.
- bruker de mulighetene bibliotek, verksteder og laboratorier gir, og overholder de gjeldende regler for bruk av disse

4. Studieadministrasjon og studieledelse

Høgskolen forplikter seg til å administrere sine studietilbud slik at studentene får en studietid preget av tilstrekkelig forutsigbarhet, blant annet ved at

· alle studenter skal ved semesterstart ha fått utlevert en studiehåndbok som inneholder informasjon om:

· studiets organisering, arbeidsformer og studiestedets velferdstilbud

· hva som er pensum, eksamensformen og når eksamen foregår

· tidsfrister for levering av ulike typer obligatoriske oppgaver som semesteroppgaver praksisrapporter, større gruppearbeid o.l.

· det skal gå tydelig fram av informasjonen til studentene når det er obligatorisk frammøte, når undervisningen er pedagogisk basert på en forventet deltakelse og hvilke deler av undervisningen som er basert på den tradisjonelle forelesningsformen, jf. Lov om universitet- og høgskoler, § 46.3

· alle studenter skal ved semesterstart få utlevert undervisningsplaner med oversikt over når det gis undervisning i ulike emner

Høgskolen i Sør-Trøndelag forventer at studentene

- selv tar ansvaret for å sette seg inn i informasjon om eksamen, pensum og gjeldende frister ved å lese studiehåndboka, sjekke HiST-veven og å følge med på oppslagstavler og monitorer som blir benyttet til å informere.

5. Bibliotektjenesten

Høgskolen forplikter seg til å arbeide for å

- sikre god tilgang til litteratur og andre bibliotektilbud innenfor de rammer som er tilgjengelige
- sikre tilgang til elektroniske informasjonstjenester i biblioteket og via høgskolens nettverk
- gi studentene bibliotekfaglig veiledning
- tilby kurs i bruk av bibliotekets tjenester
- utvikle biblioteket til et godt studiemiljø der studentene kan få tilgang til læringsressurser, nødvendig veiledning og arbeidsplasser.

Høgskolen forutsetter at studentene

- setter seg inn i de muligheter som biblioteket gir og de informasjonskilder de enkelte fag benytter seg av, ved egeninnsats eller ved å følge de kurstilbudene biblioteket tilbyr
- bidrar til å opprettholde og videreutvikle biblioteket som et attraktivt studiemiljø
- følger de regler biblioteket har nedfelt til felles beste for studenter og ansatte
- ikke fjerner materiale fra biblioteket uten at dette er registrert
- tar hensyn til andre bibliotekbrukere både med tanke på og arbeidsro og tilgang til bibliotekets tjenester

6. Rettssikkerhet og klagemuligheter

Høgskolen i Sør-Trøndelag er opptatt av at de rettigheter studentene er sikret gjennom lover og forskrifter skal være reelle og vil sikre sine studenter rettssikkerhet og mulighet til å klage på beslutninger som angår den enkelte.

Høgskolen forplikter seg til

- at beslutninger som gjelder nærværsplikt, obligatoriske oppgaver, eksamensordninger mm. skal være fattet i organer der studentene er representert
- at studentene får informasjon om at enkeltvedtak i studiemessige forhold eller beslutninger om sanksjoner kan påklages til høgskolens klagenemnd eller et overordnet beslutningsorgan, og at høgskolen skal ha gode rutiner for behandling av klagesaker
- å ha skriftlig formulerte prosedyrer for hvordan studentene skal gå fram i de tilfeller de er misfornøyd med undervisningen eller andre sider ved høgskolen. Informasjon om dette gjøres kjent gjennom studiehåndboka
- at studentene gjøres kjent med bestemmelsene som gjelder eksamen i lov og forskrift gjennom studiehåndbøker og HiST-veven
- at informasjon om regler og frister for begrunnelse og klage over sensur, klage over formelle feil ved eksamen og andre forhold som kan påklages, skal være gjort tilgjengelig for studentene gjennom studiehåndbøkene og HiST-veven
- at studentene gjøres kjent med mulighetene til å søke om særskilt tilrettelagt undervisning og særordninger til eksamen ved dokumentert sykdom eller funksjonshemning
- at studentene gjøres kjent med de evalueringer som veiledere/øvingslærere i praksis foretar
- at sensurfrister overholdes.

Høgskolen forutsetter at studentene

- setter seg inn i bestemmelsene i lov, forskrift og reglement som gjelder eksamen og klage, (jfr. studiehåndbøkene)

- sørger for å overholde de frister som er satt for oppmelding til eksamen, begrunnelse for og klage på sensur

7. Service og studentvelferd

I henhold til Lov om studentsamskipnader og Universitets- og Høgskolelovens § 44, 1. ledd, har HiST ansvar for studentenes helhetlige læringsmiljø. Dette innebærer at HiST har et overordnet, strategisk ansvar for velferdstilbudet til sine studenter. I samsvar med lovbestemmelsene vil spesielle velferdstiltak rettet mot studentene bli planlagt og gjennomført i samarbeid med Studentsamskipnaden i Trondheim (SiT). De nærmere betingelser for dette samarbeidet reguleres i avtaler mellom partene.

Det er synliggjort nedenfor at HiST er ansvarlig for de generelle forpliktelsene, mens SiTs forpliktelser er knyttet til konkrete leveranser av produkter og tjenester. SiT har som ambisjon å ta seg av daglige, økonomiske, sosiale og kulturelle interesser for studentene ved HiST og dermed bidra til et læringsmiljø som virker til menneskelig vekst og trivsel. Tiltakene skal være tilpasset studentenes behov og dette forsøkes sikret gjennom samskipnadens nære samarbeid med Velferdstinget.

Høgskolen forplikter seg til

· å ha en god førstelinjetjeneste spesielt med hensyn til telefon--, resepsjons- og skranketjeneste samt holde HiST-veven oppdatert

· å ha klare ansvarsforhold og rutiner for førstelinjetjenestens serviceområder

· å samarbeide med SiT om utvikling av velferdstilbud som supplerer samfunnets generelle velferdstilbud

· å tilrettelegge for at SiT kan utvikle sine velferdstilbud i tråd med HiSTs strategiske prioriteringer

Høgskolen i Sør-Trøndelag vil i samarbeid med Studentsamskipnaden i Trondheim sørge for

· et godt, variert og konkurransedyktig boligtilbud til HiST sine studenter, både gjennom Samskipnadens egne boliger og gjennom formidlingstjenesten fra private huseiere

· å drive serveringssteder med næringsriktig og rimelig mat og for øvrig ha et variert tilbud tilpasset kundenes ønsker

· å tilby ulike typer barnehagetilbud som gir studentene trygghet for sine barn mens de studerer. Barnehagenes tilbud skal ta hensyn til at foreldrene er studenter og tilpasse seg deres spesielle foreldresituasjon ved å være fleksible vedrørende åpningstider, i eksamensperiodene, ved sykdom, o.l.

· å fremstille og selge lærebøker og andre produkter for utvikling og formidling av kunnskap med utgangspunkt i behov hos studenter, og ansatte i fagstillinger og hjelpestillinger i HiST-miljøet. Det skal frembringes relevant pensumlitteratur for studentene til konkurransedyktige priser og til rett tid i henhold til spesifikasjoner fra pensumansvarlige ved HiST

· å gi studentene et godt tilbud av helsetjenester både av forebyggende, rådgivende og behandlende art for på denne måten å bidra til deres psykiske og fysiske helse

å legge til rette for idrettsaktivitet, samt kulturell og sosial aktivitet og utvikling blant studentene

· å tilpasse sine varer og tjenester til studentenes behov og ønsker ved å benytte brukerundersøkelser og på andre måter evaluere Samskipnadens virksomhet

· å behandle henvendelser raskt og effektivt

HiST forventer at studentene

· engasjerer seg i frivillige organisasjoner og aktiviteter for dermed å bidra til den totale studentvelferden – slike organisasjoner og aktiviteter kan søke støtte fra Samskipnadens tilskuddsmidler som er stilt til rådighet for Velferdstingets prioriteringer

· gir tilbakemeldinger til HiST og SiT med forslag til endringer og forbedringer i velferdstilbudet